

zeleno i plavo

Život na
najopasnijoj
pruzi
Europe

Uspješna prezentacija kvarnerskog turizma

Župan Zlatko Komadina boravio je na turističkom sajmu "The Times travel show" u New Yorku gdje se kvarnerski turizam predstavio prvi put samostalno. Župan je posjetio i hrvatsku iseljeničku zajednicu u New Yorku

Amerikanci pokazuju sve veći interes za ljetovanjima i odmorom u kvarnerskim hotelima i domaćem smještaju te našim lječilištima, pa smo stoga doputovali u Veliku Jabuku kako bi Newyorčanima, američkim putničkim agencijama i medijima približili turističke i zdravstvene potencijale našeg kraja. Tim se riječima župan Zlatko Komadina obratio uzvanicima na "Večeri Kvarnera" održanoj uoči otvorenja sajma "The Times travel show", koji je od 25. do 27. veljače 2011. godine, održan u New Yorku.

Predstavljanje Kvarnera u prestižnom "Athletic klubu" na Manhattanu privuklo je više od dvjesto predstavnika hotelskih tvrtki, turističkih agencija, zdravstvenog i nautičkog turizma, aviokompanija te američkih novinara koji prate turizam.

Posebna gošća bila je veleposlanica Republike Hrvatske u Americi, Kolinda Grabar-Kitarović koja je u svom govoru istaknula da dolazi iz jednog od najljepših dijelova svijeta koji svakako zaslužuje biti viđen i očima američkih turista.

"Večer Kvarnera", u organizaciji predstavništva Hrvatske turističke zajednice u New Yorku, Primorsko-goranske županije i Turističke zajednice PGŽ, bila je prilika za predstavljanje mogućnosti organiziranog i individualnog odmora na Kvarneru koji je zbog blage klime Amerikancima zanimljiv tijekom cijele godine, a ne samo u ljetnoj sezoni.

Prema riječima Andreje Cvitković, direktorice ureda HTZ-a u New Yorku, Hrvatska kao europska turistička destinacija već je nekoliko godina hit među Amerikancima.

Tragom povijesti hrvatskih iseljenika

New York je grad svih stanovnika svijeta. Vjerojatno ne postoji čovjek koji bi se u toj metropoli osjećao kao stranac. U gradu koji noću ima osam i pol, a danju čak šesnaest milijuna stanovnika, jedna od aktivnijih iseljeničkih zajednica jest upravo hrvatska. Povijest Hrvata u Americi može se iščitati iz popisa američkih useljenika na Ellis Islandu. Taj otok, na kojem se nekad nalazio imigracijski ured, a danas muzej, uz poznati Kip slobode, nezaobilazna su mjesta obilaska mnogobrojnih posjetitelja New Yorka. A najviše hrvatskih iseljenika bilo je upravo iz primorskog kraja i kvarnerskih otoka. Zbog siromaštva i škrte zemlje, trbuhom za kruhom, preko Atlantika otisnuli su se Krpani, Turkalji, Antoniči, Mikići, Martinčići, Butorci... Popis svih putnika dostupan je na www.ellisland.org.

Kvarner je predstavljalo desetak turističkih agencija, hotelskih tvrtki i zdravstvenih i wellnes ustanova s područja Županije

Na 40. katu Empire State Buildinga smještena podružnica HTZ-a u New Yorku

S predsjednicima klubova iseljenika otoka Krka

U posjeti Klubu Susčana Sv. Nikola

Ona vjeruje da će prezentacija Kvarnera turističkim djelatnicima New Yorka donijeti dobre rezultate, odnosno mnogo više američkih gostiju ovoga ljeta u Opatiji, Rijeci, Lovranu i drugim predivnim mjestima kvarnerskog kraja.

Jedna od gošći na Večeri Kvarnera bila je i Ashley Colburn, autorica dokumentarnog filma o ljetovanju u Hrvatskoj, za kojeg je osvojila prestižnu nagradu Emmy. Zanimljivo je da je upravo Ashley sretna dobitnica nagrade večeri. Naime, TZ Kvarnera za uzvanike je pripremila nekoliko vrijednih nagrada od kojih je najvrjednija upravo sedmodnevni boravak u jednom od hotela u Baški na otoku Krku.

"Hrvatska je svoju turističku ponudu već predstavljala Amerikancima, ali posebno mi je drago da se Kvarner večeras prvi puta predstavio i samostalno", komentirao je župan. "Ljudi s kojima sam razgovarao su zadovoljni onime što su mogli vidjeti. Drago mi je da smo u predstavljanju Kvarnera pokazali našu širinu i raznolikost, i moram

priznati da su me razveselili i komentari slovenskih novinara koji su našu prezentaciju ocijenili kao jednu od najboljih prezentacija na kojima su imali priliku prisustvovati".

Vrijeme boravka u New Yorku, župan je proveo i u druženju s brojnom hrvatskom iseljeničkom zajednicom koja dolazi iz kvarnerskog i istarskog kraja, a velika većina živi u Astoriji, predjelu Queensa na Long Islandu te u New Jerseyu. U čast dobrodošlice hrvatskoj delegaciji Island Medical Assistance Society (IMAS), jedna od najaktivnijih udruga hrvatskih iseljenika koja se bavi prikupljanju sredstava za kupovinu medicinske opreme za potrebe naših otočkih ambulanti, organizirala je i poseban humanitarni bal pod maskama. U druženju s članovima klubova Susak klapa i Sv. Nikola, te s predsjednicima udruga krčkih iseljenika, župan je razgovarao, među ostalim, o mogućnostima investiranja te prometnom, zračnom i pomorskom povezivanju Hrvatske i Amerike, odnosno Rijeke i kvarnerskih otoka. Naime, želja je župana povećati investicijska

ulaganja i broj turista na Kvarneru, a to znači i hrvatskih iseljenika u kvarnerski kraj. Hrvatski iseljenici su županu zahvalili na angažmanu za ponovnim uvođenjem avio linije London-Krk-Zagreb.

Ermina Duraj

"Slavs" at Ellis Island (oko 1915.)

pgžkronika

Studen 2010.

ponedjeljak, 1. studenoga

- Na području cijele Županije ukrašavanjem grobova cvijećem i paljenjem svijeća, a u crkvama svetim misama dostojanstveno obilježen blagdan Svih svetih

utorak, 2. studenoga

- Na tjednom susretu s novinarima župan Komadina zahvalio Vladi RH na jamstvima danim brodogradilištu "3. maj" za gradnju četiri broda za švedskog naručitelja
- U sjedištu Županije održana treća radna sjednica Partnerskog vijeća Primorsko-goranske županije s temom županijske razvojne strategije
- U Rijeci preminuo Željko Orešković, osnivač i predsjednik Zajednice tehničke kulture PGŽ i predsjednik Saveza udruga inovatora Rijeke

srijeda, 3. studenoga

- U Omišlju, nakon predstavljanja prijedloga Prostorne i prometne integralne studija PGŽ i Grada Rijeke do 2040. g. članci krčkih JLS odbacili studiju s obrazloženjem da ne žele nove industrijske kapacitete na sjevernom dijelu otoka

četvrtak, 4. studenoga

- U sjedištu Županije zamjenica župana Nada Turina-Đurić primila predstavnike Udruge dragovoljaca i veterana Domovinskog rata PGŽ koji su na 15. državnom sportskom prvenstvu branitelja u Požegi po četvrti put zaredom osvojili ukupno prvo mjesto
- U riječkoj Dvorani mladosti zamjenik župana Vidoje Vujić otvorio 27. međunarodni sjeverno-jadranski sajam

petak, 5. studenoga

- U sjedištu Županije zamjenica župana Nada Turina-Đurić s intendanticom HNK "Ivana pl. Zajca" i predsjednikom Međunarodnog festivala malih scena potpisala Ugovor o sufinanciranju programa u kulturi ukupne vrijednosti 200 tisuća kuna

Sajmo D. SKOMELJ

- Zamjenik župana prof. Vidoje Vujić susreo se u Rijeci u prostorijama Matice umirovljenika PGŽ s predsjednicima udruga umirovljenika iz svih dijelova Županije

nedjelja, 7. studenoga

- U Rijeci Ogranak Stranke demokratske akcije Hrvatske proslavio dva desetljeća djelovanja u Rijeci i Primorsko-goranskoj županiji

ponedjeljak, 8. studenoga

- U Krku u hotelu "Dražica" započeo četvrti dvodnevni susret župana Komadine s načelnicima i gradonačelnicima s područja PGŽ

utorak, 9. studenoga

- U Krku drugog dana četvrtog susreta župana PGŽ s općinskim načelnicima i gradonačelnicima sudionici susreta upoznati s početkom izrade novog Prostornog plana PGŽ

- U Malom Lošnju na svečanoj sjednici Gradskog vijeća obilježen Dan Grada. Tom prilikom nagrada za životno djelo uručena Milanu Topiću

srijeda, 10. studenoga

- U opatijskom hotelu "Adriatic" predsjednik RH prof. Ivo Josipović uz nazočnost predsjednice Vlade RH Jadranke Kosor i župana Zlatka Komadine, otvorio trodnevno 18. tradicionalno savjetovanje hrvatskih ekonomista

subota, 13. studenoga

- U Rijeci u Šahovskom domu na Brajdi pod županijskim pokroviteljstvom započeo 4. međunarodni turnir "Mediteran 2017" s rekordnih 158 igrača

ponedjeljak, 15. studenoga

- Na gradilištu riječke džamije, dan uoči jednog od najvećih muslimanskih blagdana – Kurban bajrama, montiran je i uz buduću kupolu džamije podignut minaret u punoj veličini

utorak, 16. studenoga

- Po prvi puta riječki muslimani Kurban bajram obilježili klanjanjem u nedovršenoj džamiji na Rujevici
- U Zagrebu Hrvatsko udruženje menadžera i poduzetnika CROMA

četvrtak, 18. studenoga

- U Rijeci na sjednici Županijske skupštine prihvaćene II. Izmjene i dopune Proračuna PGŽ za 2010. g koji je smanjen za 3,2 milijuna kuna na 345,3 milijuna kuna
- U Vukovaru obilježen Dan sjećanja na žrtve Vukovara 1991. g, izaslanstvo Primorsko-goranske županije predvodila je zamjenica župana Nada Turina-Đurić

- dodijelilo 14 nagrada za menadžere godine u Hrvatskoj, a među njima i četvorici direktora s područja PGŽ. Partner ovogodišnje svečanosti bila je Primorsko-goranska županijai
- U spomen na žrtve Vukovara 1991. g u prostorima Sušačke gimnazije i na Mostu hrvatskih branitelja organizirana manifestacija "Vukovar u Rijeci", usprkos kiši više od tisuću Riječana zapalilo svijeće i poklonilo se žrtvama Grada heroja

petak, 19. studenoga

- U sjedištu Županije svečanim potpisivanjem Sporazuma o zajedničkom financiranju rekonstrukcije dijela luke u Klenovici za prihvat ribarskih brodova, započeo zajednički projekt Ministarstva mora, prometa i infrastrukture, Županije i Grada Novog Vinodolskog vrijedan preko 15 milijuna kuna
- U vijećnici Grada Rijeke u organizaciji Zavoda HAZU za povijesne i društvene znanosti Rijeke i pod županijskim pokroviteljstvom, održan znanstveni skup povodom 450. obljetnice rođenja znamenitog rabljanina Marka Antuna de Dominisa
- U Rijeci u dvorani Filodrammatice okruglim stolom o današnjoj integraciji i demokraciji Roma u Hrvatskoj započeli jedanaesti Susreti Roma Rijeke

ponedjeljak, 22 studenoga

- Na redovnoj tjednom druženju s novinarima župan Zlatko Komadina objavio da je Županija pripremila i za strukturne Fondove EU kandidirala 80 projekata županijskih lučkih uprava ukupno vrijednih 147 milijuna kuna

utorak, 23. studenoga

- Tijekom posjeta Rijeci i Primorsko-goranskoj županiji šef delegacije Europske unije u RH Paul Vanden u sjedištu Županije susreo se s županom Komadinom, nakon toga s gradonačelnikom Obersnelom obišao brodogradilište "3. maj"
- U Kastvu predsjednici glavnih oporbenih stranaka SDP-a, HNS-a, IDS-a i HSU-a, okupljeni u "Kukuriku koaliciji" potpisali deklaraciju pod nazivom "Savez za promjene" kojom kreću u borbu za vlast u RH

srijeda, 24. studenoga

- Ravnatelj JU Zavod za prostorno planiranje PGŽ i dekanica Građevinskog fakulteta u Rijeci potpisali Sporazum o suradnji, čime je Zavod postao nastavna baza fakulteta
- U Zagrebu svečano dodijeljene Državne nagrade za sport "Franjo Bučar", godišnju nagradu dobili su i riječki vaterpolisti Samir Barać i Igor Hinić, te Vladimir Vujnović i Josip Čuk
- U Rijeci u Pomorskom i povijesnom muzeju Riječki oratorijski zbor "Ivan Matetić Ronjgov" svečanim koncertom pod županijskim pokro-

viteljstvom obilježio dvadeset godina rada

- Obilježavajući Svjetski dan borbe protiv nasilja nad ženama Županijsko povjerenstvo za ravnopravnost spolova na riječkom Korzu postavilo štand na kojem su se dijelili leci

četvrtak, 25. studenoga

- U Rijeci u dvorani "Transadrie" župan Komadina direktorima istaknutijih tvrtki s područja Županije predstavio prijedlog Razvojne strategije PGŽ od 2011. do 2013. godine

petak, 26. studenoga

- U Rijeci u sjedištu Županije župan Komadina primio u drugi službeni posjet veleposlanika Republike Francuske u RH Jérômea Pasquiera
- U vijećnici Grada Rijeke, pod

Popisivanje stanovništva

Dana 1. travnja krenula je i na području Primorsko-goranske županije, kao uostalom u cijeloj Hrvatskoj, akcija popisivanja stanovništva koja traje do 28. travnja 2011.

Koliki je interes bio za posao popisivača kazuje podatak da je za područje PGŽ ukupno prijavljeno 4331 osoba, od toga samo za ispostavu Rijeka (grad i prsten) 2931 osoba. Državni zavod za statistiku potom je utvrdio broj potrebnih popisivača i kontrolora i angažirao ukupno 1147 mahom mladih osoba i to 1007 popisivača i 140 kontrolora (uključujući i rezerve).

Tijekom ožujka popisivači

su u Mjesnim odborima pristupili višednevnoj obuci, učeći o metodologiji i organizaciji popisivanja.

Popisivač u jednom popisnom krugu može obići 130 kućanstava za što je potrebno 12 do 15 dana, objašnjavaju iz Državnog zavoda za statistiku.

Popisivanje stanovništva u Primorsko-goranskoj županiji organizirano je u devet ispostava za provedbu Popisa stanovništva, kućanstava i stanova, u gradovima Crikvenici, Čabru, Delnicama, Krku, Malom Lošinj, Opatiji, Rabu, Rijeci i Vrbovomskom.

Popisivači na obuci

pgžkronika

županijskim pokroviteljstvom održana međunarodna konferencija pod nazivom "Destruktivne skupine i mladi", konferenciju otvorio župan Komadina

• U Delnicama u Lovačkom domu zamjenik župana, prof. Vidoje Vujić predstavnicima brojnih lovačkih društava s područja Županije predao motore pile kupljene sredstvima Fonda za razvoj lovstva PGŽ

• U Puntu u Narodnom domu uz nazočnost predsjednika Županijske skupštine Marinka Dumanića obilježen Dan Općine Punat

• U Opatiji u hotelu "Kvarner", pod pokroviteljstvom župana Zlatka Komadine održan tradicionalni Donatorski bal Društva Crvenog križa PGŽ

subota, 27. studenoga
• U Opatiji u hotelu "Ambasador", u organizaciji Društva Gorana iz Rijeka, pod pokroviteljstvom Županije održana 14. "Goranska noć"

nedjelja, 28. studenoga
• Nakon što je konvoj brodova po kiši, jugu i olujnom nevremenu doplovio iz riječke luke, u Kraljevici dvanaestu godinu za redom, održano zavjetno hodočašće pomoraca i svih ljudi od mora

ponedjeljak, 29. studenoga

• Na redovnom tjednom druženju s novinarima župan Komadina najavio od Nove godine preustroj županijskih upravnih tijela, te najavio osnivanje novog Upravnog odjela za razvoj, infrastrukturu i upravljanje projektima
• U Ravenni ravnatelj Lučke uprava Rijeka Bojan Hlača potpisao ugovor o pristupanju riječke luke Udruzi sjevernojadranskih luka (NAPA) koju čine luke Kopar, Trst, Ravenna i Venecija

Prosinac 2010.

srijeda, 1. prosinca

• Župan Komadina u Šapjanama obišao vatrogasni poligon kojeg Vatrogasna zajednica PGŽ na prostoru bivše vojne uređuje uz pomoć Županije

• U Rijeci u sjedištu Županije zamjenica župana Nada Turina Đurić i ravnatelj osnovnih i srednjih škola potpisali ugovore kojima su školska sportska društva dobila sportsku opremu vrijednu 105 tisuća kuna

• U 72. godini umro Marinko Ključariček, istaknuti riječki gospodarstvenik i dugogodišnji direktor "Transadrie" na čijem je čelu bio neprekidno 24 godine

četvrtak, 2. prosinca

• U sjedištu Županije, zamjenica župana Nada Turina-Đurić primila predstavnike KUD-a "Sloga" iz Hreljina, a povodom 100 godina utemeljenja i rada

• U vijećnici Grada Rijeka u organizaciji Županijskog savjeta za euro integracije održana vrlo posjećena tribina o mogućnostima zapošljavanja u institucijama Europske unije

• Učenicima županijske ustanove - Učeničkog doma Podmurvice predan na korištenje prvi vrt s terapijskim djelovanjem u Hrvatskoj kojeg je osmislio profesor na Sveučilištu Washington u Seattlu Daniel Winterbottom

• U Rijeci u prostorijama Zajed-

nice Talijana Rijeka otvorena druga izložba "Sport u Primorsko-goranskoj županiji", organizirana pod županijskim pokroviteljstvom i u organizaciji Zajednice športova PGŽ. Glavnu nagradu dobio Goran Razić za fotografiju penjača Krešimira Morića

petak, 3. prosinca

• Povodom Međunarodnog dana volontera, po četvrti puta dodijeljene volonterske nagrade Grada Rijeka i PGŽ-a. Županijske nagrade dobili Dušanka Marčić iz Škrljeva, Vilim Klobučar iz Brod Moravica i Davor Grgurić iz Delnica, a gradske Marija Blažina, Marija Bušić i Luka Vuković

• U Rijeci u HKD-u na Sušaku održan osmi I-fest, festival koji prezentira stvaralaštvo i postignuće djece s teškoćama u razvoju i osoba s invaliditetom

Svečana pjesma, koja će se praižvesti povodom Dana Županije 14. travnja, izabrana je u konkurenciji 32 pjesme, a autor je poznati skladatelj Ante Pecotić iz Zagreba

Županija dobila svečanu pjesmu

Službeno će se himna prvi put izvesti pred sudionicima svečane sjednice povodom Dana Županije

Velid Dekić, Nada Turina Đurić i autor himne Ante Pecotić

Nakon javnog i anonimnog natječaja, na kojem su pristigle 32 pjesme, Županijsko povjerenstvo pod vodstvom zamjenice župana Nade Turina-Đurić predložilo je Županijskoj skupštini, koja je to prihvatila, da se za svečanu pjesmu Primorsko-goranske županije izabere pjesma kojoj je autor glazbe i teksta poznati skladatelj zabavnih nota Ante Pecotić iz Zagreba.

- U izboru svečane pjesme imali smo nekoliko kriterija, sve smo pjesme bodovali u raznim kate-

gorijama i stalno se vraćali na istu skladbu, prijavljenu pod šifrom "Alba". Mislim da će članovi Skupštine, ali i cijela javnost, biti zadovoljna: pjesma budi osjećaj ponosa i himnična je, kakvu smo i željeli - obrazložila je predsjednica Povjerenstva Nada Turina-Đurić. Nova svečana pjesma službeno će se praižvesti povodom Dana Županije na svečanoj akademiji 14. travnja. Nagrada za autora izabrane pjesme iznosi 50.000 kuna, što je vrijednost otkupa autorskih prava.

nedjelja, 5. prosinca

• Procesijom ulicama Rijeka i svečanom svetom misom u Kapucinskoj crkvi Gospe Lurdske, a uoči blagdana Svetog Nikole završena višednevna proslava Dana pomoraca

ponedjeljak, 6. prosinca

• U Kraljevici svečanom sjednicom Gradskog vijeća obilježen Dan Grada i tom prilikom nagrada za životno djelo uručena Katarini Gudac, glavnoj sestri Centra "Fortica"

• U Kostreni, svečanom sjednicom Općinskog vijeća obilježen Dan Općine Kostrena. Tom prigodom Nagradu Općine za životno djelo dobio je Tihomir Linić

• U Zagrebu dodijeljene nagrade za "Volontere-organizatore 2010. g" - nagradu dobila i Udruga mladeži Selce

• U Rijeci u Multimedijalnom centru na Školjiću pod pokroviteljstvom Županije, otvoreno 15. državno natjecanje brodomaketara i 9. hrvatska ocjenska izložba maketa brodova

utorak, 7. prosinca

• Župan Zlatko Komadina i zamjenica župana Nada Turina Đurić boravili u službenom radnom posjetu

Varaždinskoj županiji, s ciljem razmjene iskustava iz područja obrtništva i poduzetništva

srijeda, 8. prosinca

• Nakon posjeta Varaždinskoj županiji Župan Zlatko Komadina i zamjenica župana Nada Turina Đurić susreli se i s čelnicima Međimurske županije

• U rodilištu KBC-a Rijeka rođene prve ovogodišnje trojke, obitelj Mraović iz Škrljeva dobili Elenu, Mirnu i Katarinu

četvrtak, 9. prosinca

• U Rijeci u dvorani Zajednice Talijana župan Komadina sa suradnicima primio inovatore kojima je Županija dodijelila 150 tisuća kuna bespovratnih poticajnih sredstava za najbolje inovacije u ovoj godini

• Vlasnika Diokija, Novog lista i počasnog konzula Republike Njemačke u Rijeci Roberta Ježića privela policija u sklopu istrage vezane za kupovinu jeftine struje od HEP-a, istražna sutkinja odredila mu mjesec dana istražnog pritvora

petak, 10. prosinca

• U riječkom HKD-u Hrvatska narodna stranka proslavila 20. obljetnicu osnutka u Rijeci i Primorsko-goranskoj županiji

subota, 11. prosinca

• U Opatijskoj Villi Angiolini svečano proslavljena 60. obljetnica osnutka i djelovanja Planinarskog društva "Opatija"

• U Čavlima, na 13. festivalu "Grobnička skala" nagradu publike dobila pjesma "Grobnička zvona", a nagradu žirija pjesma "Kad se na tebe domislim"

• U Domu kulture Hreljin Kulturno-umjetničko društvo "Sloga" iz Hreljina, svečanim koncertom obilježio stotu obljetnicu organiziranog kulturno-umjetničkog djelovanja

nedjelja, 12. prosinca

• U opatijskom hotelu Ambasador proglašenjem najboljih kuhara završeni Sedmi dani hrvatskog kulinarstva

ponedjeljak, 13. prosinca

• Na redovnoj konferenciji s novinarima Župan Komadina najavio da je s Croatia airlinesom dogovoreno da se od travnja 2011. g. obnovi redovna linija Rijeka - London koja je prošlog ljeta bila ukinuta

utorak, 14. prosinca

• U razmaku od samo 6 dana u rodilištu KBC-a Rijeka rođene i druge ovogodišnje trojke, obitelj Matejčić iz Matulja dobili Gabrijela, Viktora i Petra

srijeda, 15. prosinca

• Na riječkom Medicinskom fakultetu svečanom sjednicom Fakultetskog vijeća uz nazočnost Predsjednika RH prof. Ive Josipovića i župana Zlatka Komadine, Fakultet proslavio 55 godina osnutka i rada

Proglašeni najuspješniji sportaši Županije u prošloj godini

Laureati biatlonac Jakov Fak, karatistica Jelena Kovačević, kuglačice "Mlake" i vaterpolisti "Primorja EB"

U smislu sportske karijere "odbjegli" biatlonac Jakov Fak, prošlogodišnji član skijaškog kluba "Bjelolasica" i po drugi put Opatijka Jelena Kovačević, karatistica riječkog "TAD-a", najuspješniji su sportaši Primorsko-goranske županije u 2010. godini. Na svečanom proglašenju najboljih

sportaša Županije 22. veljače u Kristalnoj dvorani opatijskog hotela "Kvarner" nagrade su dodijeljene i najuspješnijim ekipama, kuglačicama "Mlake" i vaterpolistima "Primorja Erste Banke".

Vladimir Brnečić, sportski direktor i trener MOK-a "Opatija" te Predrag Sloboda, predsjednik

VK "Primorje EB", primili su priznanja kao najbolji sportski djelatnici u 2010. godini, a nagrade za životno djelo, pojedincima koji su dali osobit doprinos razvoju i promicanju sporta, uručene su Stanku Pavliniću, Josipu Šporeru-Pepiju i Marijanu Štimcu. Za najuspješnijeg sportaša s inva-

luditom proglašen je Rudolf Petrović iz riječkog Streljačkog kluba invalida "Paraolimpijac".

Posebna priznanja dobili su: odbojkašice "Rijeke", seniori Šahovskog kluba "Liburnija", juniori Plivačkog kluba "Primorje", ženska kadetska posada Veslačkog kluba Glagoljaša, Ana Znaor iz Kickboxing kluba

"Sušak", Nives Martinaš iz BK "Pašac-Rijeka", Samir Barać iz VK "Primorje EB", Daniel Gospić iz SD "Škarpina", Ines Salopek ŽGK "Vita", Enrico Marotti iz DSNM "Volosko", Lorena Ercegović, Roberta Mulac iz PK "Primorje EB", Goran Ožbolt iz ŠRU "Čabranka", Edi Dadić iz TSK "Ravnogorac", Dino

Šamanić iz KK "Jadran" i Filip Tudor iz Ski kluba "Rijeka".

Slobodan Gračaković, predsjednik Zajednice sportova PGŽ-a, istaknuo je da je najveća vrijednost ove Županije 25 tisuća sportaša i 800 kluba organiziranih u 23 sportska saveza.

Jakov Fak i Jelena Kovačević s uručenim priznanjima

Nastup mladih gimnastičara "Rijeke"

pgžkronika

U sjedištu Županije Župan Zlatko Komadina, zamjenik gradonačelnika Rijeke Željko Jovanović i predstavnici tvrtke Centaroprema RE&ZIN d.o.o., te Društva tjelesnih invalida Rijeke potpisali ugovore na provedbi dva projekta vrijedna 225 tisuća eura od čega je 190 tisuća eura osigurano iz bespovratnih sredstava EU

četvrtak, 16. prosinca

Euharistijskim slavljem u katedrali svetog Vida riječki nadbiskup i metropolit mons. dr. Ivan Devčić obilježio desetu obljetnicu svog biskupskog ređenja

petak, 17. prosinca

U Rijeci u dvorani Transdrije na prigodnoj svečanosti proglašena najuspješnija školska sportska društva i voditelji školskih sportskih društava u Županiji. Priznanja po-

dijelila zamjenica župana Nada Turina-Đurić

Vlada RH između tri ponuđača odlučila brodogradilište "Kraljevica" privatizacijom prepustiti tvrtki "Jadranska ulaganja" obitelji Danka Končara

Cijelo područje Primorsko-goranske županije, uključujući i Rijeku i sve kvamerske otoke prekrilo dvadesetak cm snijega što je stvorilo brojne probleme u prometu

subota, 18. prosinca

U Delnicama u Lovlačkom domu obilježeno 50 godina organiziranog šumarstva na području Primorsko-goranske županije

ponedjeljak, 20. prosinca

Na redovnoj konferenciji s novinarima Župan Komadina najavio da se uz pomoć kredita Europske investicijske banke u iznosu od 260 milijuna kuna u 2011. g. sigurno kreće s izgradnjom Centralne zone za gospodarenje otpadom na Marišćini

U Rijeci, na trgu 111. brigade županijska ustanova "Priroda" u suradnji s Šumarjom Klana i pod županijskim pokroviteljstvom organizirala humanitarno-ekološku akci-

ju prodaje smreka koje su se moralo posjeći na cretu Trstenik kod Klane

Na prigodnoj svečanosti u Banjolu počela gradnja II. i III. faze rapskog kanalizacijskog sustava vrijedna 31 milijun kuna

utorak, 21. prosinca

Župan Zlatko Komadina djelatnicima carine i granične policije na prijelazima Rupa i Pasjak čestitao Božić i Novu Godinu

Župan Zlatko Komadina u restoranu "Fortunal" u Rijeci održao tradicionalni božićno-novogodišnji prijem za predstavnike medija s područja cijele Županije

srijeda, 22. prosinca

U sklopu posjete Rijeci, predsjednica Vlade RH Jadranka Kosor u pratnji župana Zlatka Komadine, u brodogradilištu "3. maj" kumovala brodu "Velebit" porinutom za Tankersku plovidbu iz Zadra, a u Studentskom kampusu na Trsatu iznenadnim dolaskom ubrzala otvorenje zgrade Filozofskog i Učiteljskog fakulteta

U Rijeci na stadionu Kantrida, pod županijskim pokroviteljstvom, održana božićna humanitarna nogometna utakmica "Vatreni '90 vs

HNK Rijeka veterani"; za domove za nezbrinutu djecu u Rijeci, Lovranu, Selcima i Novom Vinodolskom sakupljeno 130 tisuća kuna

četvrtak, 23. prosinca

U Rijeci, na svojoj 18. sjednici, članovi Županijske skupštine PGŽ usvojili Proračun Primorsko-goranske županije za 2011. godinu u visini od 312,5 milijuna kuna, odnosno 10,3 % manje nego u protekloj godini

U Rijeci u HKD-u župan Zlatko Komadina održao tradicionalno predblagdansko primanje za predstavnike javnog, političkog i društvenog života u Županiji

petak, 24. prosinca

U svim crkvama Riječke nadbiskupije i Krčke biskupije na Badnjak služene mise polnoćke, a Božić

dočekan u miru i dostojanstvu

subota, 25. prosinca

Na cijelom području Županije Božić je protekao u znaku mira i obiteljske radosti. U riječkoj katedrali svetog Vida Božićnu koncelebriranu svečanu misu predvodio riječki nadbiskup msgr. dr. Ivan Devčić

ponedjeljak, 27. prosinca

Na posljednjem ovogodišnjem tjednom press-kolegiju u sjedištu Županije Župan Komadina objavio da je osam zdravstvenih ustanova, kojima je Županija osnivač, poslovalo bolje nego lani jer su gubici smanjeni za 36 posto

utorak, 28. prosinca

U Kupjaku pušteno u rad sanjkalističko dugo 130 metara opremljeno i 90-metarskom baby lift vučnicom

srijeda, 29. prosinca

Na izvanrednoj sjednici Hrvatskog sabora izabrano pet novih ministara i imenovana dva nova potpredsjednika Vlade RH, i nadalje u Vladi nema niti jednog člana s područja Primorsko-goranske županije

petak, 31. prosinca

U središtu Fužina točno u podne vladala "totalna ludnica". Više od

četiri tisuće ljudi, uz nezapamćenu gužvu već tradicionalno ispratilo i oprostilo se sa Starom godinom

Siječanj 2011.

subota, 1. siječnja

Novu 2011. godinu na Kvarneru uz suho i hladno vrijeme, te uz tradicionalne dočeke na otvorenome, dočekalo i desetak tisuća stacioniranih gostiju

Prva beba rođena u riječkom rodilištu u novoj 2011. g je krčanin David Stašić, rođen samo minutu iza ponoći

nedjelja, 2. siječnja

U Cresu, uz nazočnost predsjednika Županijske skupštine Marinka Dumanića, svečanom sjednicom Gradskog vijeća obilježen Dan Grada i zaštitnika Cresa, Sveti Izidor. Tom prilikom najviše gradsko priznanje dobio Anton Kesić

srijeda, 5. siječnja

U Novom Vinodolskom svečanom sjednicom Gradskog vijeća obilježen Dan Grada. Tim povodom nagrada za životno djelo dodijeljena Zlatku Paveliću, prim. Vladimiru Sotošeku i Krsti Zoričiću

četvrtak, 6. siječnja

Svečanim misnim slavljinama u svim župama Riječke nadbiskupije proslavljena svetkovina Sveta tri kralja

petak, 7. siječnja

U pravoslavnim crkvama u Rijeci i Moravicama, te manastiru u Gomirju, pripadnici Srpske pravoslavne crkve proslavili Božić, dok su predstavnici Makedonske pravoslavne crkve Božićno slavlje imali u katoličkoj crkvi sv. Fabijana i Sebastijana u Rijeci

ponedjeljak, 10. siječnja

Prvi radni dan u novoj godini, studenti i profesori Filozofskog i Učiteljskog fakulteta u Rijeci započeli u novoizgrađenoj zgradi u Sveučilišnom kampusu na Trsatu, čime je taj novi "studentski grad" i službeno otvorio vrata brojnim korisnicima

srijeda, 12. siječnja

U sjedištu Županije župan Komadina primio predsjednika Udruge slijepih PGŽ Duška Miočića, koji mu je tom prigodom uručio iskaznicu prvog počasnog člana te Udruge

četvrtak, 13. siječnja

U Zavodu za zapošljavanje Rijeke objavljeno da je krajem 2010. g na području Županije evidentirano 19.614 nezaposlenih osoba, što je 326 osoba više nego mjesec dana ranije, a čak 1.933 više nego godinu dana ranije

ponedjeljak, 17. siječnja

Uz zvuk antonjskog roga, predajom ključeva meštrima od karnevala i podizanjem pusnih zastava, u zapadnom dijelu Županije, u Matuljima, Opatiji, Lovranu, Kastvu, Viškovu i Pehlinu počele maškarane nemotarije

Uz veliku pomoć Primorsko-goranske županije i Vrbovsko je, nakon Skrada i Ravne Gore, dobilo najsvremeniju kuglanu na kojoj je moguće igrati sve susrete najviših rangova domaćih natjecanja, kao i međunarodne utakmice. Obnova kuglane u Vrbovskom tekla je u dva dijela. Najprije je pred četiri godine Grad Vrbovsko iz svog proračuna izdvojio sredstva za postavljanje suvremene tehnike u prostor postojeće kuglane, a zatim je u tijeku prošle godine uz financijsku potporu Primorsko-goranske županije postavljena nova podloga koja zadovoljava uvjete za najzahtjevnija natjecanja. Ukupna investicija ove druge faze radova iznosi oko 300.000 kuna od čega je polovicu osigurala PGŽ.

Svečanost otvaranja obnovljene kuglane svojim su nastupom uljepšali kuglači juniorske reprezentacije Hrvatske koji su zaigrali protiv selekcije 2. Hrvatske kuglačke lige, regija Zapad, a prije početka utakmice nazočne su pozdravili gradonačelnik Vrbovskog Željko Mirković, tajnik Hrvatskog kuglačkog saveza Boris Mezak te tajnik HKS-a PGŽ Nikola Majnarić. U ime županije prigodnim su se riječima obratili direktor "Runolista" Damir Majnarić te Sandra Stojković Hinić, viša stručna suradnica za sport i tehničku kulturu koja

Prvu utakmicu odigrala je juniorska reprezentacija Hrvatske sa selekcijom Regije Zapad

Otvorena obnovljena kuglana

je istaknula kako Županija ulaganjima u sportsku strukturu Gorskog kotara nastoji doprinjeti prepoznavanju mnogima još nepoznatih ljepota ovog dijela zeleno-plave županije.

Kuglanu će koristiti pet klubova s ovog područja - članice Ženskog kuglačkog kluba "Vrbovsko" koje se natječu u 2. HKL Zapad, trećeligaš "Kamačnik" (Vrbovsko), članovi 4. HKL "Gomirje" i "Policajac" (Vrbovsko) te igrači "Željezničara" (Moravice) koji se natječe u 5. HKL.

M. Krmpotić

U ime PGŽ na otvaranju je govorila Sandra Stojković-Hinić

pgžkronika

srijeda, 19. siječnja

- Na konferenciji za novinare Župan Zlatko Komadina objavio da su projekti s područja Primorsko-goranske županije dobili 2 i po milijuna eura iz sredstava europskog fonda IPA Jadranske prekogranične suradnje

četvrtak, 20. siječnja

- U Rijeci u atriju novoizgrađene zgrade Filozofskog fakulteta u Sveučilišnom kampusu na Trsatu održana 16. Smotra Sveučilišta u Rijeci

- Na izbornoj skupštini Saveza antifašističkih boraca i antifašista PGŽ, održanoj u Rijeci, za predsjednika te krovne županijske organizacije antifašista ponovo izabran Dinko Tamarut

- Vlada RH odbacila ponudu tvrtke Crown Investment za kupnju "3. maja" i odlučila raspisati novi natječaji za prodaju tog šķvera

petak, 21. siječnja

- U Rijeci u Dvorani mladosti na Trsatu za novu kraljicu Riječkog karnevala izabrana Ines Martinić iz Rijeke, a gradonačelnik Obersnel predao ključeve Grada meštru Riječkog karnevala Toniju

subota, 22. siječnja

- U Karlsruheu u SR Njemačkoj, predsjednik Županijske skupštine Marinko Dumanić i zamjenik župana prof. Vidoje Vujić sudjelovali na svečanosti obilježavanja Dana priznavanja RH u organizaciji Hrvatsko-njemačke zajednice Karlsruhea

ponedjeljak, 24. siječnja

- Na redovnom tjednom druženju s predstavnicima medija župan Zlatko Komadina najavio da praćenje kvalitete zraka na mjernim postajama na Urinju prelazi pod ovlast županije

utorak, 25. siječnja

- U Rijeci u zgradi Lučke kapetanije predsjednica Vlade RH Jadranka Kosor i voditelj Misije EU u RH Paul Vndoren pustili u probni rad novi radarski sustav za nadzor i upravljanje pomorskim prometom na Jadranu vrijedan 5 milijuna eura

srijeda, 26. siječnja

- U vijećnici Grada Rijeka potpisani ugovori s 54 učenika koji se školuju za deficitarna obrtnička zanimanja, a kojima je u osiguranju stipendija pomogla i Primorsko-goranska županija udruženjem sredstava s Obrtničkom komorom PGŽ

četvrtak, 27. siječnja

- U Rijeci održana 19. sjednica Županijske skupštine PGŽ. Članovi Skupštine prihvatili prijedlog "mreže" srednjih škola u Županiji. Vijećnici oporbe, nezadovoljni tretmanom i izglasanom "mrežom" napustili sjednicu, te je sjednica zbog nedovoljnog broja vijećnika morala biti prekinuta

- U Rijeci u dvorani Filodrammatica, pod županijskim pokroviteljstvom i povodom Dana sjećanja na Holokaust, otvorena izložba "Crna noć je šapicala..."

petak, 28. siječnja

- Između brojnih hrvatskih muzeja u akciji "Noć muzeja" sudjelovali svi muzeji i muzejske zbirke na području županije, neki po prvi puta kao u Crikvenici, Puntu i Koriću

nedjelja, 30. siječnja

- U Crikvenici međunarodna karnevalska povorka okupila oko 800 duhovitih maskara

ponedjeljak, 31. siječnja

- U Riječkom KBC-u umro prvi oboljeli od posljedica pandemijskog virusa (svinjske gripe), inače stariji muškarac koji je bio plućni i srčani bolesnik

- U Rijeci na Medicinskom fakultetu svečanom sjednicom obilježeno 40 godina od prve transplantacije bubrega u Hrvatskoj i tadašnjoj Jugoslaviji

razgovor

Prof. emeritus Katica Ivanišević,
dobitnica nagrade za životno
djelo Primorsko-goranske
županije

Razgovarao: Dragan OGURLIĆ
Snimio: Petar FABIJAN

Znanstvenik ne smije zaboraviti sredinu iz koje je potekao

Iako je znanost univerzalna, svaki znanstvenik ima dug prema svojoj sredini i to treba uvijek imati na umu. Ne treba raditi zbog vlastitog probitka, već za čovjeka pored sebe, a nagrade dođu kasnije, kada to društvo prepozna, nekada možda i prekasno. Ali to nije bitno

štine 10. ožujka 2011., dobila za doprinos razvoju riječke akademske zajednice, razvoju znanosti i obrazovanja u Republici Hrvatskoj i posebno u Primorsko-goranskoj županiji. Prof. Ivanišević je među ostalim i prva žena rektor u Hrvatskoj, kao i prva žena predsjednica jednog parlamentarnog doma, nekadašnjeg Županijskog doma Sabora.

Što Vam znači ova nagrada?

- Dobila sam mnogo nagrada i priznanja, ali ova mi je nagrada najdraža, zato što dolazi od mojih ljudi za koje sam radila cijeli život i sredine koja me iznjedrila. Uvijek sam davala sebe, bez obzira na kojem poslu radila, kao profesorica, kao znanstvenica i kao političarka, pomagala sam svima gdje sam mogla. Studenti mi nikada nisu bili samo broj, živjela sam zajedno s njima, proživljavala njihove probleme i trudila se da im pomognem.

Znanost je izazov bez obzira koje područje pokriva od jezikoslovlja i književnosti do bio-

medicine, ali je istovremeno i ogromno zadovoljstvo. Iako je znanost univerzalna i uvijek u službi čovječanstva, ne smije se zaboraviti ni sredinu iz koje je znanstvenik potekao. Svaki znanstvenik ima dug prema toj sredini i to treba uvijek imati na umu. Ne treba raditi zbog vlastitog probitka, već za čovjeka pored sebe, a nagrade dođu kasnije, kada to društvo prepozna, nekada možda i prekasno. Ali to nije bitno.

Najvažnija potpora obitelji

Obnašanjem dužnosti rektorice Sveučilišta u Rijeci bili ste prva žena rektorica u

povijesti Hrvatske.

- Dok sam došla na dužnost rektorice, morala sam se najprije dokazati, raditi dvostruko više i bolje od svakog muškarca. U muškom društvu s patrijarhalnim mentalitetom kakav je vladao u Hrvatskoj, a, nažalost, još je tada teško bilo zamisliti ženu rektora. Prošla sam sve faze dužnosti, od predstojnika Odjela za Kroatistiku do prodekana i dekana Pedagoškog fakulteta, kako se tada zvao. Neovisna o politici, zaustavljali su me na svakom koraku, ali su ljudi na fakultetu prepoznali moj rad i zato sam u tajnom glasovanju uvijek pobjeđivala svoje kandidate. Tako je bilo i kod kan-

didiranja za mjesto prorektora Sveučilišta u Rijeci. Bila sam i prva žena prorektor u dva mandata. Iako sam radila sve poslove, nisam bila nakon prvog prorektorskog mandata predložena za rektora, tek nakon drugog mandata, kada su već svi na Sveučilištu znali za moj rad. Bila sam, na tadašnjoj Skupštini, koju su sačinjavali predstavnici svih fakulteta, izabrana za rektoricu.

Bila je to novina u Hrvatskoj i nije mi bilo lako, ali ja sam zdušno i savjesno prionula poslu. Imala sam sreću da sam imala dobre prorektore, a kod kuće dobrog supruga koji me podržavao i pomagao u svemu, i majku koja je za mene obavljala kućanske poslove. Žena je prvenstveno majka i djeca su joj prioritetna briga i teško je svakoj ženi uskladiti majčinske i poslovne obveze, posebice ako nema razumijevanja u obitelji. Kao dekanica fakulteta uvijek sam mlade novakinje pitala imaju li potporu obitelji. Ako nisu imale, nisam ih zapošljavala jer bi to značilo samo njihovo mučenje i na koncu neuspjeh. Kaže se da iza svakog uspješnog muškarca stoji žena, a ja kažem da iza svake uspješne žene stoji muškarac koji joj pomaže.

Uređenje Rektorata i vizija Kampusa

Što biste izdvojili od postignutog u svoja dva mandata?

- Moja djela su ostala iza mene na korist svima koji danas u njima rade ili studiraju. Kao prvo, izdvojila bih adaptaciju zgrade bivše Sušačke vijećnice na Mažuranićevom trgu u Rektorat. Ta prelijepa zgrada zjapila je pra-

zna, devastirana, puna medicinskog otpada, a golubovi su se nastanili u današnjoj Auli magni. U vrijeme II. svjetskog rata i poslije njega tamo je bila vojna ambulanta. Valjalo je dobiti pristanak ministra obrane i ministra zdravstva da se ta zgrada dodijeli Županiji jer drugačije tada nije bilo moguće, a Županija ju je dala Sveučilištu na korištenje. Angažirala sam tada još nepoznate arhitekta Randića-Turata koji su izvrsno odradili posao u kratkom roku. Naravno, ja sam im se, kao i svaka žena, miješala u posao i nadgledala radove. Ni najmanja sitnica nije stavljena na mjesto, a da ja to nisam vidjela. Dobili smo najljepši i najfunkcionalniji rektorat u Hrvatskoj i otvorili ga 1995. godine.

Već sam tada imala viziju Trsata kao sveučilišnog kampusu u koji sam željela smjestiti većinu fakulteta pa je Rektorat bio "na dohvat ruke". No to tada još nije bilo moguće. Hrvatska vojska je još bila na Trsatu koji je bio logistika za ličko ratište i nije ih se preko noći moglo preseliti. Morala sam imati razumijevanja i čekati da vojska ode.

Kao drugo, izdvojila bih studentski smještaj. U mojem je mandatu proširen za 132 ležaja i izgrađena su 4 apartmana za gostujuće profesore što je značilo otvaranje Sveučilišta svjetskoj razini. Nikada se nisam prestala brinuti o studentima. Otvarala sam nove studije, kao anglistiku i germanistiku na Filozofskom fakultetu i elektrotehniku na Tehničkom fakultetu i učinila još niz drugih promjena. Mijenjao se statut Sveučilišta, uvodio Senat i Nadzorni odbor, osnovan Rektorski zbor itd. Valjalo je

Zamišljala sam niži Kampus

Pratite li danas razvoj Sveučilišta? Što možete reći o izgradnji Kampusa čijim se završetkom u prvoj fazi stvaraju novi uvjeti za daljnji akademski razvoj Sveučilišta?

- Pratim sve što se događa na Sveučilištu i raduje me što je danas na njegovu čelu čovjek koji ima viziju i znanje provesti je u djelo. Jako se veselim izgradnji Kampusu, to je ogroman posao u koji su uloženi veliki novci. Ja sam ga doduše zamišljala drugačije, zbog bure s nižim i čvrstim zgradama u kojima bi bili smješteni skoro svi fakulteti, ali ovakav, sa širokom Sveučilišnom avenijom, naprosto "uzima dah". Studenti će imati bolje uvjete rada, a kada se dovrši njihov smještaj, restoran, knjižnica i trg mogao bi biti i turistička atrakcija Rijeke.

uložiti mnogo napora da se sve to uskladi i provede u djelo, a na novim odjelima, posebice elektrotehnike, da se opreme i popune odgovarajućim kadrom.

Hipiji su vikali na mene

U svom znanstvenom i stručnom radu, što je mnogima bilo interesantno, bavili ste se beatnicima i bohemom u književnom stvaralaštvu. Osim Jacka Kerouaca, tko su vaši omiljeni autori? I zašto baš oni?

- Dok sam studirala u Americi, čula sam

Teško je svakoj ženi uskladiti majčinske i poslovne obveze, posebice ako nema razumijevanja u obitelji. Kao dekanica fakulteta uvijek sam mlade novakinje pitala imaju li potporu obitelji. Ako nisu imale, nisam ih zapošljavala jer bi to značilo samo njihovo mučenje i na koncu neuspjeh

Položaj žena danas je bolji

Kako ocjenjujete sve veću ulogu žena u politici i biznisu? Dok ste vi bili "čudo" na čelu Županijskog doma Sabora, danas je normalno imati premijerku, žene poduzetnice i vrhunske menadžerice. Ili možda nije?

- Danas je položaj žene znatno drugačiji od onoga kad sam postala predsjednica Županijskog doma. Tada nas je u mom domu bilo svega tri žene, a danas je u Saboru skoro 30 posto žena. One su prodorne, ambiciozne i radišne i veselim se njihovom uspjehu, kako u politici, tako i u gospodarstvu, prosvjeti i dr. Kada sam izabrana za predsjednicu zdušno sam se trudila da promijenimo odnos u Saboru i otvorimo vrata pametnim ženama u svim područjima života. Govorila sam i govorila, na konferencijama u svijetu, u zemlji i u medijima i vjerujem da je moj trud imao uspjeha. Danas je žena ne samo premijerka, već su žene predsjednice uprave banaka, tvrtki i ravnateljice škola. Vi se vjerojatno ne sjećate vremena kada su svi "direktori" škola bili isključivo muškarci.

za Jacka Kerouaca i beatnike. To je bila posebna skupina književnika koji su se odupri društvenim normama i otvorili vrata u američkoj književnosti Saulu Bellowu i Johnu Updikeu i u svjetskoj književnosti svima koji danas pišu. Kerouac je, npr. pisao bez točke i zarez na roli papira koju je stavio u mašinu. Napravili su revoluciju u književnom tekstu, ali su unijeli i nekonvencionalnost ponašanja. Bili su bohemi 20. stoljeća.

U Hrvatskoj se do objavljivanja moje knjige 1984. godine nije ni čulo za njih, a Kerouack je već bio mrtav. Bio je izazov proučiti njihovo ponašanje, motive koji su ih na to naveli, a posebice njihova djela. Oni su bili i tema moje doktorske disertacije. Ispričat ću Vam jednu anegdodu. Doktorirala sam na Sveučilištu u Ljubljani, a ono objavljuje u dnevnom tisku tko doktorira i na koju temu. Tako su objavili da Katica Ivanišević brani svoju tezu o Jacku Kerouacu i beat generaciji. Hipiji u bivšoj Jugoslaviji doslovno su shvatili riječ "brani" i na dan moje obrane sjatili se u Ljubljani iz Zagreba, Beograda, Skopja, Sarajeva. Očito su bili u vezi. Kad sam ušla u dvoranu, zatekla sam salu ispunjenu ljudima s dugom kosom i ruksacima. Njihovo prvo razočaranje je bilo kad su me ugledali: dotjeranu ženu srednjih godina, a tek kad sam počela objašnjavati njihov odnos prema društvenim normama, nastao je u dvorani kaos. Toliko su vikali na mene da sam pomislila: "Gotovo je, nikad neću doktorirati." Predsjednik Komisije ih je udaljio iz dvorane i vrlo sam uspješno obranila svoju tezu. Hipiji su posljedica koju je izazvao pokret beatnika,

ali hipiji nisu umjetnici, a beatnička je književnost učinila ogroman iskorak u Americi i svijetu.

Ipak preferiram klasične pisce i pjesnike, kao Edgara Allana Poea, Dostojevskog i Shakespearea. Poea volim zbog njegove antologijske pjesme Annabel Lee u kojoj progovara iz dubine duše, ali kao vrlo vješt pjesnik. Dostojevski mi je blizak po svojim stavovima, čovjek koji je smisao i utjehu našao u Bogu, a Shakespeare je svestremenski. Nema ni jedne životne situacije koju Shakespeare nije obradio u svojim dramama. One su prave zbirke mudrosti, neke od njegovih rečenica mogu se tretirati kao aforizmi.

O iseljeničkoj čežnji za domovinom

Pratite li danas suvremenu hrvatsku književnost? Tomića ili Jergovića, na primjer.

- Naravno da pratim suvremenu književnost. Ona je odraz prilika u društvu i stilski je suvremena. Na Sveučilištu u Trstu predavala sam Hrvatsku književnost. Talijanske studentice uzele su za diplomski rad Miljenka Jergovića. Imala sam dva diplomatska rada o Jergoviću, on je preveden na talijanski jezik i studentice su mogle pratiti njegov rad. Posebice im je bio zanimljiv njegov odnos prema naciji i suživotu.

Bavili ste se književnim stvaralaštvom hrvatskih iseljenika. Koliko smo uopće svjesni te scene u našoj dijaspori?

- Nažalost, još smo uvijek premalao svjesni važnosti te književnosti. Ona je održala hrvatsku riječ u dijaspori i budila nadu u povratak u domovinu. Prvi sam se puta susrela s književnošću naših iseljenika u Matici iseljenika Rijeka. Još prije 80-ih godina pokojni prof. Borovac, tada tajnik Matice i prof. Todorić, prosvjetni inspektor, osnovali su natječaj "Silvije Strahimir Kranjčević" kojim se sakupljalo i vrednovalo književno stvaralaštvo hrvatskih iseljenika. Pozvali su me da budem predsjednik ocjenjivačke Komisije. Kada sam uzela prvu pjesmu u ruke, shvatila sam kolika je njihova čežnja za domovinom. Od tada svake druge godine raspisuje se natječaj i ja vrednujem ta djela. To me navelo da posegnem za pjesmama Vinka Nikolića i mnogih drugih znanih i neznanih autora i spoznam vrijednosti njihovih djela. Željela sam dokazati da je to isti korpus hrvatske književnosti nastao na drugom tlu i u drugim uvjetima.

Na Krku ne može cvasti suživot industrije i turizma

Omišljanka ste, uredili ste nekoliko knjiga o rodnom gradu, napisali monografiju... Kako gledate na industrijalizaciju svoga kraja, suživot turizma i industrije? Je li to moguće i u kojoj mjeri?

- Omišalj nije samo moje rodno mjesto, on je zavičaj kojem se čovjek uvijek vraća i gdje nalazi mir i zadovoljstvo. Napisati monografiju kao jedini autor nije lak posao. Trebalo je

ne samo opisati kulturne znamenitosti, već napisati i povijesne mijene mjesta od njegova nastanka do danas, pa onda običaje, znamenite ljude, klimu i položaj i razvoj turizma. Ta je monografija u svakoj kući Omišljana u zemlji i inozemstvu i to je zadovoljstvo koje ništa ne može nadomjestiti. Ona je moj poklon rodnom gradu. Sve sam svoje radove i knjige radila besplatno, s mnogo entuzijazma i ljubavi i rekla bih da je osim Boheme ova monografija moje najzrelije djelo. Morala sam ući u nova područja, proučiti nove činjenice pa me stoga i veseli uspjeh knjige.

Industrijalizacija je Omišlja posebno pitanje. Napravljene su prve pogreške 70-ih godina prošlog stoljeća kada se odlučilo da se tu sagradi JUNA (danas JANAF) i petrokemija (DINA). Govorilo se da može cvasti suživot industrije i turizma, ali vjerujte, ne može. Svi naponi koji su učinjeni početkom stoljeća da se Omišalj pretvori u turističko mjesto, pali su u vodu. Znam reći da je Omišalj skupo platio svoju ljepotu. To pitoreskno primorsko mjesto stisnuto na brijegu 80 metara iznad mora kojeg zatvara rt i čini jednu od najljepših i najdubljih uvala na Kvarneru, pogodnu za brodove s dubokim gazom, žrtvovano je za razvoj industrije. Došli su novi ljudi, sagrađena su nova naselja, što je dobro za razvoj mjesta koje danas živi dinamičnijim životom u odnosu na, recimo, Njivice ili Malinsku pred kojima je Omišalj prednjačio u turističkoj ponudi. Danas su Njivice, a posebice Malinska daleko ispred njega u turizmu. Tada točno prije 105 godina kada je počeo razvoj turizma u Omišlju stanovništvo se pripremlilo za prijem turista, sagrađene su vile, otvorene su gostionice i trgovine. Omišalj je imao sve potencijale da postane privlačna turistička destinacija. Konačno, i turizam nosi novac i tu su se ljudi mogli zaposliti, a danas se razmišlja da Omišalj postane industrijska zona Rijeka. Moglo se to učiniti na nekom drugom, ne tako atraktivnom mjestu.

Ulica ne može kreirati politiku

Premda ste rekli da o tom nerado govorite, moram vas pitati kako ocjenjujete stanje u državi?

- Ja sam već deset godina izvan politike i nemam nikakvog utjecaja na stanje u zemlji, koje je veoma teško. Globalna kriza zahvatila je i Hrvatsku, doduše nešto kasnije nego u drugim zemljama, stoga i kasnije izlazimo iz krize. Nije to za utjehu, ali trebalo bi gledati kako druge države prolaze recesiju. Mnoge su zemlje u gorem položaju od Hrvatske. Strahovito mi je žao ljudi koji su izgubili posao ili nisu plaćeni za svoj rad. Svatko ima pravo na rad i biti za njega plaćen i razumijem njihovu frustraciju. Iako su mirni prosvjedi legitimno pravo građana i kao takve ih podržavam, ali nasilje i huliganstvo ne mogu podržati. Ulica ne može kreirati politiku, mogu se dogoditi kobni neredi i anarhija. Bit će izbori, pa neka svatko glasa kako želi. To je osnova demokracije. ■■

za životno djelo Primorsko-goranske županije

Znam reći da je moj Omišalj skupo platio svoju ljepotu. To pitoreskno primorsko mjesto stisnuto na brijegu 80 metara iznad mora kojeg zatvara rt i čini jednu od najljepših i najdubljih uvala na Kvarneru, pogodnu za brodove s dubokim gazom, žrtvovano je za razvoj industrije

O dokumentu je raspravljala Županijska skupština na sjednici 28. siječnja, nakon čega je jednoglasno usvojen

Prvi plodovi županijske Razvojne strategije

Županijska skupština je koncem siječnja prihvatila Razvojnu strategiju za razdoblje od 2011. do 2013., strateški i temeljni planski dokument održivog društveno-gospodarskog razvoja za predstojeće dvogodišnje razdoblje

Napisala: Barbara ČALUŠIĆ
Snimio: Arhiva ZIP

Jedno od načela politike regionalnog razvoja je strateško planiranje, koje se ostvaruje donošenjem i provedbom višegodišnjih

Na izvanredno sazvanoj pressici 18. ožujka župan Zlatko Komadina i pročelnik Hrvoje Marušić izvijestili su o dobro odrađenom poslu s EU fondovima u slučaju Marišćine

planskih dokumenata, a takav strateški dokument za predstojeće dvogodišnje razdoblje Primorsko-goranska županija je dobila koncem siječnja. Županijska skupština usvojila je tada Razvojnu strategiju za razdoblje od 2011. do 2013. godine koja je temeljni planski dokument održivog društveno-gospodarskog razvoja za to razdoblje.

Strategija predstavlja i logičan nastavak Regionalnog operativnog programa Primorsko-goranske županije, a jedna od njezinih glavnih zadaća je povezivanje lokalnih i regionalnih razvojnih potreba s nacionalnim razvojnim prioritetima i razvojnim prioritetima Europske unije. U njihovu se realizaciju uključuju dostupna europska i nacionalna financijska sredstva i propisi koji reguliraju njihovo korištenje.

Sam dokument broji oko 800 stranica, na njemu je radilo oko tristo sudionika iz lokalne samouprave, akademske zajednice, gospodarstva i civilnog društva, a sve ih je koordini-

rala regionalna razvojna agencija Porin. Razvojna strategija Primorsko-goranske županije sastoji se iz analitičkog dijela, strateškog i provedbenog dijela, a rađena je u skladu s logikom upravljanja projektnim ciklusom. U osnovnoj je analizi opisano postojeće stanje, identificirani razvojni problemi i razvojne potrebe, izrađena je SWOT analiza. Iz osnovne analize, razvojnih problema i potreba, te SWOT analize proizašle su vizija, strateški ciljevi, prioriteti i mjere.

Za uravnotežen regionalni razvoj

Direktorica Porina Doris Sošić ističe da trenutna bazu projekata čini više od 1050 projekata u raznim fazama izrade, od projektne ideje do razrađenih razvojnih projekata koji se mogu odmah prijaviti na neki od dostupnih izvora financiranja. Prema njezinim riječima, veće mogućnosti sufinanciranja značajnih razvojnih projekata ovisit će o tre-

Neiskorišten novac

Marušić posebno naglašava da velika većina lokalnih jedinica ne zna napisati kvalitetan materijal koji bi zadovoljavao stroge administrativne norme Europske unije. Posljedica toga je neiskorišten novac koji se mogao utrošiti na važne lokalne projekte. Primorsko-goranskoj županiji ipak ne nedostaje kvalitetnih programa pa je izuzev Marišćine, iz IPA programa prekogranične suradnje sa zemljama na Jadranu dobiveno više od 3 milijuna eura za ukupno petnaest projekata na području PGŽ-a. U budućnosti iz ovih bi projekata mogao biti izgrađen novi mali aerodrom na Rabu ili pak medicinski projekti u skladu s najsuvremenijim dostignućima u Kliničkom bolničkom centru Rijeka.

nutku ulaska Hrvatske u članstvo Europske unije. Zato je jedan od zadataka Razvojne strategije povezivanje lokalnih i regionalnih razvojnih potreba s nacionalnim i EU prioritetima kao i sredstvima.

- Temeljem razvojnih potreba pojedinih dijelova naše Županije, postavljenim strateškim ciljevima, prioritetima i mjerama omogućuje se da svaki projekt koji se nalazi u bazi razvojnih projekata ima mogućnosti za prijavu na neki od izvora financiranja. To je i zadaća regionalne razvojne politike. Ona omogućava svim regijama što bolju pripremljenost za korištenje fondova Europske unije koji će zajedno s nacionalnim izvorima omogućiti Hrvatskoj približavanje prosječnoj razini društveno-gospodarskog razvoja Europske unije stvarajući time konzistentnu, integriranu i učinkovitu osnovu u jačanju kohezije radi smanjivanja unutarnjih regionalnih razvojnih razlika, objašnjava Sošić.

Ona navodi četiri temeljna strateška cilja: razvoj dinamičkog gospodarskog okruženja, uravnotežen regionalni razvoj, razvoj ljudskih potencijala i zaštitu prirode i okoliša. Svaki od njih uključuje niz područja kroz koja bi se strateški ciljevi trebali realizirati poput gospodarske konkurentnosti, tržišta rada i razvoja malog i srednjeg poduzetništva, zatim civilnog društva i kulture, obrazovanja, zdravstva i socijalne skrbi te očuvanja bioraznolikosti, upravljanja okolišem i razvoja komunalne infrastrukture.

Profitirat će oni koji rade u skladu sa strategijom

Hrvoje Marušić, v.d. pročelnika novog županijskog Odjela za razvoj, infrastrukturu i upravljanje projekata, također ističe da radi se o modelima prilagođenim Europskoj uniji koji podrazumijevaju višegodišnje planiranje i usklađenost svih postojećih planova.

- Strategija je zakonski propisan okvir za financiranje projekata. Zbog toga svatko tko prijavljuje projekt mora poštivati i županijsku strategiju, objašnjava Marušić.

U praksi, županijska strategija trebala bi doprinijeti objedinjavanju manjih i sličnih projekata, a kriteriji za njihovu realizaciju i finan-

Glavni benefit Strategije je transparentnost projekata - Hrvoje Marušić

ciranje, bit će, kako ističe Marušić, administrativni, kvantitativni, ali i kvalitativni. Kao glavne benefite, Marušić navodi i transparentnost projekata koji će biti izabrani za realizaciju, ali i potrebu za edukacijom o regulativi u skladu s propisima EU.

- Oni koji rade u skladu sa strategijom, uložiti će i u edukaciju i pripremu dokumentacije. Oni će na taj način profitirati kao i svi oni koji se međusobno objedine s obzirom da prednost na natjecajima imaju projekti koji su integrirani, kaže Marušić.

Županijska Razvojna strategija na neki način i pokazuje nedostatke dosadašnjih projekata. Marušić tvrdi da se nerijetko još uvijek ulazi u investiranje bez prethodne analize što će ta konkretna investicija donijeti, konkretno bez studije opravdanosti određenog ulaganja.

Kao primjer dobro odrađenog posla po tom pitanju, on izdvaja projekt Marišćine koja je od europskog IPA fonda nedavno dobila bespovratnih 22,7 milijuna eura.

- Marišćina je primjer kako se to ispravno radi, a bespovratnih 22,7 milijuna eura od IPA fonda dokaz su da će ta sredstva biti opravdano uložena, zaključuje Marušić. ■■

Trenutačnu bazu projekata u Porinu čini više od 1050 projekata u raznim fazama izrade - Doris Sošić

Županija je za projekt Centralne zone gospodarenja otpadom Marišćina od europskog IPA fonda nedavno dobila bespovratnih 22,7 milijuna eura - lokacija Marišćina u Općini Viškovo

Možda malo i riskiramo, ali čekanje boljih vremena ne rješava ništa. Građani su za mene glasovali i očekuju da nešto napravim, a ne da se izvlačim i ispričavam zbog teških vremena. Ako ne radim za njihovu dobrobit – smjenit će me!

Otoci su bogatstvo ali i izazov

Mislio sam da ćemo cestu brže izgraditi

Što još niste uspjeli postići a željeli biste?

- Na prvom mjestu je svakako obnova ceste D-100, kao jedine državne ceste na otocima Cresu i Lošinj. Vjerujem da ćemo i to uspjati riješiti iako sam mislio da će ići puno brže.

A drugo, to su ekološki projekti kojima se nismo posvetili koliko treba jer smo bili zauzeti drugim planovima. Smatram da bi oni trebali biti osnovni dio svačije kulture, počevši od najmanjih. Upravo zbog toga u Dječjem vrtiću provodimo projekte kojima se uvode alternativni izvori energije i djecu o tome educiramo. Trudimo se u njima probuditi ekološku svijest kako ne bi kasnije radili one greške koje smo mi radili jer nismo dovoljno brinuli o svom okolišu.

Mali Lošinj najveći otočni grad na Jadranu - iz zraka

Gari Cappelli gradonačelnik je cijelog jednog arhipelaga

Napisao: Walter SALKOVIĆ

Snimio: Walter SALKOVIĆ i Arhiva ZIP

Gari Cappelli, gradonačelnik Malog Lošinja, u stvari je "gradonačelnik" cijelog jednog arhipelaga - čine ga naseljeni otoci Lošinj, Unije, Ilovik, Vele i Male Srakane i Susak te nekoliko manjih otočića. Svjestan je bogatstva i ljepote svog otočja, ali i izazova koje briga o njemu donosi. Prvi problem kojeg svaki otočanin ističe je prometna povezanost. Cappelli kaže: "Iako smo na otoku, Mali Lošinj je iz godine u godinu sve kvalitetnije povezan s kopnom. Rekonstrukcija dijelova državne ceste D-100, uvođenje većih trajekata i noćne trajektna linije, produženje piste lošinskog aerodroma samo su dodatno pospješili kvalitetu života na Lošinj. U ljetnim mjesecima uvedena je brzobrodna linija Pula - Lošinj - Zadar koja obilazi i manje otoke te ih povezuje na brz način s kopnom. Neizostavna je katamaranska linija koja svakodnevno povezuje Mali Lošinj i Cres s Rijekom, a više puta tjedno i male otoke. Svoju brigu za male otoke najbolje pokazujemo investicijama u njih: pola milijuna kuna za primjerice uređenje rive na Malim Srakanama gdje stalno žive svega dvije osobe ili, na nešto napućenijem Iloviku, uložiti ćemo desetak milijuna kuna u vodovod i izgraditi rivu za 5 milijuna kuna."

Prihodi će biti 2 posto veći

Temeljni dokument svakog grada je proračun i iz njega se najbolje vidi kakvi su planovi gradske uprave. Proračun Grada Malog Lošinja za 2011. je veći od lanjskog, dok su mnoge druge općine i gradovi u ovim kriznim vremenima svoje morali smanjiti. Na čemu temeljite taj optimizam?

- Odmah mogu reći da se prvih par mjeseci ove godine proračun puni prema planu, pa čak i bolje nego što smo se nadali. Ukupni prihodi i primici Grada Malog Lošinja za 2011. godinu planiraju se u iznosu od oko 67 milijuna kuna, što je 2 posto više nego lani. Ni jedan projekt nismo zaustavili, a planiraju se i novi. Svi programi idu dalje, niti jednom specijalisti nismo raskinuli ugovor... Prodali smo možda pokoju nekretninu više, ali sva sredstva dobivena prodajom nekretnina ulažu se u nove investicije. Uvijek tražimo suinvestitore, svjesni da treba biti

kreativan u tim pitanjima i tada se može puno postići i bez vlastitih ulaganja: tako smo dobili Lidl bez kune uložene, tako gradimo nove stanove.

Možda malo i riskiramo, ali čekanje boljih vremena ne rješava ništa. Građani su za mene glasovali i očekuju da nešto napravim, a ne da se izvlačim i ispričavam zbog teških vremena. Ako ne radim za njihovu dobrobit – smjenit će me!

U svemu tome pomažu mi sposobni suradnici, posebice pročelnici, ali i ljudi izvan otoka koji žele sudjelovati i pomagati idejama i savjetima.

Vizija Lošinja kao Otoka vitalnosti

Lošinj je jako turističko središte, prošle godine ostvario je više od dva milijuna noćenja. Kakav je stvaran finansijski učinak tolikog broja gostiju i može li Grad graditi svoj razvoj upravo na turizmu? Koje razvojne projekte planirate kako bi još obogatili razinu turističke ponude?

- Već prije par godina započeli smo s destinacijskim brand managementom i smatram da je od izuzetne važnosti što su i lošinjske tvrtke prihvatile viziju razvoja turizma, te sami postali promotori svih naših projekata, koji su dakako, uvijek pozicionirani tako da koriste lokalnoj zajednici. Ključ uspjeha Malog Lošinja definitivno je i činjenica da smo se posvetili održivom razvoju kroz ekološke projekte, poticanje predujeta za podizanje kvalitete smještajnih kapaciteta, ulaganjem u infrastrukturu i unapređivanje prometne povezanosti, ali i usvajanje prostorno-planske dokumentaciju i sve to u skladu s vizijom Lošinja kao Otoka vitalnosti. Osim što Lošinj ima dugu tradiciju klimatskog lječilišta i zdravstvenog turizma, polazemo veliku pažnju na turističke sadržaje za ostale goste. Sve naše promotivne aktivnosti, odlasci na Sajmove, cjelogodišnji kulturni programi od 250 manifestacija, svakodnevno pridonose boljitku našeg turizma, a brojne edukacije koje provodimo pod nazivom "Izvršnost u turizmu" govore o našoj konstantnoj želji za usavršavanjem.

Komunalna ulaganja

Više od polovice proračuna ulažete u komunalni sustav. Koje su najveće investicije koje planirate u ovoj godini?

- Za Upravni odjel za komunalni sustav, urbanizam, prostorno planiranje i zaštitu okoliša osigurana su sredstva u iznosu od 38 milijuna kuna kako bi se kvalitetno provela politika prostornog uređenja i održavanja komunalne infrastrukture radi ujednačavanja uvjeta življenja na cijelom području Grada Malog Lošinja, osiguravanje prostora za razvoj gospodarskih aktivnosti kroz održivi razvoj otoka, te zaštitu prirodnih, kulturnih i tradicionalnih vrijednosti.

Radi se o nizu kapitalnih projekata koje provodimo u suradnji s komunalnim društvom: sanacija odlagališta Kalvarija, izgradnja komunalne infrastrukture na obali Priko, pročišćivač na Kijcu, projekt proširenja kanalizacije Malog Lošinja, izgradnja vodospreme na Kalvariji, izgradnja vodoopskrbe otoka Ilovika, razdvajanje vodnog priključka Rialto, proširenje kanalizacije s rekonstrukcijom vodovoda Podjavori - Veli Lošinj, proširenje kanalizacije u malim mjestima, proširenje groblja Čunski, sanacija podmorskog ispusta u Velom Lošinj.

Kako bi se osigurala komunalna opremljenost naselja i predjela Grada Malog Lošinja planira se kapitalni projekt pristupne ceste i infrastrukture skladišno-servisne zone Kalvarija, projekti proširenja javne rasvjete, poboljšanja energetske učinkovitosti i smanjenja svjetlosnog zagađenja, sredstva za izradu niza projektnih dokumentacija.

Osigurana su sredstva za čišćenje javno - prometnih površina, uređenje zelenih površina i fontana, održavanje pomorskog dobra, deratizaciju i higijenske usluge, odvodnju atmosferskih voda te su predviđene investicije po svim mjesnim odborima.

Zavidna ljetna koncentracija priredbi

Lošinj je i grad bogate kulture. Uz kazalište, Osorske glazbene večeri i druge sadržaje, uskoro će i Apoksiomen imati svoje stalno mjesto. Koliko je ta kultura namijenjena gostima, a koliko u njoj uživaju stalni stanovnici?

- Za kulturu se izdvaja nešto više od 14 milijuna kuna, što za redovnu djelatnost Pučkog otvorenog učilišta, Gradsku knjižnicu i čitaonicu, Lošinski muzej, što za brojne kapitalne projekte poput uređenja Palače Kvarner predviđene za trajni smještaj statue Apoksiomena, projekt proširenja knjižnice i čitaonice, projekt Muzej maslinarstva Tuorić-Nerezine te projekt utvrde Kaštel. Svi navedeni projekti kandidirani su i kod Ministarstva kulture i Primorsko-goranske županije. Grad Mali Lošinj financira rad čak 61 udruge iz područja kulture, sporta, tehničke kulture, zdravstva i socijalne skrbi s ukupnim iznosom od 2,7 milijuna kuna s time što su im ovogodišnjim proračunom čak povećana sredstva u odnosu na lani.

Najveću pažnju domaćih i stranih turista privlače manifestacije posvećene njegovanju narodnih običaja, tradicije, tipičnih i prepoznatljivih za lošinjsku destinaciju. Svaki mjesec obiluje brojnim događanjima, no u ljetnim mjesecima koncentracija priredbi je zavidna. Naravno, i svi navedeni projekti koji su u planu samo u ovoj godini dodatno će poboljšati turističku ponudu našeg otočja. ■■

Židovska zajednica koja trenutno broji oko dvjestotinjak članova trudi se očuvati svoju baštinu i slaviti sve veće blagdane, pokrenuti projekte i organizirati izložbe, a ponekad sinagoga ispunjava i svoju prvotnu namjenu – održavanjem vjerske službe...

Pogled u unutrašnjost hrama

Sa otvorenja obnovljene sinagoge 2008. godine

Židovska zajednica važna za razumijevanje slojevitog riječkog identiteta

Sinagoga u Ulici Ivana Filipovića središte je židovske zajednice u Rijeci

Napisala: Barbara ČALUŠIĆ
Snimio: Petar FABIJAN

Geografski položaj, gospodarske i političke prilike Rijeci su već kao gradu u nastajanju bez sumnje osigurale predznak multikulturalnog grada, otvorenog prema doseljenicima čija se pak individualna povijest i danas može iščitati u kompleksnom riječkom identitetu.

Jedna takva povijest počinje u 15. stoljeću kada u Rijeku pristižu Židovi s talijanskih obala Jadrana, posebno iz grada Pesara i pokrajine Marche. Prvo pisano svjedočanstvo o Židovima u Rijeci datira iz 1436. godine u dokumentu Terra fluminis, a slijede spisi riječkog autora Antonia de Renna iz 1436. do 1461. godine koji uključuju potvrde o zaduživanju ili pak ugovora o unajmljivanju radne snage.

U prvo vrijeme svog naseljavanja Rijeke Židovi su za vrijeme povremenih boravaka stanovali u prostoru grada zvanom Zuecha ili Zudecca, što bi odgovaralo poznatom venecijskom izrazu Giudecca. Zudecca se nalazila u Starom gradu, jugoistočno od katedrale Sv. Vida, otprilike na mjestu gdje je danas zdanje OŠ Nikola Tesla. Njegov se nastanak može objasniti i praktičnim razlozima. Naime, lokalne su riječke vlasti, zbog trgovačkog probitka dolazile u doticaj s trgovcima židovske vjeroispovijesti i nastojeći im osigurati odvojen smještaj, gradeći i iznajmljujući posebne zgrade gdje mogu prebivati. Tako su u Rijeku

Velika sinagoga podignuta je u Via del Pomerio 1903. godine - Nijemci su je srušili 25. siječnja 1944.

mogli dolaziti trgovci sa svih strana, prvenstveno s talijanske Jadranske obale i Dalmacije jer su upravo u ovom otvorenom gradu imali mogućnost nesmetanog obavljanja vlastitih obrednih propisa.

Prvi riječki Židovi doselili iz Splita

Istraživači riječke povijesti pretpostavljaju da su židovske nastambe vremenom zapuštene

jer tijekom 16. i 17. stoljeća više nema nikakvih podataka o poslovnim dolascima Židova u Rijeku, niti se oni pojavljuju prilikom sklapanja bilo kakvih ugovora. To, međutim, još uvijek ne znači da Židovi ipak nisu povremeno dolazili i zadržavali se neko vrijeme u gradu. O ovom svojevrsnom interregnumu kad je riječ o Židovima-Riječanima, svjedoči i Statut grada Rijeke iz 1530. godine koji nema

posebnih odredaba o Židovima, ali se zato u Sveučilišnoj knjižnici u Rijeci čuva knjiga rabina Isaka Adarbija "Dibre Šalom" (Riječi mira) iz 1531. godine koji govori o propovijedima na hebrejskom jeziku.

Ipak, čini se da samostalna židovska općina u Rijeci nije postojala do početka osamdesetih godina 18. stoljeća kada su stvoreni svi potrebni preduvjeti za osnivanje jedne takve konfesionalne i etničke zajednice, izdvojene iz općevažećih pravnih i društvenih normi. Tih je godina ustanovljena stalna trgovačka kolonija koja je ujedno bila i nacionalno-vjerska zajednica.

Koncem sedamdesetih godina osamnaestog stoljeća u Rijeci se trajno nastanjuje nekoliko židovskih obitelji koje su mahom doselile iz Splita, a jedan od osnovnih razloga njihova preseljenja svakako je izuzetno težak položaj ondašnjih Židova na području Dalmacije koja je tada bila pod vlašću Mletačke republike. Pored činjenice što se Rijeka tu još jednom pokazala kao tolerantan grad, iz tog vremena datiraju prvi materijalni dokazi židovske kulture na ovom području. Tako koncem rujna 1779. godine Isak Mihael Penso zajedno s braćom Josipom i Leonom Venturom, Židovima doseljenim iz Splita koji su se bavili trgovinom, prodajom duhana, kože, tkanina, žitarica, rakije, meda i drugih poljoprivrednih proizvoda, u svojstvu zastupnika svoje male zajednice upućuju gradskim vlastima službeni zahtjev u kojem traže dozvolu za podizanjem groblja nedaleko od gradskih zidina i osnivanje vlastite sinagoge – scale.

Kroz povijest je u Rijeci egzistiralo čak 13 sinagoga

U tom zahtjevu tvrde da ukoliko bi im se u tome udovoljilo, u Rijeku bi se zasigurno doselile još mnoge židovske obitelji iz Splita pa čak i nekih talijanskih gradova. Izgleda da su gradske vlasti ovu obavezu zaštite židovske zajednice od početka shvatile ozbiljno i počele poduzimati rigorozne mjere protiv svakoga izgrednika koji bi na bilo koji način ometao odvijanje njihovih vjerskih obreda.

Gubernij je 27. rujna 1779. godine Dekretom dozvolio Židovima da ustanove vlastitu bogomolju koja je otvorena u privatnoj kući obitelji Penso, međutim, obitelj Ventura tome se protivila. Stoga je odlučeno da sinagoga ne bude više smještena u privatnoj kući već u namjenskoj zgradi koju treba uzeti u godišnji najam. Zajedničke troškove za to ravnopravno su dijelili braća Ventura, Isak Mihael Pensa i Isak Levi.

Kako objašnjava Filip Kohn iz riječke Židovske općine čije je sjedište u maloj, čudom sačuvanoj sinagogi izgrađenoj između

Židovska kultura je bogatstvo koje donosi riječkom mozaiku multikulturalnosti

Riječki kvestor Giovanni Palatucci spasio je živote brojnih riječkih Židova

dva rata 1930. godine, kroz povijest je u Rijeci egzistiralo čak 13 sinagoga.

- Prva sinagoga u Rijeci po svoj se prilici nalazila negdje u Starom gradu, a sve do gradnje dviju namjenskih sinagoga u 20. stoljeću, one su osnivanje po privatnim kućama. Sinagoga zapravo znači ljude koji se nalaze unutar nje što praktički znači da ako imate ljude koji su židovske vjeroispovijesti i u pustinji možete podići šator koji će tada biti sinagoga, kaže Kohn.

Zlatno vrijeme židovske kulture

Osim zbog svoje otvorenosti, Rijeka Židovima polako postaje sve atraktivnija zbog svoje rastuće trgovačke važnosti i procjenjuje se da je već u idućem stoljeću u Rijeci živjelo oko 2.000 Židova. O tome svjedoče podaci o organiziranoj riječkoj židovskoj općini tijekom 19. stoljeća koja je imala posebni hram i groblje za sahranjivanje pokojnika po vlastitim ritualnim propisima. Ta je situacija otvarala mogućnost razvijanja drugih institucija prema tradicijama judaizma: tradicionalnih filantrop-

Rijeka je kroz svoju povijest pokazala toleranciju prema Židovima - Filip Kohn

skih humanitarnih organizacija, dobrotvornih, vjerskih i kulturno-prosvjetnih udruženja. Tako je skupina riječkih Židova 1885. godine osnovala karitativnu udrugu Chevra Kadischa ili Sveto društvo. To je najstarije riječko dobrotvorno društvo koje je brinulo o sahranama i održavanju općinskog groblja. Ujedno ovo je društvo svojim članovima pružalo potrebnu pomoć.

- Rijeka je kroz svoju povijest pokazala toleranciju prema Židovima. Iako je prvi incident zabilježen već u 15. stoljeću kad su neki hahari napali židovsku pogrebnu povorku, čini se da je to bio izgred koji nije imao veze s antisemitizmom budući da sve do dolaska fašista nije bilo više nijednog incidenta, objašnjava Kohn.

Takva društvena klima očito je doprinjela da 19. stoljeće i prva desetljeća 20. stoljeća budu zlatno vrijeme za razvoj židovske kulture i tradicije u Rijeci. Židovima su već početkom 19. stoljeća priznata sva građanska prava i slobode te su izjednačeni sa svim ostalim

Židovsko groblje na Kozali danas je zaštićeno spomeničko područje

vjeroispovjestima koje su tada egzistirale u Rijeci. Među njima se pojavljuje znatan broj školovanih osoba, ponajviše liječnika, odvjetnika, novinara i publicista. S druge pak strane, tu su i trgovački poduzetnici, novčari, tvorničari i obrtnici koji doprinose razvoju gospodarskih odnosa, unapređujući proizvodnju i akumulaciju industrijskog kapitala. Tijesna je i povezanost riječkih i sušačkih Židova pa trgovci nastanjeni u Rijeci otvaraju vlastite podružnice na Sušaku i obrnuto. Mnoge su trgovačke tvrtke poslovnice, skladišta, tvornice ili radionice bile registrirane kod riječkog i sušačkog katastarskog suda, ostvarujući dobit s obje strane tadašnje državne granice.

Vlasnici i osnivači poduzeća

Čini se da je među prvima na Sušak doselila mnogočlana obitelj Wortmann, podrijetlom iz zapadnogarskog gradića Gradišća, koji su osnovali tvornicu finih likera Braća Wortmann. Tu su i vlasnici i osnivači poduzeća za uvoz prekomorske robe Pfau & Co., braća Pfau, porijeklom iz Galicije. Veletrgovine vinom posjedovali su Francesco Herzel, te braća Ružička, a od 1896. do 1900. godine na Sušaku je postojala tvornica metala i četki Ivana Friedricha i Otta Furst. Na kraljevskoj velikoj gimnaziji i Trgovačkoj školi na Sušaku uveden je i poseban predmet "za nauk izraelske vjere" kojega je od 1913. do 1918. godine vodio tadašnji riječki rabin dr. Josip (Giuseppe) Frank.

Takav razvoj židovske zajednice dovodi do izgradnje velike sinagoge koja je u rujnu 1903. godine podignuta u Via del Pomerio, na mjestu gdje danas započinje Ciottina ulica. Projektirao ju je arhitekt Lipot Baumhorn, a unutrašnjost sinagoge bila je bogato ukrašena i oslikana tek kasnije, 1907. godine. Ta je velika sinagoga u središtu Rijeke mogla zadovoljiti potrebe tadašnjih 2.500 vjernika riječke Židovske vjerske zajednice.

Upravo ta vebna sinagoga o čijem postojanju danas svjedoče tek fotografije i pokoji materijalni dokaz koji se danas čuva u njezinoj neposrednoj blizini, u maloj sinagogi, simbol su bezumnog uništenja jedne vitalne zajednice koja je ostavila neizbrisiv trag u povijesti Rijeke. Iako je zgrada preživjela talijansku ok-

upaciju, veliku sinagogu opustošili su i srušili Nijemci 25. siječnja 1944. godine. Njezini ostaci su razneseni poslije sloma Trećeg Reicha kada je na istom mjestu podignuta stambeno uredska zgrada koja postoji i danas.

Šef riječke policije spašavao Židove

Koncem tridesetih godina prošlog stoljeća Židovska zajednica i u Rijeci bilježi jednu sasvim drugu, strašnu i bolnu povijest. Službene odredbe protiv Židova počele su se u Italiji primjenjivati 1937. godine, odnosno nakon 10. studenog 1938. kada je donesena zakonska odredba za obranu talijanske rase kojom je bilo zabranjeno sklapanje mješovitih brakova.

- Prvi progoni Židova u Rijeci počinju odmah nakon Kristalne noći 1938. godine. I u Rijeci, Židovi su vlakovima odvezeni u logore smrti, najčešće u Auschwitz. Prema podacima Židovske općine u Rijeci u holokaustu je stradao 401 Židov, no broj stradalih je zasigurno i veći, tvrdi Kohn.

Nemoguće je spominjati strahote kojima su riječki Židovi bili izloženi u Drugom svjetskom ratu bez spomena Giovannija Palatuccija. Poznat još i kao riječki Schindler, Palatucci je

kao šef riječke policije od 1938. godine pa do hapašenja i naposljetku smrti u logoru Dachau spasio živote brojnih riječkih Židova.

- Ubrzo nakon imenovanja na čelo riječke policije, Palatucci je odlučio pomagati riječkim Židovima službeno ih deportirajući u internističke kampove u blizini Rima, gdje je imao članove obitelji koji su garantirali sigurnost i osiguravali dobrobit deportiranih. Od 1940. do 1944. godine Giovanni Palatucci poduzima sve što je u njegovoj moći kako bi spasio živote Židova. Izdavao je lažne osobne isprave i vize, dostavljao je i novac onima koji su se skrivali dojavljivao kada i gdje nacisti planiraju "lov na Židove". Koliko god je mogao slao ih je u logore za internaciju u Italiju, podsjeća Kohn.

Svoju hrabrost i istinsku ljubav prema čovjeku Palatucci je platio životom, a članovi židovskih zajednica i danas se prisjećaju njegovih riječi: "Postoje dvije vrste herojstva – jedna, koja proizlazi iz potrebe ili impulsa i druga vrsta, Palatuccijeva koja se ponavlja i potvrđuje svakodnevno".

Ne zaboraviti

U spomen na njega, a ponajprije bogatu tradiciju židovske zajednice na ovom području Židovska općina u Rijeci sa svojim sjedištem u maloj riječkoj sinagogi, koja je u potpunosti obnovljena 2008., i danas nastoji od zaborava spasiti svu materijalnu i nematerijalnu kulturu koja svjedoči o Židovima na riječkom području. Kako kaže Kohn, zajednica koja trenutno broji oko dvjestotinjak članova trudi se očuvati svoju baštinu i slaviti sve veće blagdane, pokrenuti projekte i organizirati izložbe, a ponekad sinagoga ispunjava i svoju prvotnu namjenu – održavanjem vjerske službe...

Mala skupina riječkih Židova svojim se radom istinski trudi "ne zaboraviti", a bogatstvo koje njihova kultura donosi riječkom mozaiku multikulturalnosti svakom bi Riječaninu trebalo biti podsjetnik na važnost očuvanja slojevitog identiteta kojim se, kao malo koji grad, može ponositi grad na Rječini. ■■

Za vrijeme obreda vjernici su okrenuti prema mjestu u kojem se čuva sveta knjiga (Thora). U tijeku godine najsvečanije je na blagdan Jom Kipur

Židovima su već početkom 19. stoljeća priznata sva građanska prava i slobode te su izjednačeni sa svim ostalim vjeroispovjestima koje su tada egzistirale u Rijeci. Među njima se pojavljuje znatan broj školovanih osoba, ponajviše liječnika, odvjetnika, novinara i publicista

Od blokirano računa do primjera uzornog poslovanja

Imperial d.d.
zapošljava 270
stalnih radnika i
200 sezonača

Promjene u Imperialu nastaju kada na čelo Uprave društva dolazi dipl. oec. Vlado Miš, čovjek koji je cijeli svoj radni vijek proveo u rapskom hotelskom poduzeću. Svojim menadžerskim djelovanjem Vlado Miš zavrijedio je laskavu titulu menadžera godine u kategoriji javnih poduzeća koju mu je Hrvatsko udruženje menadžera i poduzetnika CROMA uručilo sredinom studenog prošle godine

Napisao: Hrvoje HODAK
Fotografije: Arhiva ZIP

Blistava povijest rapskog hotelskog poduzeća Imperial osnovanog sada već davne 1965. godine, ujedno je i povijest koja u kontinuitetu dotiče suvremeni razvoj turističkog Raba, na kojem, podsjetimo se, organizirano bavljenje turizmom traje već više od 120 godina.

Upravo zato, snažnije od bogatstva usluga materijalnih dobara, koju čini Imperialovo vlasništvo nad većinom rapskih hotela,

turističkih naselja, autokampova i luksuznih vila, ovaj hotelijer ističe izuzetnu važnost rapskog čovjeka kao nositelja turističke tradicije i jamca ozračja gosotljubivosti, uljudnosti i visoke kvalitete u pružanju turističkih usluga.

No, ne tako davno, i ovaj je rapski hotelijerski div bio na koljenima. Poput brojnih drugih hotelsko ugostiteljskih poduzeća diljem Jadrana činilo se da će još jedna dugo stvarana turistička priča dobiti svoj neslavan kraj. Agonija koja je počela devedesetih vukla se sve do 2000. godine kada je Imperialov gospodarski sustav bio pred kolapsom, a stečaj

se nametao kao jedino rješenje.

Imperial d.d. tada je imao blokirani račun, na Trgovačkom sudu bila su podnesena čak tri zahtjeva za stečaj jer je tvrtka dugovala preko 200 mil. kuna, dok su radnici bili 6 mjeseci bez plaće.

Desetljeće gomilani gubici u poslovanju uz izostanak značajnijih ulagačkih aktivnosti doveli su do propadanja bitnog dijela kapaciteta koji su morali biti stavljeni van funkcije. U lancu nevolja neizbježno su slijedili i problemi s nelikvidnošću i nesolventnošću pa je i snabdijevanje došlo u pitanje, a sve to stvorilo

Ove godine u Imperialu planiraju uložiti 2 milijuna eura u nove razvojne aktivnosti - hotel Padova

je o Imperialu izuzetno lošu medijsku sliku uz minimalne šanse za opstanak tvrtke.

Čuda su moguća

Tada na čelo Uprave društva dolazi dipl. oec. Vlado Miš, čovjek koji je cijeli svoj radni vijek proveo u rapskom hotelskom poduzeću Imperial gradeći svoju profesionalnu karijeru postepeno, od posla recepcionera, preko

Robert Pende

Uoči privatizacije

Robert Pende, ravnatelj uprave za razvoj turizma pri Ministarstvu mora, turizma, prometa i razvitka RH o Imperialovom modelu privatizacije kaže:

- U Hrvatskoj privatizacija turističkog portfelja još nije dovršena, tako trenutno Hrvatski fond za privatizaciju raspolaže sa značajnim udjelima u još 14 hotelsko-turističkih tvrtki među kojima je i Imperial d.d. Modelom što ga je Društvo predložilo bilo je najbitnije uključiti širu društvenu zajednicu, Grad Rab i sada Općinu Lopar, lokalne poduzetnike, zaposlenike i građane da kroz dokapitalizaciju i otkup dionica steknu većinski vlasnički udio u Društvu. Država bi za svoj vlasnički dio dobila nekretnine u Turističkom naselju Suha Punta. Takav je način privatizacije načelno bio prihvatljiv uz ispunjenje određenih pretpostavki, a o tome se na takav način opredijelilo i povjerenstvo Vlade Republike Hrvatske u čijem radu sam i sam sudjelovao. Moj osobni stav je i danas da bi takav model bio izuzetno dobar kako za Imperial tako i za cijeli otok. Moram reći, a imam izuzetan uvid u stanje hotelskih društava u državnom vlasništvu, da je Imperial primjer uzornog poslovanja. To je čvrsto jamstvo da bi i nakon privatizacije, pa i uz jačanje konkurencije, društvo nastavilo sa svojim razvojem na dobrobit otoka i njegovih građana.

pomoćnika direktora prodaje, do obnašatelja funkcije direktora hotela, marketinga i prodaje.

Da su čuda moguća, te da je uspješnost ponajviše vezana za kvalitetno upravljanje, Vlado Miš dokazuje uvodeći temeljite promjene koje su u vrlo kratkom roku rezultirale potpunom konsolidacijom društva uz osiguranje kontinuiranog razvojnog ciklusa tvrtke.

Rezultati poslovanja postaju pozitivni, operativni prihodi nadmašuju povećanje od 100 posto, a investicije od čak 35 milijuna eura nisu obustavljene ni tijekom recesijskih 2009. i 2010., kada je u modernizaciju objekata uloženo 8,2 mil. eura.

Imperial d.d. tako je u vrijeme kad se malo tko usudio investirati, podigao razinu kvalitete svojih usluga, nudeći tržištu nove sadržaje. Hoteli Carolina i Imperial priskrbili su četvrtu zvjezdicu, a ovaj potonji dobio je i svoj wellness centar, značajna su sredstva uložena u prostor za dječju animaciju i polivalentnu dvoranu za skupove u TN San Marino. Rekonstruiran je i proširen bazen hotela "Padova", autokampovi su dobili 35 novih mobilnih kamp kućica, a preko 500.000 kuna uloženo je u sufinanciranje projekata jedinica lokalne samouprave. Planovi za daljnja ulaganja u narednih nekoliko godina jednako su ambiciozni, a veliki se značaj daje timskom radu i edukaciji zaposlenih, te posebice stipendiranju mladih kadrova za što se godišnje izdvaja 250 tisuća kuna.

Pokretač i nositelj gospodarske aktivnosti Raba

Imajući u vidu golemi lokalni gospodarski i društveni značaj tvrtke, uspjesi Imperiala d.d. pod vodstvom Vlade Miša od neprocjenjive su vrijednosti za ugled i konkurentnost cjelokup-

Osim četvrte zvjezdice Hotel Imperial dobio je i svoj wellness centar

Vlado Miš

Menadžer godine

Menadžer godine u kategoriji javnih poduzeća i predsjednik Uprave tvrtke Imperial d.d. Vlado Miš, član je i NO Hrvatske turističke zajednice i Izvršnog odbora HUPUH-a te Turističkih vijeća Kvarnera i Raba. Za svoj profesionalni rad dobio je više institucionalnih i strukovnih priznanja. Prvi je predsjednik upravo osnovane Udruge diplomiranih studenata Fakulteta za turistički menadžment u turizmu i ugostiteljstvu u Opatiji, Sveučilišta u Rijeci, jedan je od osnivača međunarodno poznate i jedinstvene Udruge rapskih samostreljara i poznate turističke manifestacije "Rapska fjera", oženjen je i otac dvoje djece.

nog Raba kao destinacije na turističkoj mapi Europe.

Imperial d.d. kao glavni pokretač i nositelj gospodarske aktivnosti otoka Raba danas raspolaže sa četiri hotela i dva turistička naselja s ukupno 2.600 kreveta te dva autokampa s 5.000 smještajnih jedinica, zapošljava 270 stalnih radnika i 200 sezonača, a stalne ili povremene prihode od Imperiala na izravan ili neizravan način kroz različite tipove suradnje danas ostvaruje oko 15 posto stanovništva otoka. Stoga ne čudi da je Vlado Miš svojim menadžerskim djelovanjem zavrijedio laskavu titulu menadžera godine u kategoriji javnih poduzeća koju mu je Hrvatsko udruženje menadžera i poduzetnika CROMA uručilo sredinom studenog prošle godine, i to kao jedinom nagrađenom turističkom menadžeru u Hrvatskoj.

O nagradi, sezoni koja je pred Imperialom te daljnjim planovima ulaganja Vlado Miš kaže:

- Ovo priznanje je uručeno meni, ali iza uspjeha stoje moji suradnici i zaposlenici "Imperiala", no nema vremena za odmor i uživanje u nagradama jer smo u fazi intenzivnih priprema za narednu turističku sezonu. Za ovu smo godinu planirali uložiti 2 milijuna eura u nove razvojne aktivnosti. Okolnosti nisu baš naklonjene turizmu, iako Hrvatska slovi za traženu destinaciju. Mi se ipak nadamo uspješnoj sezoni, planirali smo 4-5 postotno povećanje broja dolazaka, te 6-7 posto bolje financijske pokazatelje. To je dosta optimistično razmišljanje, ali ulažemo u kvalitetu i smatram da trebamo optimistično gledati u budućnost, kaže direktor "Imperiala".

Bakarske maškare

Krašičke maškare

Karnevalski običaji i skupine bakarskog kraja

Svako mjesto svoju masku ima: obišli smo mjesta bakarskog kraja i otkrili kako se Kukuljančani, Škrļjevčani, Krašičari, Praputnjarci, Hreljani, Zlobinjari, baš kao i Bakrani, pripremaju za pusno “peto godišnje” doba

Napisala: Slavica MRKIĆ MODRIĆ
Snimio: Marko GRACIN, Arhiv karnevalskih skupina

Maškare i pusni običaji u krvotoku mještana bakarskog kraja predstavljaju svojevrsan DNK-a. Neopućenom promatraču, i Kukuljančani, i Škrļjevčani, i Krašičari, i Praputnjarci, i Hreljani, i Zlobinjari, baš kao i Bakrani izgledaju jednako – ljudi pod maskom. Istina, jesu pod maskom, no svaka od tih maski ima svoju priču, svoje trajanje, svoje zakonitosti, svoj genetski kod, a ono što se kod svih tih naselja i njihovih pustom zadojenih stanovnika može svesti pod zajednički nazivnik jest ljubav za svoj kraj i njegove običaje i nepresušno vrelo energije i upornosti kad je održanje tradicije u pitanju.

Tko nije bar jednom u životu doživio prvu sobotu poslije blagdana Tri kralja, kad zimom

uspavana mjesta bakarskog kraja navuku maškaranu ruho, te se u jednoj noći preobrazu u ključajući kotao smijeha, šale i najluđih kreacija, taj nikad neće shvatiti svijet koji pod maskom hodi od kad se rodi, pa dok ne umre.

Nikad takvima neće biti jasno veselje kad kalendar pokaže da će maškare trajati dugo, i tugu kad taj isti kalendar život pod maskom svede na svega nekoliko tjedana. Neće im biti jasno ni otkud taj svijet crpi i energiju, i ideju, a u konačnici i financijska sredstva za sve ono što život pod maskom zahtijeva. A taj život postavlja itekako visoke standarde. Neovisno o kojoj maškaranom udruzi ili karnevalskoj skupini bakarskog kraja govorili, svaka od njih odvaja ne minute, sate ili dane pripremajući se za pusno doba, već se te pripreme mjere mjesecima. Tko god sumnja u omiljenu uzrečicu maškara koja kaže da “maškaranu

vrijeme” nikad ne prestaje već čini zatvoreni krug, jer dan nakon što završi jedna pusna sezona, ljubitelji karnevala već počinju razmišljati o drugoj, taj zbilja nikad nije živio, nit će živjeti život pod maskom. Uzrečica je istinita, a razmišljanja i planiranja karnevalista kreću u realizaciju puno prije nego li već spominjana Tri kralja najave dolazak.

Ne vole svi maškare, i ne moraju ih voljeti, no priznati da su važan segment u identifikacijskoj karti Primorja, te jako važno kulturno i povijesno naslijeđe, e, to bi trebali priznati. Baš kao i naselja bakarskog kraja, tako i sva ostala naselja riječkog prstena, Liburnije, otoka, ali i Gorskog kotara imaju svoj maškaranu kod, svoje zakonitosti i svoja pravila koja nanizana na višestoljetnu karnevalsku nit koja se ovim krajevima proteže od pamtivijeka dajući tom istom kraju prepoznatljivost u cijelom svijetu.

Ovogodišnja povorka Kukuljanskih maškari

Izgradnja alegorijskih kola – dva Nenada, Boris i Tomi

Maškare na Kukuljanovu između dva svjetska rata i nakon 2. rata

KUKULJANSKE MAŠKARI

Tradicija stara 150 let

Današnje maškare u Kukuljanovu djeluju kao "Udruga maškare Kukuljanovo". Kao udruge osnovani su 1998. godine i od onda redovito sudjeluju na Riječkom karnevalu s nizom zanimljivih i prepoznatljivih maski (Grem-lini, Mravi, Alfova rodbina, Milienijski šah, Glukonci, Vilenjaci...), no nije naodmet spomenuti da su Kukuljanske maškari na spomenutom Riječkom karnevalu sudjelovali i u njegovim samim počecima. Udruga broji 150 članova, starosne dobi od sedam mjeseci do 74 godine koliko ih ima Meštar August Perić – Gušta. Osim što u rijeci maškara velike karnevalske povorke paradiraju Korzom, Kukuljanske maškari redovite su sudionice i najurnebesnijeg rallyja na svijetu – maškaranog auto rallyja "Pariz – Bakar". U nedjelju, 6. ožujka Rijeci i svijetu su se predstavili s maskom Kukuljanski Posejdon, a njihova su alegorijska kola što su ih mjesecima u prezidi "navrh Kukuljanova" projektirali i radili Nenad Srića, Nenad Cuculić, Tomi Pintar i Boris Tondini.

Za uspješnost ove maske, kao i svih prethodnih, reći će Tea Tondini, predsjednica Udruge, zaslužni su članovi Udruge koji s velikim entuzijazmom njeguju tradiciju maškaranja, koja je u Kukuljanovu stara 150 godina, ali i činjenica da Udruga uživa veliku podršku Kukuljančana.

Formiranje kola

Zvone po mjestima, šumama i gorama bakarskoga kraja

Kukuljanski zvončari

Najistočniji zvonci

Govoriti o pusnom vremenu Kukuljanova i ne spomenuti Kukuljanske zvončare, jedine zvončare bakarskog kraja ili one "najistočnije", bio bi grijeh. Tradiciju zvončara na Kukuljanovu, prekinutu za trajanja bivše države, "neki novi klinici" odlučili su obnoviti 2007. godine. Jednom prigodom, Danijel Huskić, predsjednik Udruge Kukuljanski zvončari kazao je:

– Te 2007. okupilo se nekoliko nas z kukuljanskih maškar – Edo Bertoni, Dean Ban, Darko Mavrinac, Marinko, Ivica i Vanja Mičetić, Siniša Pavešić, Marinko Petrović, Vedran Jakovljević, Darjan Barbarić i ja. Sako leto nas je sve više i više. Okolo toga puno nan je pomogao bivši zvončar Augustin Perić, ki nan je pokazal kako zgleda stara uniforma i kako gre korak.

A korak Kukuljanskih zvončara specifičan je – grupe od po četiri zvončara međusobno se križaju. A da su drugačiji još po mnogočemu otkrili su nam Darko Mavrinac i Marinko Petrović, meštar od zvončari podsjetivši nas kako su oni jedini zvončari koji kad dođe pusno vrijeme, najprije objese pusta, potom odlaze kod "plovana" na blagoslov zvona, a onda kreću ophodnje – najprije Kukuljanovom, pa onda preko šume do Ponikava i Plosne gdje u Lovачkoj kućici završe prvu. Potom dođe druga, pa treća i sve do zadnje oni zvone obilazeći mjesta bakarskog kraja.

Škrļjevcani na ovogodišnjoj povorci

Ana Blažević u ovogodišnjoj maškari "Črno – beli svit"

Škrļjevske maškare u Fužinama 2007.

ŠKRLJEVSKE MAŠKARI

Prikaz svakodnevice

Udruga Škrļjevske maškari osnovana je 2000. godine, no tradicija maškaranja na Škrļjevu može se pratiti unatrag više od sto godina. Do 1949. godine, kad je napravljen Dom kulture maškare su vladale škrļjevskim cestama i cesticama, a plesale po oštarijama i salama za plesanje tzv. tancuricama.

U ovom, jednom od najvećih naselja bakarskog kraja, veličina i brojnost vidi se i na Riječkom karnevalu kad Korzo "sa škrļjevskim maškaranim predznakom" preplavi između 150 i 250 maškara. Uvijek u javnost izlaze s maskom koja poručuje i priča nešto iz života mjesta i njegovih mještana. Kako reče Zlatko Blažević, predsjednik Udruge - mi lokalnim i globalnim problemima prilazimo sa šaljive strane, uobličimo ih u masku, a pri tom nam je cilj najprije da zabavimo sebe same, potom i one koji nas sretnu, ali i da na humorističan način ukažemo na problem. Ovogodišnja maska s kojom su izašli na Korzo nosila je naziv "Črno - beli svit". Zašto? Pa, zato jer je u posljednje vrijeme ma koliko se mi trudili vidjeti rozo, sve što nas okružuje ustvari je crno. Živimo crno - bijeli svijet, nema života "u koloru".

Udruga Škrļjevske maškari broji oko 150 aktivnih članova, a njihova se starosna dob protegla između 8 i 65 godina. Osim na Riječkom karnevalu, na kojem sudjeluju još od 80-ih godina prošlog stoljeća Škrļjevcani već šestu godinu zaredom odlaze na karneval u talijansku u Faenzu - San Lazzaro in Borgo. Karnevalisti Faenze dolaze na Škrļjevo, sudjeluju na Riječkom karnevalu, te se može govoriti i o svojevrsnom pobratimljenju. A upravo zbog financiranja putovanja u Faenzu,

ali i zbog još ponekih financijskih injekcija Udruga Škrļjevske maškari nikad ne zaboravlja istaći kako su im u očuvanju maškarane tradicije velika potpora Primorsko-goranska županija i Grad Bakar. Uzvrataju oni i Bakru tako što sudjeluju u svim manifestacijama na gradskoj razini, Rijeci tako što su na njezinim maškaranim ulicama ne samo u vrijeme velike karnevalske povorke već i za ljetnih riječkih maškaranih noći, a Županiji tako što su njezini promicatelji na brojnim domaćim i inozemnim maškaranim paradama.

- Iako su nam alegorijska kola pomalo recesijska, jer smo ustvari prepravili ona lanjska, puno je truda uloženo u te prepravke. Koliko, to najbolje znaju Krunoslav Sertić, Ivica Grad i Ivan Beljan koji su ih radili, Anka Nanut, Višnja Pešut, Branka Pavletić i Bruna Graberski koje su ih ukrašavale, te Eduard Baždarić koji je zbog te gradnje i ukrašavanja najviše trpio, jer se sve odvijalo u njegovoj garaži, kazao nam je Krunoslav Cuculić, meštar Škrļjevskih maškar, izrecitiravši nam popratno slovo što prati masku "Črno-beli svit". Ako smo dobro shvatili ono glasi: *Se nan je črno, da črneje ne more bit, a mi se veselimo i tancamo, šli smo vrit/va belen gradu, bela gospa, beleja od moje noni, samo gnjoi i drži nas za moni/črni konji, jahači apokalipsi, njezini ministri, širi leh dalji, kad napo bistri/niš ne znaju, za niš nisu krivi, jebeš obraz, jedanput se živi/va vole kunice, na črno i na belo, poštena plaća za pošteno delo/pošteni čemo bit od jutra, ma leh nan ga stavljaju još dublje nutra/pasat će puno vrime-na, maši vnuki črni će zidi pobelit, morda naši dugi vratiti i veselo se smet, aš da moraju za kruh kredit zet/zna se, ča se onda dela, zna se, na dug uživajte, i zna se ne zaokruživajte.*

Krasičke šilice
Jadranka Pera,
Bernarda Sansa,
Miljenka Randić, Paula
Pera i Neda Randić

Alegorijska kola 2011. izradili su Marko
Tićak, Matej Sansa i Alan Dmitrašinić

Ovogodišnja povorka

Vesele šilice

Dragan Koludrović i Vladimir Juričić izradili su kravu transvestita

Praputnjanke u povorci

KRASICA

Glavni cilj – biti lijep

Maškarana meka ili Krasica, nadmaleko i naširoko poznata po svojim maškaranim kreacijama što se od svih maškara PGŽ-a razlikuju po tome što se direktno oslanjaju na uzuse brazilskog karnevala dajući im vlastiti tradicijski i običajni pečat. Oduvijek se na Krasici smijalo ružnoj i divilo lijepoj maski, a predaja krasičke maškare neraskidivim nitima veže za Bakar. Naime, tvrdnja je kako su krasičke maškare nastale kao svojevrsna rugalica bakarskoj gospodi kod koje su kao sluga i sluškinje radili Krasičari i Krasičarke koji su, dok gospodar nije bilo, odijevali njihovu odjeću te ismijavajući ih, dobro se proveselili. Prije izgradnje Doma krasičke maškare plesale su u sali na čijem se mjestu danas nalazi ambulanta i po oštarijama. Krajem 19. stoljeća maškaralo se i u narodne nošnje, a najstarija fotografija krasičkih maškara datira iz 1912. godine.

- Krasica je gnijezdo pomoraca, a i trbuhom za kruhom raselili smo se po cijelom svijetu pa nikad nismo oskudjivali u materijalu za napraviti prekrasnu maškaru. Pomorci i naši iseljenici nosili su i slali perje, šljokice, flitere i detalje... Naše maškare oduvijek moraju biti savršene, pune detalja i razrađene do u tančine. Svi u grupi moraju biti navlas isti pa kad dođe subota i vrijeme revije, da Dom zablista ljepotom. Vrsne su bile naše šilice, i danas su, a Krasica oduvijek svim srcem živi za maškare. Mojoj će generacija reći da

je najplodnije krasičko maškarano doba bilo 80-ih godina prošlog stoljeća, neka starija da je to bilo 70-ih, a ovim mlađim su to 90-te. Uglavnom, svaka generacija maškaranoj tradiciji Krasice daje svoj pečat, svaka pamti svoje maškare, a svi zajedno njegujemo i promičemo taj specifični karnevalski duh Krasice, prepoznat diljem svijeta, jer ne gostujemo mi samo na Riječkom karnevalu, stalni smo "postav", na mnogim domaćim i stranim maškaranim paradama, od Budve, preko Biograda na moru, Senja, Novog, kontinentalne Hrvatske do Verone. Teško mi se ni sjetiti gdje smo sve bili, ali gdje god došli, bivamo zapaženi, s ponosom priča Gordana Kovačević, svojevrsna glasnogovornica Karnevalske udruge "Krasica pa Rio" osnovane 1998. godine. Udrugom već dosta godina predsjedava Anđelka Pavešić, a nasljedila je Icu Tomića. Krasičke maškare tijekom godina imale su i vrsne meštre - Krešu Juričića, Marijana Randića, Icu Tomića i Gorana Pavliča Koku. Ima i već spomenute vrsne šilice, među kojima će zauvijek ostati zapamćena Anđelka Držić Bondi, kreatorica mnogih prelijepih krasičkih kostima, ali i svake haljine koju su odjenule kraljice krasičkog karnevala.

Gordana Kovačević dodaje kako nikako ne smijemo zaboraviti napisati da su krasičke maškare, točnije njih pet - ona, Andreja Randić, Tedi Randić, Marijan Randić i Karmen Sokolić Korzom u povorci prošetali već 1983. godine, a od 1993. kažu organizatori Krasica

Himna

Imaju Krasičari i svoju maškaranu himnu čije stihove "ki to po ceste kampana – maškare na Krasice, ki subotu tanca i kanta, ki pod poneštrun trunbeta, i ki se tako lipo zabavlja, najbolje su, najbolje, maškare na Krasice", znaju svi koji su bar jednom nogom stupili u krasičarski dom kulture. Napisao ih je 1982. godine prvi meštar Riječkog karnevala, Vlado Štimac, a otpjevala legendarna grupa "Proarte".

je tamo svake godine i savršenstvom svojih kostima diže Riječkom karnevalu "rejting". U prilogu tomu idu i medalja koju je Udruga dodijelio Van der Croon (predsjednik FECCA), pa onu koju je kao meštar nad meštrima od FECCA-a dobio pokojni Marijan Randić, a tu je i godišnja nagrada Grada Bakra.

Sve ovo prethodilo je ulasku u ovogodišnju maškaranu radionicu Udruge "Krasica pa Rio". Najprije smo privirili u nacrti Anđelka Valovčića po kojima su mjesec i pol, u dvije smjene alegorijska kola gradili Marko Tićak, Matej Sansa, Alan Dmitrašinić, Boris Brkljača, Marijo Došen, Matija Pavlič i Ivan Šoštić. Svašta su oni nama napričali, od dimenzija, do kapaciteta, uz obaveznu napomenu da umjesto njih hvala izrečemo "vatrogascima z Dolnje Vežice" i MO Krasica. U jednoj od šivaonica sreli smo nekoliko generacija na okupu ili Jadranku i Paulu Pera, Bernardu Sansa, Miljenku i Nedu Randić, Doris Brkljača i Ledu Vičević, čuda šljokica i još više maškaranih fotografija, lijepih sjećanja i dobre vibre.

Doris Babić - kraljica krasičkih maškara 2011.

PRAPUTNJAK

Zapaženi "kravobik"

Mnogi od gledatelja ovogodišnjeg Riječkog karnevala vjerojatno su se od srca nasmijali kad su ugledali "Današnje mlekarice" i njihovu kravu transvestita nazvanog "kravobik". To su na Korzo stigli Praputnjaci, relativno mlada karnevalska grupa na Riječkom karnevalu, ali njihovo mjesto, baš kao i sva u zaleđu Bakra, bilježi stogodišnju tradiciju maškaranja.

- Osnovani smo, tj. prvi put na Korzo smo šli 1996-oga leta, a kod Udruga registrirali smo se 1999. leta. Osnivačica nan je bila va to vrime sedamnajstogodišnja Hermina Milčić. Meštra nimamo, i nikada ga nismo imeli, ma sako leto imamo divojku ka nas predstavlja na Izboru za kraljicu Rečkoga karnevala, priča nam Martina Milčić Ajvaz, sadašnja predsjednica Udruge Mesopustari Praputnjaka. Doznajemo da je "80-eh let bilo najplodnije vrime maškar na Praputnjaku. Bili su tanci va našen Domu, ki puno put ni mogal ni prijet se ki bi bili došli na tanci, a nekad prvo, davno tancalo se j va oštarije pu tete Marice Mičicine, va maloj sale. Si su se maškarali, va ono ča se doma imelo, lancuni i koltrini. Ni se vavek videlo ki j pod maskun, ma oni ki su se jedan drugomu dopadali, ti su znali ki j va ča omaškaran. Hodilo se i po kućah omaškarani s harmonikon i pobirala su se jaja i već ki j ča dal. Od kada Praputnjak živi z masku, ne zna točno, ma po povedanju starih, odavna. Bit će od onda od kada i si drugi va ovomu bakarskomu kraju.

Vjerojatno je i priča nastanka ista kod i kod seh drugeh", kaže mladáhna Martina.

Za sve što na praputnjarskim mesopustarima vidimo zaslužna je Martinina mama Zdenka Milčić, glavni ideolog i kreator maski praputnjarskih maškara.

- Naša ovosezonska maškar "Današnje moderne mlekarice" zmišljena je z recesijskog razloga. Koristili smo neč staro, neč novo i dobili smo masku jušto kako smo i oteli. A kako je moda va našoj lipoj Hrvatskoj da saki nekoga muze, pa smo i mi pomuzli nasu kravu - bika, pojašnjava Martina kako je lanjski bik, kralj koride postao krava, a Vladimir Juričić, koji je uz Dragana Koludrovića, Krešu Turinu i Kristijana Babića u cijeloj ovoj priči odglumio plastičnog kirurga Glumičića dodaje da je njihov kravo-bik ustvari spoj Ciganovića i Severine. Mjesec dana je, kaže Juričić, trajao taj zahvat, ali s ishodom su više nego li zadovoljni. Ne zna bi li radije svog transvestita ljubili ili muzli.

Za prošne odorice koje su zamijetili svi fotoreporter i snimatelji na Riječkom karnevalu zaslužne su igle, konci, "zingerice" i nadasve krojevi vrijednih šilica Zdenke Milčić, Marije Juričić i Ljubice Lugarov, te pomoćnog osoblja i "modela" Ive Lugarov, Dženi Koludrović, Eme Koludrović, Milene Juričić, Martine Milčić Ajvaz i mnogih drugih. Najmlađi, i najmanji model imena je Jakov Juričić.

Pripreme

Izrada alegorijskih kola na Hreljinu traje, traje

Čočmani u povorci

HRELJIN

Štrige, štriguni i sa čuda još

Kad hreljinske krabulje feštajuć polude, konda celi Hreljin kampanajuć zbude... tako počinje glazbena podloga svega onog što danas predstavlja Karnevalska udruga "Čočman express". A ona predstavlja srce maškaranog Hreljina. U Upravnom odboru "Čočman expressa" maškaraše njih 35, ali na Korzu, za vrijeme povorke Riječkog karnevala nikad ih nije manje od 160. Fascinantni su svojom enerijom, i svojom mladošću. U njihovoj blizini sve pršti pozitivom i zvuči praskavim smijehom.

- Karnevalska grupa "Čočman express" djeluje od pamtivijeka. Nigdje nije zapisano od koje godine ali iz nekih izvora saznajemo da je to od davne 1892. godine. Prvi put na Riječkom karnevalu pojavljujemo se iza Domovinskog rata 1996. godine. Ime Čočman Express dobivamo 1998. godine kada smo se na Riječkom karnevalu predstavili s maskom Hreljinski čočmani i postolari. Djelujemo pod KUD-om Sloga kao maškaraška sekcija. U sastavu maškaraše grupe imamo maškarašu muziku također pod nazivom Čočman express. Obilazimo Hreljin svaku subotu da bismo otjerali zle duhove, te nas ljudi dočekuju širom otvorenih ruku s pićem i hranom. Osim Riječkog karnevala sudjelujemo i na mnogim drugim karnevalima, primjerice ljetni karneval Novi vinodolski, Senj, Fužine, Halubajski karneval..., te na gostovanjima kod naših maškarašanih prijatelja na Pehlinu, u Jadranovu i Grižanama. Ponosimo se našim maškarašanim tancima koji se održavaju svaku subotu od

blagdana Tri kralja do Pepelnice.

Prelistavajući stare novine doznajemo da veliki povratak hreljinske maškare doživljavaju kasnih 60-tih godina prošlog stoljeća, a starije generacije pamte Hreljane u crikveničkoj maškarašanoj povorci, onoj opatijskoj, onoj na Viškovu, kao i u mnogim mjestima Vinodola. U 80-im godinama hreljinska maškara zvijska pomalo gubi sjaj, a onda dolazi sredina 90-ih prošlog stoljeća i rađa se "Čočman express". Od tad više ništa nije isto, a opet je sve zasađeno na dugogodišnjoj tradiciji, samo kako svako vrijeme nosi svoje breme, tako to bi i kod hreljinskih maškaraša koji su udruhu stvorili na imenu nekadašnje staronske hreljinske obuče - čočmana, ili čvrstih, rukom izrađenih cipela od grube kravlje kože s potplatom od automobilske gume. Ma, brend, da ga samo takvog poželjeti možeš!

Na Riječkom su karnevalu već predstavili štošta, od Suncokreta, Štrumpfova, Ratnika sv. Jure, Šterni, Vrana, Telefona, Gusjenica..., do ovogodišnjih Štriga i štriguna z Hreljina. A imali su na Korzu i zapazena alegorijska kola, nalik onima iz "Ivice i Marice" što su ih u garaži Nikole Biščana danima i noćima gradili Marino Vukelić, Lari Kudra, Robert Milković, Marin Levar, Antonio i Silvano Sobol i još mnogi. Da taj crno - narančasti, a k tome još i tilasti štrigunski svijet na Korzu oživi punom snagom zaslužne su šilice Ružica Ružić, Danka Polić, Branka Ružić i Marija Živko. A tu je još i hrpa drugih - zaslužnih.

ZLOBIN

Ki to puca va Pusta?

Od 2000. do 2006. godine na Zlobinu je postojala karnevalska udruga "Via simo - via tamo" što je objedinjavala maškaraše s područja Zlobina i Plase. Danas više ne postoji, njezine nekadašnje članice Lidija Tadej, Višnja Marohnić i Neda Šubat, kažu da jednostavno dosadi da uvijek isti rade. Dodaju i da je u cijelom svijetu na snazi uzrečica kako na mladi ma svijet ostaje, a na Zlobinu vrijedi ona - na starijima i svijet, i maškare ostaju. Prisjećajući se tih šest plodnih godina maškaraše udruge, izlazaka na riječku paradu u maskama "Vlak", "Rožica črjena", "Johnnie Walker", "Japnenice"... Neda Šubat, raspoređena na radne zadatke i šilice, i pomoćnog osoblja, i nabavljača robe za maškare kojoj su učestali odlasci po bale tkanine u Zagreb i Varaždin dolazili kao "pod normalno", kaže kako se tih godina maškara namijenjena izlasku na Korzu šila u vatrogasnom domu i to danima. Ipak, veseli ih što se, kao opet nešto mladi pokreću, kao da opet dolazi generacija koja bi mogla maškarašnom ruhu Zlobina vratiti nekadašnji

sjaj, te su tako ovogodišnjeg pusta napravili Saša, Mario i Dario, organizirana je iznova i povorka Zlobinom na dan Mesopusta, a svakog su petka u oštariji "Na Fili" plesale Zlobinjske maškare. Nekad davno maškare su isto plesale po salama, jer, prisjećajući se tog nekad, Irena Tadej kaže:

- Je, va Petrinovoj sali se je tancalo, a kad smo 1947. leta dobili Dom smo se va njega preselili. To van je bil prvi Dom izgrađen va celomu ondašnjemu Kotaru. Tanci su bili po nedilji, od 6 zapolne pa do pol noći, ure. Vavik je bil harmonikaš, dohajali su nan tancuri z Fužin, Hreljina, Liča... Na početku smo se maškaraši va grde krabulji, a s letimi su došle one lipe, i tanci su se s nedilje preselili na subotu. Sami smo si šili maškari, a kad bi došli va salu bilo bi predstavljanje i saka j grupa imela svoju koreografiju i solo izlazak. To su van bile prave revije. Imeli smo i plesi kad divojke biraju, i one kad dečki, pa tzv. "šaljivu poštu", pa "šaljivi zatvor", pa "ples srdaca". Ma sega vranica smo imeli i vavik bi se dobro zabavili. Ma, bili smo mladi. I sad se stari dobro zabavimo, i sad se omaškaramo, zatancamo i lipo nan Mesopust projde.

Zlobinjari su specifični i po tome što na svog Pusta najprije pucaju iz lovačkih pušaka, a onda ga zapale.

Uvijek veselo - Zlobinski parti Na Fili

Bakarska alegorijska kola gradili su Mišo, Dodo, Ljupče, Bege, Fredi, Edo, Andrej, Rambo, Dario, Franjo i Pape

Atraktivna povorka 2011.

Desimir Širola, urednik Škovacera

BAKAR

Vatromet za kraj

Udruga Bakarske maškare djeluje od 1997. godine, ali tradicija maškaranja u Bakru "starija je od najstarije". Odlazak na Riječki karneval propustile su samo one prve 1982. godine, ali od 1983. svake su godine tamo. Udruga broji oko 80 članova, ali veseli što ima i podmladak, koji će s velikim maškarama na 28. riječki karneval.

Deset mjeseci su izrađivali masku zebri, i za šivačom mašinom sve to vrijeme uz Vandu Šišgorić sjedile su Ida Talić Velkovski, Elda Jurišić i Amelija Šegulja. Pomagale su im Hela Majkić, Vesna Talić, Vesna Golac, Maja Pavletić, Dunja Abramović, Duška Gruevski i Alma Lović. Velika pomoć su im bili i bakarski vatrogasci, a medijska potpora Pomorski radio Radio Bakar. Bakarske su maškare gostovale na brojnim domaćim i stranim, zimskim i ljetnim karnevalima, a u Budvi su lani s maskom "cvijet" osvojili 3. mjesto. Financiraju se iz sredstava prikupljenih prodajom pusne tombole, ali i zahvaljujući brojnim sponzorima. Ono po čemu se, između brojnih maškarašanih nijansi, razlikuju od ostalih maškarašanih skupina bakarskog kraja je vatromet što ga iz vlastitog džepa već osam godina organiziraju na Pusni utrak. Vatreni kraj do ove su godine financirali sami, a sad su im pomogli mještani. Imaju oni i svoju završnu povorku kad se "kod baškota" skupe svi, pa od oštarije do oštarije krenu rivom, dođu do sv. Ivana, tu presude Mesopustu, pročitaju isječke iz svog maškarašanih lista imena "Škovacera", zapale ga, a Amelija Šegulja, dugogodišnja pustova udovica nariče i nariče za Mesopus-

tom i za pusnim vremenom koje je prošlo.

"Škovacera" je još jedna vrijednost bakarskih maškara koja desetljećima traje. S izlaženjem je počela još u 19. stoljeću, dugi niz je taj humoristični list uređivao Nikola Luzer, a od 1996. godine to čini Desimir Širola. Ove, 2011. godine bit će mu to 16. u kontinuitetu. Pomažu mu Amelija Šegulja i Karmela Vlašimski, pisana je na bakarskoj čakavici, sadrži 14 stranica, tiska se u 150 primjeraka, a može se kupiti samo na Pusni utrak za vrijeme paljenja Pusta. Treba li napomenuti da sva tiraža odmah nestane?

Bakarski se pust oduvijek zove Mate i uvijek ga rade mladi, a ovogodišnja alegorijska kola radili su i mladi, i oni nešto stariji. Zebri, koja kad ispravi vrat ima točno šest metara, a u dužinu isto toliko u nekadašnjem bakarskom Domu kulture koji pamti urnebesne maškaraše subote, ali isto tako propuh i prazninu posljednjih desetak godina, mjesec dana su ga radili Mišo (Albert), Dodo, Ljupče, Bege, Fredi, Edo, Andrej, Rambo, Dario, Franjo i Pape. Albert Mišo Rosić koji je napravio nacrt kaže da su samo konjića povećali za 400 posto, a Fredi Šegulja, predsjednik Udruge Bakarske maškare dodaje kako se u njemu nalazi kilometar žice za betonažu, 40 metara kvadratnih spužve, isto toliko "rabit mreže" i platna. Još da dodamo kako je Bakar oduvijek zadnja postaja Maškarašanih rallyja "Pariz - Bakar" i kako je u prostorijama Bakarske žene upriličena vrlo zanimljiva izložba fotografija i ostalih maškarašanih popratnih "pojava", pa da završimo ovu maškarašu šetnju bakarskim krajem.

Šezdesetak strojovođa na tzv. riječkoj pruzi, na dionici od Moravica do Rijeke, svakodnevno rade na najopasnijoj dionici pruge u Europi. Konfiguracija terena je takva da nudi uspone i padove od 18 do čak 30 promila, a posao postaje još složeniji kada se zna da se na ovom području istovremeno mijenjaju dvije do tri klime

Stalno uz kočnicu: Život na najopasnijoj pruzi Europe

Napisao: Marinko KRMPOTIĆ
Snimio: Petar FABIJAN

Zamislite da s obitelji krećete na odmor. Do konačnog odredišta ostalo vam je još pedeset kilometara vožnje, i to opasne nizbrdice tijekom koje ćete stalno morati držati nogu na - kočnici! Teško? Svakako. Zamislite sad da vozite teški kamion a pred vama je isti zadatak! Još teže? Nedvojbeno. A zamislite sad da isti taj zadatak morate savladati kao strojovođa u lokomotivi iza koje je kompozicija od desetak vagona s putnicima ili teretom?

Biste li voljeli raditi takav posao? Onih koji će odgovoriti potvrdno sigurno nema puno, a isto je tako malo i onih koji to gotovo svakodnevno rade. Točnije, ima ih oko šezdesetak i uposljenici su poduzeća Vuča vlakova Moravice, odnosno strojovođe su na tzv. riječkoj pruzi, dionici od Moravica do Rijeke.

Noga na kočnici

Ono što oni moraju - bio praznik ili radni dan, snijeg ili sunce - je, stalno držeći nogu na kočnici, "spustiti" teški teretni ili putnički vlak od Drivenika do Rijeke, ili ga pak "dići" iz Rijeke prema brdima. A na tih 50 kilometara puta prema Rijeci NOGA STALNO MORA BITI NA KOČNICI! Upravo stoga mnogi ovaj dio pruge zovu ne najopasnijom prugom u Hrvatskoj, već u Europi! Pa iako je riječ o vrlo teškom i odgovornom poslu, incidenti su malobrojni i rijetki - prošle godine veliko iskliznuće teretne kompozicije u Pečinama, a pred nekoliko godina s pruge je sletio teretni vlak na relaciji Drivenik - Zlobin. Na svu sreću ljudskih žrtava nije bilo.

No, kako u stvari izgleda svakodnevni posao na najopasnijoj dionici pruge u Europi pokušali smo saznati od dva veterana - Viktora Žutega koji ove godine slavi punih 25 godina rada kao strojovođa, te Nikole Komnenića koji na Hrvatskim željeznicama već gotovo pola stoljeća radi najrazličitije poslove, a danas je instruktor vuče u Vuči vlakova Moravice.

Viktor Žuteg, inače predsjednik sindikalne podružnice strojovođa u Moravicama, ističe kako je svim hrvatskim željezničarima jako dobro poznato da je riječka pruga, kako se ova dionica naziva u željezničkom žargonu, izuzetno teška. Naime, već sama konfiguracija terena nudi uspone i padove od 18 do čak 30 promila što je vrlo zahtjevno, a posao postaje još složeniji kad se tim podacima doda i činjenica da se na tom području istovremeno mijenjaju dvije do tri klime.

Primjerice, u Vrbovskom i Moravicama je kontinentalna klima, od Brod Moravica pa sve do Drivenika planinska, često i alpska, a od Plasa do Rijeke mediteranska! Ove raznolike klimatske prilike ljeti donose paklene temperature koje mogu štetiti teškim strojevima i pruzi, u jeseni glavni je problem lišće koje zasipa tračnice i otežava kočenje ili uspon, a zimi vlada strah od snijega i niskih temperature koji ne samo da stvaraju led na tračnicama, već i na elektro mreži bez koje nema prometovanja.

U Hrvatskoj 1500 strojovođa

Jedina škola za strojovođe danas je u Hrvatskoj ona u Zagrebu. Riječ je o četverogodišnjoj školi čiji su polaznici dužni po njenom završetku proći još četveromjesečno obučavanje vožnje lokomotive nakon čega se polaže stručni ispit. Nakon stručnog ispita novi strojovođe mogu do 21 godine voziti samo teretne vlakove, a tek nakon toga i putničke.

Ukupno u Hrvatskoj danas postoji oko 1500 strojovođa te oko 300 njihovih pomoćnika. To je, za sada, dovoljno za potrebe Hrvatskih željeznica. Vidi se to i iz činjenice da prošle godine u Zagrebu nije upisana nova generacija strojovođa! Istina, zanimanja među učenicima je itekako bilo, ali na tržištu nema dovoljno mjesta za nove strojovođe pa čelništvo škole nije željelo upisati prvi razred.

Viktoru Žutegu je, kao i većini ostalih strojovođa, najteži dio pruge za upravljanje dionica Plase - Melnice

Riječ je o fizički zahtjevnom poslu u kojem često nema radnog vremena u uobičajenom smislu pa strojovođe rade i praznicima, noću, nedjeljama... - soba za odmor

Svemu ovome treba, pogotovo na dionici od Rijeke prema gorama, dodati i iznimno jaki vjetar koji na pojedinim dionicama zna biti vrlo opasan.

Zbog zahtjevnosti u lokomotivi uvijek dvoje

Kad se sve to uzme u obzir onda je jasno pred kakvim su odgovornim zadacima oni koji po toj pruzi voze putnike i teret:

"Najteže je tijekom jeseni i zime. Jesen nam poteškoće donosi zbog velikih količina lišća koje padaju na prugu i otežavaju kočenje ili uspon, a zima uz snijeg donosi i led na električnoj mreži, odnosno tračnicama što također znatno težim čini vožnju uzbrdo i nizbrdo te, naravno, kočenje. Zbog svega toga čovjek mora biti izuzetno oprezan i koncentriran, a uz nas kao strojovođe u ovom su poslu iznimno bitni i svi ostali uključeni u prometovanje, prije svih pregledač kola i prometnik", govori Žuteg koji na upit kako to da se odlučio baviti ovim lijepim, ali vrlo teškim poslom kaže kako mu je od djetinjstva velika želja bila "nešto voziti", a da to "nešto" bude lokomotiva pobrinuo se donekle i život:

"U Moravicama sam završio željezničko-industrijsku školu za mehaničara željezničkih vozila i po završetku sam radio u Remontu željezničkih vozila u Rijeci. Tu mi se pružila prilika 1983. godine završiti školu za strojovođu što sam i učinio. Uslijedila je godina dana vježbanja nakon čega sam, sjećam se kao danas, 14. siječnja 1985. godine položio ispit za strojovođu i od tog sam trenutka, već četvrt

Nikola Komnenić, danas je instruktor vuče u Moravicama

stoljeća, strojovođa. Posao je težak, ali ga jako volim i da nije tako ne bih ga ni radio... Riječ je o fizički zahtjevnom poslu u kojem često nema radnog vremena u uobičajenom smislu pa radimo i praznicima, noću, nedjeljama... Putnički vlak je uglavnom teže voziti jer su stajanja česta pa je potrebno i puno više koncentracije, a dobro je što smo na dionici Moravice - Rijeka, baš zbog konfiguracije i zahtjevnosti pruge, u lokomotivi uvijek dvoje", govori Žuteg.

Bio svjedok tragedije

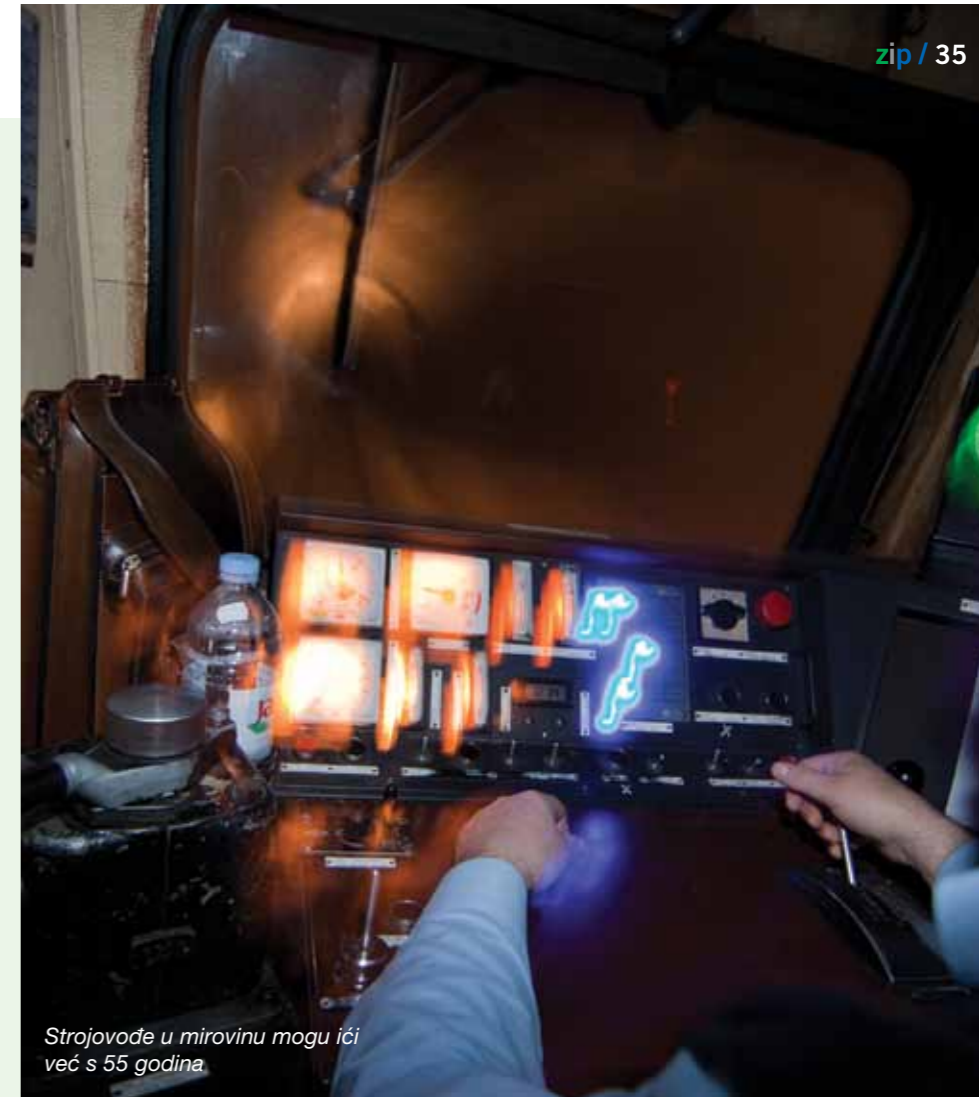
Šezdesetogodišnjeg Nikolu Komnenića, instruktora vuče u Vuči vlakova Moravice na željeznički posao usmjerila je obitelj. Otac je bio pružni radnik pa je Nikola od djetinjstva odrastao uz zvuk vlakova, a po završetku srednje škole dobio je posao kontrole opreme. No, kaže, to mu je, iako je bila riječ o mirnom i gospodskom poslu, bilo pomalo dosadno:

"Bio sam mlad i želio nešto drugo, a vlakovi koji odlaze prema Rijeci i Zagrebu oduvijek su me privlačili. Tako sam se doškolovao za strojovođu i od 1970. godine počeo raditi kao strojovođa te taj posao radio do 1975. godine. No, vrlo brzo shvatio sam da uz ljepotu taj posao nudi i veliki stres i opasnost. Naime, 1973. godine sam na pruzi prema Splitu bio svjedok tragedije kad je brzi vlak izletio iz kolosijeka i ubio četvero ljudi, a sjećam se i užasa u Zagrebu 1974. godine kad je poginulo oko 150 ljudi. Sve to poprilično me pogodilo pa sam tražio priliku za nastavak školovanja u struci", govori Komnenić koji je potom uspješno

Raznolike klimatske prilike ljeti donose paklene temperature koje mogu štetiti teškim strojevima i pruzi, u jeseni glavni je problem lišće koje zasipa tračnice i otežava kočenje ili uspon. Zimi vlada strah od snijega i niskih temperature koji ne samo da stvaraju led na tračnicama, već i na elektro mreži bez koje nema prometovanja. A tu je i vjetar...

Na dionici Moravice - Rijeka, zbog konfiguracije i zahtjevnosti pruge, u lokomotivi je uvijek dvoje

Strojovođe u mirovinu mogu ići već s 55 godina

Primorci ne žele u strojovođe

Riječku prugu drže Gorani, Ogulinci i strojovođe iz ostalih dijelova Hrvatske. U Rijeci je interes za ovo zanimanje izuzetno slab, ističe Komnenić, napominjući kako u Rijeci trenutno ne postoji niti jedan domaći strojovođa: "Nažalost, taj posao Primorcima nije dovoljno zanimljiv. Od 12 strojovođa koji su sada u Rijeci gotovo svi su Slavonci ili iz drugih dijelova Hrvatske te, logično, jedva čekaju da dobiju premještaj i vrate se u zavičaj", govori Komnenić.

Riječku prugu drže Gorani, Ogulinci i strojovođe iz ostalih dijelova Hrvatske. U Rijeci je slab interes za ovo zanimanje

završio najprije Višu željezničku školu a potom i studij elektrotehnike nakon čega u HŽ-u počinje raditi kao školski instruktor, pa šef vuče u Moravicama, potom i šef vuče vlakova u Rijeci da bi od 1992. godine pa do danas bio instruktor vuče u Moravicama, a široj je javnosti znan i kao predsjednik Izvršnog vijeća Vrbovskog u dva mandata:

"Prošao sam sva područja rada vezana uz željeznicu - od održavanja kontaktne mreže i vožnje lokomotive do instruktorskih i poslova kontrole pa mi je radni proces u svim područjima dobro poznat."

Poboljšani uvjeti i beneficirani staž

- Posao strojovođe je lijep i zanimljiv jer si stalno u pokretu, ali je isto tako iznimno težak i odgovoran pa ga ne može obavljati svatko jer uz znanje zahtijeva i odličnu fizičku spremnost i koncentraciju. Zbog stresova, velike odgovornosti prema životima ljudi i materijalnim

Najteže je voziti tijekom jeseni

I Viktoru Žutegu je, kao i većini ostalih strojovođa, najteži dio pruge za upravljanje dionica Plase - Melnice:

"Tu je pad, odnosno uspon od čak 30 promila što nije lako voziti ni u idealnim uvjetima koji su kod nas ionako rijetki. Umjesto njih često imamo jaku buru, poledicu, lišće... taj dio kad voziš zaista stalno moraš biti koncentriran, napet, pažljiv do krajnosti... Na svu sreću do sada nikada nisam imao ozbiljnih incidenata. Samo jednom sam bio u nezgodnoj situaciji kad mi kočnice nisu regirale pri ulasku u Skrad. Problem je bio u napadalom lišću, a budući da sam išao polako ipak sam uspio nekako stati. I inače mi je najteže voziti tijekom jeseni jer su tada česte magle, sitne kišice i lišće koje, iako se to ne čini na prvi pogled, bitno otežava vožnju i predstavlja opasnost", kaže Viktor Žuteg.

Stalno držeći nogu na kočnici, vlakovođe moraju "spustiti" teški teretni ili putnički vlak od Drivenika do Rijeka, ili ga pak "dići" iz Rijeka prema brdima

Zbog elektrifikacije pruge 25 kilovoltnim sustavom, željeznici trebaju nove lokomotive

Provjera osovina

Može i bez ravničarske pruge?

Upitno je treba li nam ravničarska pruga, smatra Komnenić i pojašnjava: "Ne vjerujem da će se javiti potreba za prijevozom 20 milijuna tona tereta. Ako smo, uz tehniku iz devedesetih, mogli tih godina prevoziti 7 milijuna tona, onda bismo i sada, kad bi posla bilo, mogli prevoziti 10 milijuna tona i za to bi ova sadašnja pruga bila sasvim dovoljna", mišljenja je Komnenić.

Zbog stresova, velike odgovornosti prema životima ljudi i materijalnim dobrima, strojovođe imaju beneficirani radni staž

Do 1990. godine riječkom je prugom godišnje prolazilo do 7 milijuna tona prometa. U ratnim godinama promet je pao na 1,5 milijun tona jer je veliki dio brodova s teretom otišao u Kopar. Danas smo još daleko od rezultata iz devedesetih: godišnje se preveze do 3 milijuna tona tereta

dobrima, strojovođe imaju beneficirani radni staž. Na 12 mjeseci rada dodaje im se još 6 mjeseci, što znači da, nakon što dosegne 30 godina vožnje lokomotive, u mirovinu može ići s 55 godina. To je dobro jer iznad tih godina zaista nije lako voziti teške strojeve. Upravo stoga svake godine strojovođe idu na periodične liječničke preglede na kojima moraju dobiti tzv. prvu zdravstvenu grupu da bi mogli obavljati svoj posao. Iznad 55-e godine teško je biti u toj prvoj zdravstvenoj grupi koja zahtijeva da čovjek bude u top formi pa mi se čini da je tih 55 godina kod većine ljudi gornja granica za obavljanje ovog teškog posla", smatra Komnenić koji na upit da li su se strojovođama poboljšali uvjeti rada u odnosu na njegovo vrijeme odgovara potvrdno:

"Svakako. Posao strojovođe danas je puno lakši. Početkom sedamdesetih tzv. statički uređaj budnosti koji, i danas služi da dodirnom poluge svakih 20 sekundi strojovođa javi "sustavu" da je budan, bila je jedna papuča koju si stalno morao nogom držati stisnutu što je bilo vrlo teško. Nadalje, nije bilo međukolodvorske povezanosti po signalima na pruzi, nije bilo autostop uređaja koji danas automatski zastavlja vlak ako je na semaforu crveno ili žuto

svjetlo, nije bilo grijanja upravljačnice ili klima uređaja, trajanje smjene zbog velikog prometa bilo je puno duže i često se na posao išlo već nakon nekoliko sati odmora... puno toga je poboljšano, ali uvijek može bolje pa svakako treba i dalje raditi na poboljšanju uvjeta što naš sindikat i radi. No, strah me da će po dolasku stranih koncesionara, a liberalizacija tržišta u Hrvatskoj bi trebala nastupiti 2013. godine, stanje biti znatno teže jer će strojovođe biti uposleni kod privatnika i morat će puno više voziti, što se već događa u Sloveniji", govori Komnenić koji kao i Žuteg na pitanje o budućnosti ovog posla daje isti odgovor - sve ovisi o količini tereta koji se prevozi riječkom prugom. Tu, pak stanje nije sjajno, ali naznake poboljšanja postoje.

U očekivanju novih lokomotiva

Naime, do 1990. godine riječkom je prugom godišnje prolazilo do 7 milijuna tona prometa. U ratnim godinama promet je pao na 1,5 milijun tona jer je tada veliki dio brodova s teretom otišao u Kopar i od tada je u krizi i riječka luka i željeznica. Nakon rata počinje lagani oporavak, ali još smo daleko od rezultata iz devedesetih. Točnije, godišnje se sada preveze do 3

milijuna tona tereta. Mogućnosti su, naravno, puno veće pa su željezničari s puno radosti dočekali nedavnu najavu inozemnog partnera koji će Luci Rijeka upeterostručiti prijevoz kontejnerima!

"To znači i posao za nas", govore Žuteg i Komnenić, te pojašnjavaju:

"No, i mi moramo biti spremni za to pa se nadamo da će do sljedeće godine biti gotova elektrifikacija pruge sa sustavom od 25 kW, a uz to Vlada RH bi trebala dati dozvolu za kupnju nekoliko novih lokomotiva kako bismo 2013. godine mogli biti konkurentni europskom tržištu. Trebalo bi 15 takvih tzv. višesustavskih lokomotiva za naše i 22 dizel lokomotive za područje Like. Nažalost, nisu još ni naručene jer je riječ o velikom novcu (150 milijuna eura) kojeg HŽ sam ne može pronaći. Budući da jedna lokomotiva traje po 40 godina to bi bila dobra investicija, a ujedno bi značila i mogućnost zapošljavanja za novi broj ljudi, pogotovo strojovođa. No, ostvari li se to u naredne dvije godine bit ćemo spremni za preuzimanje tog pojačanog prometa iz riječke luke što bi značilo mogućnost razvoja i zarade za HŽ-a na ovom području, odnosno u Hrvatskoj u cijelosti", smatraju Žuteg i Komnenić. ■■

Memorijal smrznutih partizana

Na Matić poljani u pravilnom je nizu postavljeno 26 vapnenačkih monolita koji simboliziraju kolonu partizana koji su se ovdje smrznuli prilikom marša

Manifestacijom na Matić poljani obilježava se stradavanje partizana 2. brigade 13. primorsko-goranske divizije u noći s 19. na 20. veljače 1944. koji su se maršem trebali probiti iz Drežnice na područje Mrkoplja putem dugim oko 52 kilometra. Što je taj događaj značio u proteklih 67 godina te što znači danas, pogotovo ove godine kad će u Hrvatskoj i Primorsko-goranskoj županiji biti proslavljena 70-godišnjica podizanja ustanka protiv fašizma?

Napisao i snimio: Marinko KRMPOTIĆ

Tko god bi odlučio raditi listu najtragičnijih događaja Drugog svjetskog rata na području Hrvatske, morao bi u sam vrh smjestiti i tragediju na Matić poljani, točnije legendarni smrtonosni marš pripadnika 2. brigade XIII Primorsko-goranske divizije tijekom kojeg se u noći s 19. na 20. veljaču 1944. godine smrznulo 26 partizana.

Na marš se krenulo iz smjera Tuževića prema Jasenku i to u relativno povoljnim vremenskim uvjetima. No, surova goranska zima ubrzo je pokazala svoje zube i ono što je počelo po hladnom ali vedrom i vrlo lijepom vremenu, završilo je bijelim užasom, neviđenom zimskom olujom tijekom koje su uz temperaturu koja se spuštala i do minus trideset stupnjeva Celzijusa, vjetar i snijeg bili toliko jaki da 26 antifašističkih boraca nikada nije stiglo do

kraja Matić poljane, planinske visoravni ponad Mrkoplja, a od onih koji su preživjeli veliki je broj cijelog života patio od fizičkih i psihičkih posljedica tog smrtonosnog ledenog užasa.

Preskromna obilježavanja (Memorijal nekad i danas)

Što je taj događaj značio u proteklih 67 godina te što znači danas, pogotovo ove godine kad će u Hrvatskoj i Primorsko-goranskoj županiji biti proslavljena 70-godišnjica podizanja ustanka protiv fašizma? Pitanje nije "bez vruga" jer je i ovogodišnja proslava, kao i niz realiziranih u prethodnih deset godina, pokazala kako se tom događaju poklanja nedovoljna pažnja te kako Hrvatska ne koristi dovoljno jedan od svojih najjačih aduta za dokazivanje nedvojbenog doprinosa antifašističkoj borbi.

Naime, u bivšoj državi koja je propagandi

Partizanski marš iz veljače 1943. godine na Kapeli

svih oblika borbe protiv fašizma u Drugom svjetskom ratu davala iznimno značaj, mrkopaljski je Memorijal imao vrlo ugledno mjesto pa su se u veljači svake godine tijekom šezdesetih, sedamdesetih i osamdesetih godina prošlog stoljeća u Mrkoplju i na Matić

Sjećanje preživjelog Slavka Pleše

Delničan Slavko Pleše jedan je od preživjelih sudionika marša. O svojim iskustvima govori vrlo često i iznimno živopisno pa ga svi, pogotovo mladi, vole slušati. U knjizi "Bijela smrt" Vitomira Grpca odlično je opisao početak marša: "Iz Drežnice smo pošli još uvijek radosni i poletni, po prekrasnom sunčanom vremenu. Išli smo ugaženom prtinom koju su za nas pripremali stanovnici Drežnice. Brigada je bez teškoća stigla do raskršća zvanog "Ruka" blizu Jasenka. Nakon nekoliko trenutaka ugledali smo dva čovjeka kako vuku dvije smrznute srne. Tada nisam ni slutio da bi to mogao biti znak i nagovještaj "bijele smrti"... Uskoro je nestalo sunca, nebo se smrklo i započelo je strašno nevrijeme... Prva zla slutnja pojavila se kad je jedan partizan sjeo u snijeg i rekao: "Drugovi, ja više ne mogu dalje, vi idite, a mene pustite". Nismo ga pustili... Vrijeme se sve više pogoršavalo, a temperatura je padala ispod - 25 stupneva Celzija o čemu je svjedočilo i praskanje grana stabala koje pucaju na tim temperaturama. No, stariješine to nisu znale: "Tko to puca i zašto? Ne smijemo uzalud trošiti municiju!", govorili su borcima ne znajući da to što čuju nisu bili hici iz pušaka.

Sudionici ovogodišnje svečane akademije 49. Memorijala

poljani okupljali brojni sudionici tog i ostalih ratnih zbivanja, školarci, sportaši, vojnici... a prateće su aktivnosti bile brojne - od likovnih i literarnih druženja, preko svečane akademije do brojnih sportskih natjecanja koja su, pogotovo maraton, bila dio državnih natjecanja.

Sve to pratili su, po naredbi, i brojni mediji pa su pojmovi Mrkopalj i Matić poljana mnogima u bivšoj državi postali bliski i poznati. No, iako je nedvojbeno da je nekadašnji Memorijal imao daleko veći značaj od današnjih preskromnih svečanosti, isto je tako potpuno jasno da se tada prevelika pažnja posvećivala ideološkoj komponenti pa je upravo stoga početkom devedesetih došlo i do opasnosti nestanka ove priredbe koju su nove generacije smatrale ideološko rigidnom, tražeći, u ozračju tadašnje hrvatske borbe za slobodu od velikosprskih pretenzija, promjenu ili ukidanje. S druge se pak strane partizani ni pod koju cijenu nisu

Polaganje vijenaca na Matić poljani

željeli odreći tog antifašističkog pečata pa su sukobi bili česti.

Kompromis u nazivu

Kompromis, koji neki nikada nisu prihvatili, pronađen je u promjeni imena pa se ta priredba danas, na prijedlog uglednog mrkopaljskog mirotvorca Franje Starčevića, zove "Memorijal mira - 26 smrznutih partizana" čime se, inzistiranje na miru i slobodi kao cilju svake borbe za pravdu, ipak donekle umanjuje ideološka odrednica cijele priredbe.

No, u tim sukobima ideološke vrste poprilično je zaboravljeno ono najbitnije - srž same tragedije. Naime, ono što, bez obzira na političke konotacije i stavove, čini suštinu marša svakako je dubina tragedije i užas događaja koji je bio povod za stvaranje ove manifestacije. Jer, smrt dvadeset i šestorice, mahom mladih ljudi, do koje je došlo uslijed smrzanja zaista ima snagu prave antičke tragedije, kako u temelju samog događaja, tako i u beskompromisnoj volji, odlučnosti i hrabrosti da se zbog ideala krene na jedan tako smrtonosan put.

Promatranje marša Matić poljanom s ovog stajališta nije, na žalost, bilo u prvom planu, a upravo na tome bi se, naravno, uz napomenu da se element antifašizma nikako ne smije zapostaviti ili zaboraviti - trebalo inzistirati u budućnosti. Povijesni događaji ovakve vrste u svijetu - a nema ih baš previše - obično se osmišljavaju u memorijalna odredišta i lokacije koje tijekom cijele godine posjećuju turisti i ljudi željni upoznavanja s tim dijelom bliže nam prošlosti. U osnovi nema razloga da tako ne bude i s Matić poljanom.

Simbol hrvatskog antifašizma

Poseban značaj svemu daje činjenica da se ova tragedija dogodila u Hrvatskoj koja je u europskim (pa i svjetskim) okvirima kroz posljednjih šezdesetak godina anatomizirana zbog dijela ustaške prošlosti te prečesto bezrazložno napadana i kad jest i kad nije bila kriva. Naravno, tamne dijelove NDH prošlosti ne treba skrivati, ali je isto tako potrebno Hrvatskoj i Hrvatima priznati ono dobro što su učinili, odnosno istaknuti njen itekako značajan doprinos antifašističkoj borbi.

To se, na žalost, događa jako rijetko, a jedan od događaja koji bi mogao biti itekako značajan simbol hrvatskog antifašizma upravo je zastrašujući marš Matić poljanom. Stoga Memorijalu mira - 26 smrznutih partizana treba dati značaj daleko veći od današnjeg, napraviti od cijele te trodnevne priredbe druženje i priču koja će u Mrkopalj,

Detalj s ovogodišnje maratonske utrke

najprije tih dana u veljači, privlačiti sudionike antifašističkih borbi, sportaše, turiste i sve ostale, a potom osmisliti i okvir za cjelogodišnje druženje. Rječju, Matić poljana i njen tragični marš morali bi postati i povijesni i turistički brend cijelog ovog kraja, Primorsko-goranske županije i Hrvatske u cjelosti. To je najmanje što je onih 26 partizana zaslužilo. A korist bi moglo donijeti svima. ■■

Vladimir Konestabo

Konestabo: Nisam osjećao ruke...

Sudionik marša bio je i Vladimir Konestabo koji je tada obavljao dužnost omladinskog rukovodioca u bataljonu. Njegov opis bijelog užasa na Matić poljani u Grpčevoj knjizi je vrlo dojmljiv: "Čim smo izašli na proplanak Matić poljane vjetar je sjekao kao lud. Gotovo nije bilo partizana kojeg vjetar nije bacio u snijeg... nigdje prline na toj ravni, iako su neke jedinice već prošle ovuda. Činilo mi se da prolaze sati, a mi smo uvijek na mjestu. Stalno gledam jedno stablo, bukvu ili jelu, ne znam. Nisam osjećao više ruke, a gotovo i noge kao da nisu moje... ostao sam u smetu! Kao u snu spazih siluetu. Netko me je uhvatio za ruku. Samo malo smo se pomjerali, pa još malo..."

Kad su me doveli do Tuka ušli smo u neki podrum pun partizana. Pao sam u nesvijest pa su me prebacili u Dom u Mrkopalj. Kraj mene je ležao jedan Sušačanin, mrtav. Htjeli su i meni rezati smrznute prste na nogama, ali kako sam se ustrašio krikova onih kojima su to radili prije mene - nisam im dozvolio. Pa što bude. I izvukao sam se nekako...", priča Konestabo.

Pravi šlager
mora imati dušu
i sadržaj - Ljubo
Kuntarić

Nakon pola stoljeća bavljenja uglavnom zabavnom glazbom, odlaskom u mirovinu, Ljubo Kuntarić na svojevrsan je način "zatvorio krug" i posvetio se svojem prvom interesu - sakralnoj glazbi. U dva desetljeća - notu po notu, osam sati na dan - nanizao je preko 700 skladbi sakralne tematike

Što je dobro,
neka ostane,
što ne valja,
nek propadne

Duša i sadržaj

- Zabavna glazba ima svoja pravila, koja mnogi takozvani kompozitori, ne poznaju. I u moje vrijeme, a i danas vjerojatno, u zabavnoj glazbi bilo je previše nezalica. Još jedna stvar kod zabavne glazbe jest da mora postojati nešto što publika "uhvati". Ako skladba nema nešto za što se publika može uhvatiti, onda je propala odmah... Meni se to dogodilo u suradnji s Dragom Britvićem, s kojim imam desetak odličnih kompozicija. Ali nijedna nije postala šlager, jer je prevelika fabula. Kad gledate danas Britvićeve tekstove, to je uvijek literatura. Fantastičan je način na koji je taj čovjek radio. Gotovo uvijek bio je "pod gasom", a kad je jednom prilikom bio kod mene u Voloskom, jeli smo i pili u Plavom podrumu. Onda je on izašao van, pogledao Mandrač i napisao: "U luci spavaju lađe i sanjaju plovidbu dugu, da vjetar prepuste jugu i nosi ih veliki val"... To je tekst, danas takvih stvari nemate. Danas se ponavlja stalno jedno te isto, a šlager mora imati dušu i sadržaj.

Napisao: Davor ŽIC
Snimio: Petar FABIJAN

Notu do note, u virtualnu kajdanku na svom računalu, ili onu "papirnatu" na klaviru, maestro Ljuboslav Kuntarić pažljivo slaže svakoga dana. I tako već punih 65 godina... Jedan od najpoznatijih stanovnika Voloskog, autor nezaboravnih šlagera poput "Autobus Calypso" ili "Ta tvoja ruka mala", u šest i pol desetljeća komponiranja, naslagao je iza sebe izuzetno bogat opus, raštrkan kroz sve "ladice" moderne glazbe - od klapske pjesme do šlagera, od tamburaških pjesama do crkvenih napjeva, od poskočica do opere...

- Moja velika pogreška je što sam pisao svakakve muzike. I za mandoline, i za tambure, za kvintete, zborove, soliste, pleh muziku, orkestre... Imam posebne stilove Istre, Međimurja, Slavonije, puno klapske glazbe... Da sam izabrao samo jedan stil, možda bi tamo bio stvarno slavan, a ovako sam - svagdje po malo, požalio se Kuntarić.

Čitav život lovim rokove

Zasluzena mirovina u kojoj se doajen hrvatske popularne glazbe nalazi već više od dvadeset godina, pa ni više od 86 godina "na leđima", nisu usporila njegov stvaralački tempo. Ako išta, u posljednje vrijeme piše još i više, komponirajući za različite izvođače, ali i za vlastiti gušt i po osam sati dnevno.

- Ma joj, pa znam do dva u noći pisati... Znete zbog čega? Stalno sam u zaostatku. Čitav život lovim neke rokove. Jedan moj dobar prijatelj kazao mi je da će mi na grubu pisati - "ubili ga rokovi". Evo, do sutra moram napisati jednu stvar za tambure, imam još pet sati rada pa je gotova. Tri četiri stvari imam započete... Nema odmora, ali dokle ide - ide, kazao je Kuntarić.

A ide već dugo vremena - o karijeri dugoj 65 godina i životu dugom 85 godina moglo bi se napisati stotine stranica, a lajtmotiv čitave priče bio bi talent koji je nadjačao sve životne okolnosti. Kuntarić je rođen u Čakovcu, kako kaže - sasvim slučajno, jer otac mu je tamo "prekomandiran" kao profesor u školi. Već sa sedam godina počeo je učiti klavir, a glazbeno obrazovanje nastavio je u Varaždinu gdje je uz srednju školu, pohađao i glazbenu školu.

- To je sve bilo prije rata, do 1941. godine. Nakon toga su u Čakovec stigli okupatori i Nijemci, i proglasili NDH tri dana prije nego u Zagrebu. Za desetak dana Međimurje su okupirali Mađari, i ja sam preko porušenog mosta otišao u Varaždin, a otamo u Požegu. Tamo je bio jedan izvrstan češki kapelnik, Vojtl Štetka, koji je bio profesor u školi, glavni orguljaš i glavni zborovoda. Kod njega sam počeo učiti klavir, ali kako je i on bio nemiran duh, kao i ja, odmah smo počeli raditi i trubu, flautu, učiti o harmoniji i kontrapunktu. Već sam u Požegi počeo svirati orgulje, i svirao zornice svakoga dana u šest ujutro. Dok sam bio u Požegi tijekom srednje škole, sve sam se više počeo baviti glazbom. Bio sam boležljiv, i često sam bio u kući, pa sam svirao klavir i malo-pomalo, počeo komponirati, kazao je Kuntarić.

U mirovini imam napokon dovoljno vremena posvetiti se sakralnoj glazbi

Nakon završene škole prebačen je u I. Gorski zdrug u Okučane, gdje je radio kao skladištar, pa se s domobranskom vojskom povlačio do Zagreba. U Zagrebu je ostao živjeti, i tu je započeo njegov javni rad.

- Upisao sam se na fakultet i počeo raditi sa Radio Zagrebom i dao im svoju kompoziciju "Ti ni ne slutiš". U ono doba je Andrija Konc bio velika zvijezda, a čitav Zagreb je svaki četvrtak ili petak u četiri sata slušao nove kompozicije koje je izvodio. To su bili novi šlageri Mike Pola, Nenada Grčevića... A među njima se našla i moja pjesma, kazao je Kuntarić.

Proslavila ga suradnja s Ivom Robićem

Nakon toga, Kuntarić je započeo dugotrajnu suradnju s Ivom Robićem koja ih je oboje proslavila.

- Ivo Robić probijao se samnom. Prva stvar koju je snimio na tvrdu ploču bila je moja prva skladba "Ti ni ne slutiš". Prvu nagradu, na prvom festivalu u Zagrebu, osvojili smo zajedno, skladbom "Ta tvoja ruka mala". Pjevao je puno mojih stvari, i bio je moj prvi suradnik pjevač s kojim sam surađivao do konca njegova života, kazao je Kuntarić.

I dok je pisao svoje skladbe, čitavo je vrijeme marljivo učio s vrhunskim zagrebačkim predavačima. Iako je umjesto glazbene akademije odabrao tehniku i život inženjera, u njegovom "paralelnom životu" glazba je vodila glavnu riječ.

- Jedna vrlo važna stvar u mom životu bio je profesor u požeškoj gimnaziji Samardžija, genijalni predavač koji je sve nas oduševio za matematiku. Tako je pola razreda otišlo u inženjere, samo zbog njegove matematike. Pa sam i ja otišao na tehnički fakultet, umjesto na muzičku akademiju. Kako se u ono vrijeme nije moglo studirati dva fakulteta, uzео me privatno profesor Rudolf Matz, s kojim sam počeo ponovo od početka učiti kontrapunkt, harmoniju, solfeggio... Ja sam mu nosio svoje kompozicije, koje je on komentirao pa smo zapravo vrlo malo ozbiljno radili. Onda mi je jednom rekao - "A, ne buš ti mene preveslал, odvest ću te ja odmah Albi Vidakoviću". Vidaković je tada bio naš najjači muzičar, a nosili su mu na ispravke svoje kompozicije Šulek, Brkanović i praktički svi drugi kompozitori, dodao je Kuntarić.

Četiri godine radio je s Vidakovićem i komponirao samo ozbiljne stvari, simfonijske pome... Međutim, upravo ga je njegov glazbeni mentor uputio prema šlagerima koji će mu obilježiti život.

- U međuvremenu sam se oženio, završio fakultet i dobio sina točno na dan promocije. Albe mi je tada rekao - "da se nisi usudio pisati ozbiljnu i crkvenu glazbu, ona treba čitavog čovjeka i rad od jutra do mraka. Ti ćeš imati ženu i djecu kojima se moraš posvetiti, imat ćeš svoje kanale i bit ćeš inženjer, daj se uhvati šlagera, tamo ćeš biti među prvima, a ovdje bi samo šepao za nama". I imao je sto posto pravo, kazao je Kuntarić.

Krug zatvoren sakralnom glazbom

Ipak, nakon pola stoljeća bavljenja uglavnom zabavnom glazbom, odlaskom u mirovinu, Ljubo Kuntarić na svojevrsan je način "zatvorio krug" i posvetio se svojem prvom interesu - sakralnoj glazbi. U dva desetljeća - notu po notu, osam sati na dan - nanizao je preko 700 skladbi sakralne tematike.

- Otkad sam u mirovini, prebacio sam se u potpunosti na glazbu i komponiranje. Ja sam od pradjeda Hrvat i katolik. Moji stričevi i otac bili su Stepinčevi seniori, to je grupa ljudi koja je radila za crkvu, pod vodstvom Alojzije Stjepinca. Čitav svoj život tako sam odgajao. A ne zaboravite da sam bio i čak poznatog autora sakralne glazbe Albe Vidakovića. U načelu, čitav život bavio sam se i sakralnom glazbom, uza sve ostalo, ali nikad nisam imao toliko vremena da joj se posvetim kao sada, objasnio je Kuntarić.

Upravo zbog toga, njegova 65. obljetnica stvaralaštva posvećena je isključivo najnovijem opusu sakralne glazbe, koju su početkom ožujka u vološćanskoj crkvi izvodili renomirani glazbenici ovog područja. Ali obljetnice kao da ne diraju previše maestra Kuntarića, on i dalje neumorno slaže svoje skladbe, ne brinući se previše o tome što je bilo, niti o tome što će biti. Jer - nema se vremena, stišću rokovi...

- Nas starije autore publika i omladina sve će manje pamtiiti. Idu nova vremena, mijenja se pristup glazbi, a mi polako padamo u zaborav. Ali ništa zato! Ono što je dobro, neka ostane, a ono što ne valja, nek propadne, zaključio je Kuntarić. ■■

Trideset godina Centra za rehabilitaciju

Vježbe hodanja s malim pacijentima

Rješenje za dislociranu djecu

U okviru reforme sustava socijalne skrbi koja je u petogodišnjem procesu, postoji i "Plan za transformaciju ustanova i deinstitucionalizaciju". Njime su obuhvaćene sve ustanove, pa i naša, a planom smo obvezani dostaviti načine kako održati program u trenutku kada će broj kreveta biti smanjivan, kazuje ravnateljica. Odlučili smo da ćemo ostati institucija za trajnu njegu i skrb jer Ministarstvo i predviđa da najteži oblici mogu ostati u stacionarnom obliku, a svi ostali u obiteljima. To je ustvari rijedak dokument koji je u skladu s konvencijama i zahtjevu današnjeg vremena i napraviti će reda u kategorizaciji takvih i ustanova

slične djelatnosti. Primjerice, Gorskom kotaru i otocima možemo ponuditi oblike rada u poludnevnom boravku ili pak organizirati naše stručne timove, dakako prema njihovim potrebama. To znači da će se naš stručan tim uputiti na otoke i obavljati individualne rehabilitacije. Postoji mogućnost okupljanja djece s mentalnim i fizičkim oštećenjima koja žive na Rabu ili Cresu i izvoditi rehabilitaciju na jednoj lokaciji, prema dogovoru. Drugim riječima, dijete s Raba, da ne dolazi do Kraljevice, može doći do Cresa gdje će timovi raditi s djecom kojoj je naša pomoć neophodna.

Korisnici u četiri odjela

U okviru Centra rad se odvija u malom, velikom i trećem odjelu, te poludnevnom boravku kao četvrtom odjelu. U malom odjelu su smještena djeca s težim i teškim zaostajanjem u psihomotornom razvoju, s pridruženim smetnjama, problemima s disanjem i gutanjem, smetnjama senzoričke. Djeca su smještena u lijepim i veselo oslikanim i namještenim sobama s dva do četiri kreveta. Na odjelu se nalazi čajna kuhinja, dnevni boravak, kupaona. U velikom odjelu se nalazi 14 adolescenata i odraslih s težim i teškim zaostajanjem u psihomotornom razvoju i pridruženim smetnjama. Na odjelu se provodi osnovna i specijalna njega, kineziterapija i respiratorna kineziterapija. Korisnici su redovito uključeni u programe radne terapije i defektološke tretmane, individualno ili u grupama. Na trećem odjelu su smješteni adolescenti i odrasle osobe s teškim zaostajanjem, a kapacitet za stalni smještaj je šest kreveta, dok je na odjelu trenutno pet korisnika. U poludnevnom boravku se služe obroci, pruža njega i terapijske intervencije djeci i školskim obveznicima koji pohađaju nastavu u pridruženom odjelu Centra Fortica za odgoj i obrazovanje u Rijeci. Tu je trenutno uključeno osmero djece.

Kraljevička Fortica ostaje institucija za trajnu njegu i skrb

Centar za rehabilitaciju "Fortica - Kraljevica" utvrda je koja nudi bolesnoj djeci ljubav i sigurnost. To je ujedno jedina dječja ustanova specijalizirana i za odrasle osobe s najtežim oštećenjima

Napisala: Slavica KLEVA
Snimio: Petar FABIJAN

Jedan topli zagrljaj, osmijeh, sigurnost na llicu kojom svako od pedesetero mentalno i tjelesno oštećene djece emocionalno reagira na vanjski podražaj, nemjerljiva je nagrada svim zaposlenima Centra za rehabilitaciju "Fortica - Kraljevica" koji brinu o krhkim bolesnim bićima.

U Fortici je smješteno, boravi i njeguje se više od pedesetero djece, od čega je s područja Primorsko-goranske županije tridesetčetvero u dobi od 0-21 godine. Po preporuci Stručnog vijeća Ustanove, kazuje nam ravnateljica dr. Ankica Šajbić Šukunda, iznimno se daljnja skrb može odnositi i na odrasle mentalno i tjelesno oštećene osobe, pa je tako u Fortici trenutno smješteno i pet korisnika u dobi 22-26 godina, i četrnaest korisnika u dobi starijoj od 27 godina.

Centar za rehabilitaciju Fortica osim smještaja i prehrane, pruža usluge njege i brige o zdravlju, medicinske i psihosocijalne rehabilitacije, odgoja i osposobljavanja po posebnim uvjetima, a sve u skladu s potrebama i mentalnim sposobnostima i interesima djece. Fortica sve te djelatnosti pruža u okvirima stalnog, tjednog i privremenog smještaja, te cjelodnevnog i poludnevnog boravka korisnika. Pod nazivom Centar za rehabilitaciju Fortica djeluje od 2003. godine, a sljednik je Lječilišta za alergijske bolesti i rehabilitaciju Kraljevica. Od 1993. godine osnivač Centra je Primorsko-goranska županija.

- Primarno smo bili dječja ustanova, podsjeća ravnateljica, zamišljeno je da dio djece kad odraste, odlazi u ustanove za odrasle ali kako je riječ o potrebi trajne njege i skrbi, a srećom, pada broj zahtjeva za smještaj u našu ustanovu, veći dio djece možemo zadržati i nakon njihove 21 godine života. Moram naglasiti da je naša županija prva u Hrvatskoj koja u takvom vaninstitucijskom smještaju, kao što je to Fortica, djeluje u povremenom, poludnevnom, dnevnom i drugim oblicima smještaja. Tako radimo od 1991. godine, dakle punih dvadeset godina, premda ustanova djeluje od 1952. godine.

Mogu istaći da je Županija kroz desetke neophodnih uređenja, od fasade do drvenarije, a sve po standardima očuvanja spomeničke baštine, uložila milijune kuna, ponosno ističe ravnateljica, podsjetivši da se godišnje za njih izdvaja između 800 tisuća i milijun kuna.

- Ove godine u izradi je projekt za adaptaciju kuhinje, a već slijedeće godine očekujemo da ćemo obroke pripremati za naše štitičnike u novoj kuhinji. Zahvaljujući našim stalnim donatorima kao što je to Rotary club, imamo modernu i opemljenu kotlovnicu, a prihodi s posljednjeg održanog humanitarnog bala u organizaciji Crvenog križa pripali su nama. Moram podsjetiti i da je prilog s održanog humanitarnog koncerta u organizaciji Hrvatske stranke umirovljenika bio naslovljen "Za Forticu"...

Mi smo praktički jedina dječja ustanova ujedno specijalizirana za odrasle osobe s najtežim oštećenjima, podsjeća ravnateljica.

Ravnateljica "Fortice" dr. Ankica Šajbić Šukunda

Sva ljubav svijeta - zaposlenici daju štitičnicima najviše što mogu

Sve je manje barijera i stigme

Osim ravnateljice, dr. Ankice Šajbić Šukunda, u Fortici rade psiholog, socijalni radnik, radni terapeuti, medicinske sestre, negovateljice, fizioterapeut za školsku populaciju, logoped, defektolog za rehabilitaciju, noćni pazitelj.

- Obzirom da je riječ o djeci koja su rano rođena, djeci s urođenim genetskim anomalijama, kao i djeci s cerebralnom paralizom, naša je zadaća poboljšati kvalitetu života u komunikacijskom smislu, da mi razumijemo njih i oni nas, kaže ravnateljica. S kvalitetom skrbi današnji korisnici mogu doživjeti i do pedeset godina života i to bez ikakvih problema, dodaje.

Moram reći da su ljudi navikli na nas, ovdje u Kraljevici, našoj lokalnoj zajednici, imamo odličnu suradnju sa sugrađanima i Gradom. Ljudi su navikli na kolica, sve je manje barijera i stigme... Sve je veći broj mjesta, od kazališta do kina i izložbenih prostora na koja možemo otići bez pomisli na barijere i dostupnosti zbog invalidskih kolica. Većina roditelja je brižna i misli na svoju djecu, vode ih vikendom kući, brinu o njima. Ima i takvih roditelja koji nikada nisu mogli prihvatiti istinu da im je dijete rođeno s mentalnim i tjelesnim oštećenjima. Tu su i razvodi među supružnicima, što povlači i manje brige za dijete. Ali to vam je slična situacija kao i u školi; na roditeljskom sastanku je uvijek ona polovica roditelja čija su djeca dobra, dok onih roditelja čija su djeca malo problematičnija nikada nema, slikovito se izrazila ravnateljica.

Napisala: Slavica MRKIĆ MODRIĆ
Snimio: Marko GRACIN

Znaš ča ću ti zajedno reć - lov mi je od-
vavek bil na prvom mestu, iznad svega
drugoga, počinje ne lovačku, već životnu priču
Venceslav Vinko Tondini, Ponikvar, Škrjječan,
Riječanin s dugogodišnjim lovačkim stažem,
te brojnim priznanjima i odličjima ostvarenim
tijekom 57 godina koliko mu na ramenu visi
lovačka puška.

Šjor Vinko, kako ga od milja svi zovu, rodio
se u Ponikvama 18. ožujka 1933. godine, ma-
lom mjestu na ponad Škrjjeva. Osnovnu školu
pohađao je u Kukuljanovu i Škrjjevu, a završio
u Bakru, srednju u Rijeci, višu u Zagrebu, da bi
kao profesor pedagogije diplomirao u Rijeci.

- U Rijeci sam i radio, punih 40 godina.
Najprije u tri renomirane tvrtke u kojima sam
dogurao do mjesta samostalnog referanta,
potom, narednih 14 godina u još tri i to kao
drugi čovjek, da bi radni vijek završio u "Dezin-
sekciji", u kojoj sam bio glavni direktor u četiri
mandata. I sve to vrijeme bio sam lovac, priča
šjor Vinko.

U lovstvu je bio sve

Lovom se, kao treća generacija u obitelji,
počeo baviti još kao 18-godišnjak 1951. godine
ujesen.

- Počel san u kukuljanskomu LD "Kamen-
jarka" koga su još 1925. leta osnovali zanatlije
Gabrijel Broznić, Dato Cuculić, Dušan Cuculić,
Kuzma Šepić i Vicko Tondini, poduzetnik Ivan
Ježić, trgovac Ivan Kljun, gostioničar Slavko
Kopajtić i svećenik Juraj Maračić. Kad san ja
počel zvalo se je LD "Sloga" Kukuljanovo -
Škrjjevo, a od ukupno 12 lovci koliko ih je bro-
jilo niki ni imel više od 4 razreda pučke školi,
pa san ja već va rujnu postal tajnik društva.
Lovački ispit polazen konačno 29. 9. 1957. i
moje me društvo prima kod člana, a s ten post-
ajen i redovan član Kotarskoga lovnog savjeta
Rijeka, kod i član Hrvackoga lovačkoga saveza
Zagreb, o počecima u "lovačkoj odori" priča
Vinko.

Od tada, pa nadalje, sad je sve već legenda,
baš kao što je ne samo među hrvatskim, već i
među lovcima s područja čitave bivše države, a
naročito Slovencima, barba Vinko istinska leg-
enda. A kako i neće biti kad u 57 godina koliko
ih u lovačkom ruksaku baštini, u njegovom se
vlasništvu, osim neizostavnih lovačkih priča i
uspomena, nalaze i brojna odličja, priznan-
ja, medalje i ordenje, ali i puno truda, muke i
promišljanja na brojnim funkcijama što ih je ti-
jekom dugogodišnjeg lovačkog staža obavljao.

- Hm, što sam sve bio? Pa, tajnik Društva,
Općinskog saveza, Koordinacijskog odbora
za lovstvo riječke regije s tada više od 14.500
lovaca... Na svim ovim pozicijama, na nekima
i više mandata bio sam kao tajnik, dopred-
sjednik i predsjednik. Uz nabrojano radio sam
i kao predsjednik raznih komisija za lovačke
ispite i obavljao niz drugih zadatak na svim
razinama od Lovačkog društva do Općine Ri-
jeka, Županije Primorsko-goranske, HLS-a i
Lovačkog saveza Jugoslavije.

Vinko s unukom Ninom koji je već peta generacija lovaca u obitelji Tondini

Odlikovali ga Slovenci

U HLS-u bio sam u nekoliko mandata
predsjednik "Lovačkog vjesnika" i pred-
sjednik izdavačkog savjeta HLS-a. Taj isti
HLS izabrao me je i za delegata u Skupštinu
i predsjedništvo Lovačkog saveza bivše
države, a zbog rata, mi iz Hrvatske, svojevolj-
no smo napustili te funkcije, uz znanje našeg
Saveza, nabraja Tondini, a mi ga podsjećamo
i na funkciju predsjednika LD "Tuhobić" Krasica,
tijekom koje je započeo i dovršio izgradnju
doma na Repnu, otvorenog 27. srpnja 1970.
godine.

- Ja, to j' bilo super. Ljudi su bili puni volje,
dohajali, delali... Toliko ih je bilo voljnih pomoć
da san ih i doma moral tirat, sa smješkom će
Vinko, nadovezujući na tu zgodu još i onu iz
1956. godine kad je u "starom američkom
željezu" pronašao ručni izbacivač za gli-
nene golubove, te odmah pokrenuo lovno
streljaštvo. Samo godinu dana kasnije, 27.
srpnja 1957. organizirao je na "Placi" u Sv.
Kuzmu drugo kotarsko natjecanje, te tako
utabao put razvoju ove grane lovačkog sporta.

Iste godine je Tondini, u svojstvu dopred-
sjednika Društva, uz suglasnost Kotarskog
lovnog savjeta na Sušaku primio i prve talijan-
ske lovce, koji su zvanično predstavljali i prve
turiste - lovce na zeca, kamenjarku i šljuku na
našim prostorima. Kad smo već kod stranih
lovaca, valja spomenuti i da je barba Vinko
puno napravio po pitanju prijateljstva sloven-
skih i hrvatskih lovaca.

- Je, prvi susret održali smo u Rijeci, a već
iduće godine sreli smo se u Ljubljani. Došlo
je do bratimljenja između Koordinacijskog
odbora za lovstvo Hrvatskog primorja - Gor-
skog kotara i Istre s LS Ljubljane. Uz pomoć

Od 1951. godine do danas Tondini nikad nije bio bez funkcije na svim razinama u lovstvu - predaja priznanja lovcima na natjecanju 70-tih godina

Pješaćenje za blagom

Znajući da je uz strpljenje i pješaćenje
vještina koju svaki lovac mora imati,
pitali smo barba Vinka koliko se ustvari
prosječno propješači u lovu, a on
odgovara lovačkom filozofijom:

- Zavisi, ko blago tiraš. Jedanput san po
dubokomu snegu za tetrjemom prošal 19
kilometri, od Tršća do Smrekove Dragi.
Onda ti se, kad je vrime rike jelena, more
dogodit da greš za jednen ki riče, kad
ga dosagnaš vidiš da j to nebožić i da
j rikal neki drugi, pa kreneš za drugen i
tako va prosjeku propješačiš od 20 do
30 kilometri dnevno. Ma, to j niš, ni ne
shvatiš koliko si pasal, aš te lov zame.

čabarskih lovaca to smo prijateljstvo razvi-
jali još više, a 12. lipnja 1993. godine na "20.
srećanju Slovenskih lovnih pevskih zborov i
rogistov" bio sam i prvi strani državljanin koji je
bio odlikovan. Za dugogodišnji rad na razvoju
prijateljstva dobio sam od Slovenaca srebrni
orden, ponosno će Vinko.

Bliski susret s medvjedom

Sa strane Saveza izabran je i za predsjed-
nika povjerenstva za izložbe, sajmove i druge
lovačke manifestacije, te je pod njegovim vod-
stvom, u zadnjih 20-ak godina održano 7 većih
izložbi i 12 sajmovi lova i ribolova. Sa svojim
trofejima bronce, srebra, i zlata nastupao je u
zemlji i svijetu, na domaćim, međunarodnim i
svjetskim izložbama trofeja. Ipak među broj-
nim trofejima najdraži mu je "jedan srnjak sa
137,65 bodova od 12. srpnja 1957. godine".

Aktivan je lovac barba Vinko i danas. Eto,
prije samo dva mjeseca boravio je u lovu, na
području Stare planine u Bugarskoj.

- Šal san sa sinom Tihomirom i bilo je su-
per. Ne moreš vjerovat da vidiš ono ča vidiš

Venceslav Vinko Tondini član lovačkog društva Kamenjarka iz Kukuljanova, najstariji je hrvatski aktivni lovac, s pedesetsedmogodišnjim lovačkim stažom i brojnim odličjima ostvarenim u lovstvu

- najedanput preko 100 jeleni, 100 mufloni,
lopatari... A, ono ča me je zaprepastilo je da su
njihove kućice va šumi puno urednije nego ča
su naše, prisjeća se "bugarskog lova" Vinko i
odmah dodaje da je u njegovoj obitelji unuk
Nino već peta generacija lovaca.

Na upit je li ikada imao neugodan bliski sus-
ret s medvjedom odgovara:

- San, ma ta medved je sad na mojemu zidu,
a ja iman medalju va bronci. Nego, ča se toga
tiče, još kod mići san imel pogibeljan susret
z medvedon, a da zaspraven nisan imel ni
pojma. Ča j bilo? Imel san dvanajstak let kad
smo otac i ja bili va lovu negdere na području

Škrebunjaka, on je bil na čeke, a ja bez puške
va pogonu, i onda smo se medvedica z dva
mića medvedića i ja našli kraj drenjule, oni z
jedne, a ja z druge bandi drva. A otac na čeke
dvajset metri dalje, ni mogal pucat, aš bi mo-
gal mene pogodit i ča san načinil? Zapljeskal
san z rukami i medvedica j z mladimi prošla
ča.

Prije je bilo manje kurbinih sinova

Iz velike ljubavi ka lovstvu, prirodi i svom
rodnom kraju Vinko Tondini 2003. godine na-
pisao je knjigu "Lovna baština Kukuljanova i
Škrjjeva". Danas najviše voli loviti upravo na
području LD "Kamenjarka" kojim predsjedava

Lov mu je od uvijek na prvom mjestu

njegov sin Tihomir, a unuk mu, 22-godišnji Nino
u drugom mandatu obavlja dužnosti voditelja
kronike Društva i voditelja društvene evidencije
ostvarenih bodova. Osim što je, i sa 78 godina,
vitalni i naočiti lovac Vinko koji od 1951. godine
do danas nikad nije bio bez funkcije na svim ra-
zinama u lovstvu i koji za svog dugogodišnjeg
lovačkog staža nikad nije bio ni disciplinski, ni
sudski kažnjavan, redovan član LD "Kamen-
jarka", te njegov počasni predsjednik, on je i
pocasni član LS PGŽ-a i HLS-a.

Mišljenje o lovstvu nekad i sad ostavili smo
za kraj.

- Znae ča, pred 50 let je bilo više prijateljst-
va, ljudi su bili pošteni jedan prema drugomu,
manje je bilo kurbinih sinova. Danas je čudan
svit. Danas zbog vlastitog rejtinga mnogi
žele biti glavni, a ustvari su padobranci, a ne
lovci, zaključuje Vinko i dodaje da ne zabo-
ravimo napisati da kako iza svakog uspješnog
muškarca stoji žena, a iz lovca Vinka njegova
supruga Marija (Marica) koja je štošta zbog
lova "progutala" tijekom njihovih zajedničkih
godina. ■■

Čakavština je moj identitet

Zlatni rez

Doktorica ste znanosti, izvanredni profesor na Odjelu za fiziku Sveučilišta v Rike, znanost van je osim čakavštine druga ljubav?

- Fizika, astrofizika i bit profesor je moj profesionalni izbor, moj kruh. Aktivna san i na popularizacije znanosti, deveto leto već gre v Reke Festival znanosti, va ken san predsjednica organizacijskega odbora. To je jedan skoro potpuno volonterski projekt uz podršku Grada, Županije i Sveučilišta, a ovo leto je Festival od 11. do 15. aprila. Program se toliko raširil da imamo stotinjak raznih događaja, a glavna tema bit će svjetlost. Organizator rečkog Festivala je naša udruga Zlatni rez, ka je za to svoje vello delo dobila i Nagradu Grada Rijeke za znanost 2007. leta. Uz mene, Zlatni rez su moje kolegice; fizičarki Marta Žuvić-Butorac i Branka Milotić, matematičarka Sanja Rukavina i pedagoginja Jasminka Ledić.

Ja inače volim recitirat poeziju, ne samo čakavsku - Rajka Jurdana Šepić

Autorica emisije Puntape, doktorica znanosti Rajka Jurdana Šepić dobitnica je godišnje nagrade Primorsko-goranske županije. "Čakavštinu jako volim, ona mi je hobi, iako nima veze z mojen delon. Reče se da je čakavština zajik srca, zapravo to je saki dijalekt. To je ono ča ne zibiramo, z čen smo rojeni", kaže Rajka

Razgovarao: Boris PEROVIĆ
Snimio: Petar FABIJAN

Puntape je već više od dvije godine zaštitni znak jutarnjeg programa Radio Rijeke, ta svakodnevna kratka emisija uljepšava početak dana mnogim ljubiteljima čakavštine i poezije. Njezina autorica je Rajka Jurdana Šepić, koja u toj minijaturi svakog jutra točno u 8.15 sati interpretira jednu čakavsku pjesmu. Od djetinjstva se bavi pisanom i govorenom čakavskom riječi, a baš za Puntape predložena je za godišnju nagradu Primorsko-goranske županije, kao priznanje za svoj doprinos njegovanju čakavštine i poezije općenito kroz medije.

- Puntape je počel prvoga febrara 2009. leta. Ja inače volim recitirat poeziju, ne samo čakavsku, i onda muža užan štufovat, pa i va aute mu recitiran. Onda mi on jedanput govori, kad smo se vozili z Opatije, ča ne biš ti, kad već tamo na radije imaš veze, mogla sako jutro jednu pjesmu stavit na radio. Vaje za ten, kad je Alen Čemeljić postal programski urednik Radija Reki, bila je promocija jednoga humanitarnoga kalendara i na saku stranicu je šal jedan čakavski stih. Alenu se j to pijažalo, ja san spomenula kako bi se mogla sako jutro storit jedna emisija i on je to zajedno prihvatil.

Seh ke mi šalju pjesmi molin da mi puste broj telefona

Kako birate pjesme za Puntape?

- Prvo leto je bilo lako aš je tako čuda antologijske poezije da san prva dva meseca mogla snimat i bez pripremi, da san recitala samo Kompanjeta, Gervaisa i Pavešića. Ča je emisija dalje hodila, morala san malo dublje zagrepst va zbirki, pa su prišli na red i noveji pjesniki, pa deca, recimo z vele serije zbirki "Čakavčići pul Ronjgi". Mora se pazit da pjesme budu za štajon, da po lete ne govore od snega, a po zime od barki i od sunca. A vavek se spominju neke prirodne pojavi ili djetinjstvo, recimo noni, nonoti, ognjišća, to onda gre po zime, pred blagdani na kraju leta.

S kuda prevladavaju pjesme ke interpretirate?

- Prvo leto san se najviše koncentrirala na Liburniju i još bliže na Rukavac i na kastavsku čakavštinu ku mi govorimo. A onda mi je počelo se više judi pisat i slat svoje pjesmi i z istočne strani grada. Moran priznat da mi je malo teže čitat pjesmi z teh krajji, aš znamo da sako selo ima svoji naglaski, a kamoli neće bit razlikli mej kastavskun čakavštinnun, ka je moja rojena, i naprimjer kostrenskun, bakarskun ili grobničkun. Mi se si razumemo, ali dosta ti je jedna beseda va pjesme ku ne razumeš i ku ne znaš kako izgovorit, ako zbirka ni akcentuirana. Akcenti me navadila čitat prof. Iva Lukežić pred čuda let, i onda rečen da "čitan po notah". Zato molin seh ke mi šalju svoje pjesmi da mi puste broj telefona aš mi je vela muka kad pogrešin. Ma i sami autori mi užaju reć da se ne opterećujen toliko z ten ako san ča dobro izgovorila, da je važno ako san to rekla srcen.

Kakove su reakcije na emisiju?

- Reakcije judi su fantastične, tu bi morda moglo bit matrijala za diplomski rad na kroatistike ili kulturologije. Pred jedno dva meseca bila je jedna pjesma od materi, va koj autorica govori kako će se zavuč matere va postaju i bit opet otrok i "plakat od miline va ljudskoj samine". Zajeno za ten ča je emitirana, jedna šinjora nazove Radio Reku i moli moj broj. Zove me doma i pita ako bin njoj ja mogla tu pjesmu nekako poslat. To su divne reakcije.

Puntape je broš - mićo, ali vredno

Od kud ideja za ime?

- Kuma imenu je Nikolina Deranja, ka je imela tu odličnu ideju. Puntape znači različite stvari na različiten dijalekte. Na Krke su mi rekli da to znači kračunaču ili zihericu, a pul nas znači isključivo broš. A broš-puntape je neč mićo, ali vredno, ča nosimo spreda na prseh, al na kolete i z čen se štimamo. More bit reditano od našeh non, more bit našo novejo vlasništvo, more perfin i za premijerku imet nekakovo značenje... Samo da se zna, mi smo prvo počeli s Putapon nego ča je ona počela hodit z svojmi broši!

Je bilo kad inicijative da se pjesme iz Puntapa stave na kup, na CD ili da se izda zbirka?

- Se pjesmi se arhiviraju i iman ih seh na CD-eh. Ma ih je jako čuda, sad već blizu 800, i još razmišljamo ča bi se z tega storilo. S druge strane, jako su različite i problem je kako ih sortirat. Čuda njih je već objavljeno, tiskano, to i je uvjet da pridu na Puntape, ali moru prit i ako nisu objavljene, ako autor da pristanak. Jedan naš autor, šinjor Dragutin Kučan z Praputnjaka, je predložil da se stori cjelovečernja predstava posvećena Puntapu, na ku bi prišli autori i saki bi izrecitiral jednu svoju pjesmu.

Vi ste od djetinjstva aktivna va interpretacije čakavštine?

- Otkad san va školu počela hodit, vječno san z mikrofonon i na pozornice, makar kot nekakova najavljiivačica. Već onda mi javni nastup ni bil nikakov problem, mogla san vavek stat pred 5, 50 al 500 ljudi i govorit pet minuti, uru vremena, koliko god rabi. Svoje pjesmice san počela pisat va peten, šesten razrede, i nikad mi ni bil problem recitirat ih, iako tuje znan više napamet nego svoje. Valda zato aš dokle svoje pišen iman više varijanti, pa na kraje ne znan ku san točno zibrala. Bila san aktivna, dok san bila osnovnoškolka i srednjoškolka, va KUD-u Učka od Matuj, kade smo imeli čakavsku grupu. Čakavštinu jako volim, ona mi je hobi, iako nima veze z mojen delon. Reče se da je čakavština zajik srca, zapravo to je saki dijalekt. To je ono ča ne zibiramo, z čen smo rojeni, čakavština je moj identitet.

Čakavština ni samo pitanje zajika, nego i mentaliteta

Va šire javnosti postala ste poznata po Primorske poneštrice i emisije Ljudi i užanci?

- Ispada da san od srednje škole vezana

Dosta je zanimljivo kad ti uglazbe pjesmu, aš onda malo drugačije zvuči

za Radio Reku. I danas se stariji judi ki su naslišali Poneštricu domišljaju te emisije. Čuda judi još reče da njen fali Poneštrica po nedeje zapolne. Glumila san otroka va skečeh "Jena rečka familija se j sastala". Va to vreme san bila srednjoškolka i studentica, a pokle san bila va etnografskoj emisije "Judi i užanci", ku su delale Vlasta Sušanji i pokojna Borka Kalčić. Stran Puntapa, iman zadnjeh par let još jednu emisiju na Radio Reke, dela ju moja udruga Zlatni rez, a zove se Baltazar. Gre po nedeje jutro i š njun va četiri minuti nastojimo popularizirat znanost.

Pokrenuli ste inicijativu za kulturni projekt Rijeka - čakavska metropola?

- To je inicijativa prvenstveno Radovana Tadeja, čakavskega pjesnika z Zlobina, a uključene smo i Vlasta Sušanji, Zdravka Žezelić Alić i ja. Čakavština ni puno prisutna va medijeh, imamo Besedu va Noven liste, pa malo emisij na lokalnih televizijah i radijeh, na Radio Rijeke Puntape. Ma nekad je ni bilo ni toliko. Čakavština ni samo pitanje zajika, nego i mentaliteta, kulturnega identiteta, na ki način mi zapravo funkcioniramo, prihvaćanje stranci ki nan pridu, povezanost s moren. Se ono ča smo mi sami. Ukratko - vježbanje života.

I sama pišete poeziju, dosad ste izdala dve zbirke. Neke vaše pjesme su uglazbljene, čak i izvedene na Melodijama Kvarnera?

- Dosta je zanimljivo kad ti uglazbe pjesmu, aš onda malo drugačije zvuči. Na Melodijah Kvarnera moje pjesmi su kantali Jacques Houdek, Josipa Lisac, Ksenija Sobotinčić, Robert Justinić, uglazbil ih je i Igor Lesica za Kolaž i Leo Ivančić za klapsko kanat. Neč san skoro i po narudžbe pisala, za Rukavac, od zvončari, pusta, Petrovi. ■■

Još jedno uspješno umrežavanje kazalištem

Mali Gorani pohrlili u kazališta

Sjajna županijska akcija "Ti si važan... Dođi u kazalište" ove je godine na području Gorskog kotara svoj odraz našla u predstavama održanim u Vrbovskom, Ravnoj Gori, Delnicama, Fužinama i Tršću, a nazočili su im učenici svih škola goranskog područja. Osnovci s područja Čabra u Tršću su gledali predstavu "Komadić", a svi ostali mogli su uživati u priči o "Grašku na zru kraljevine". Obje predstave uz odličnu reakciju publike izveli su glumci Kazališta tvornice lutaka iz Zagreba. (M. K.)

U 2011. godini u projekt "Umrežimo se kazalištem" uključen je još veći broj škola nego lani, pa je tako 25. ožujka 2011. godine u čast Svjetskog dana kazališta u brojkama to izgledalo

ovako: 9 naslova, 6 kazališta, 29 predstava, za 36 škola, 8 vrtića i raznu publiku u 36 gradova i općina Primorsko-goranske županije u jednom danu!

Djeca otoka Krka gledala su predstavu "Ovca za cijeli život"

cijele Županije. Publika iz trideset i šest gradova i općina imala je priliku vidjeti jednu od deset predstava sedam kazališta, glumačkih skupina i autorskih projekata hrvatskih glumaca. Ukupno dvadeset i sedam predstava odigralo se u jednom danu, te jedna 27. ožujka zaključno u Rijeci. Kazalište je stiglo na svaku

adresu, a predstave je vidjelo oko 4.000 ljudi.

Slogan projekta je poziv s porukom – "Ti si važan, dođi u kazalište!", upućen je tako publici svih generacija.

Ove godine odigrana je čak i pokoja predstava više nego 2010. godine jer su se javile

neke škole koje nisu bile, a željele su biti uključene u projekt. U petak 25. ožujka za publiku 36 gradova i općina Županije primorsko-goranske bilo je izvedeno 9 naslova u 29 kazališnih izvedaba - u Vrbovskom, Ravnoj Gori, Delnicama, Fužinama, Krku, Novom Vinodolskom, Mošćeničkoj Dragi, Lovranu, Opatiji, Matuljima, Kastvu, Bribiru, Kostreni, Čabru, Klani, Bakru, Jelenju, Čavlima, Crikvenici, Malom Lošinj, Cresu, Kraljevici, Viškovo, Rabu i Rijeci.

U projektu su ove godine sudjelovali: Kazalište Mala scena, Zagreb s predstavama "Ovca za cijeli život", "Priča o oblaku" i "Kamenje", Thearto projekt iz Zagreba s

Mala publika u Ravnoj Gori i Vrbovskom

predstavom "Droga", također zagrebački "Teatar Exit" s predstavom "Kontrabas", Zijah Sokolović s predstavom "Međuigre 0-24", Gradsko kazalište lutaka iz Rijeke s "Plesnom haljinom žutog maslačka", te Tvornica kazališta lutaka Zagreb s predstavama "Grašak na zru kraljevine" i "Komadić".

Dakle, 2011. godine u projekt "Umrežimo se kazalištem" uključen je još veći broj škola nego lani, pa je tako 25. ožujka 2011. godine u čast Svjetskog dana kazališta u brojkama to izgledalo ovako: 9 naslova, 6 kazališta, 29 predstava, za 36 škola, 8 vrtića i raznu publiku u 36 gradova i općina Primorsko-goranske županije u jednom danu!

- Bez pomoći nekih kazališnih skupina teško bismo uspjeli iz godine u godinu održati projekt. No, njegov je odjek među kazalištima takav i toliki, da nam se ove godine samoinicijativno javljaju teatri koji žele sudjelovati u "umrežavanju kazalištem". Treba li napominjati da svi sudionici igraju pod posebnim cjenovnim uvjetima, praktički poklanjaju svoje predstave publici ovim povodom, jer samo je tako moguće održati manifestaciju uz ukupni trošak od 120.000 kuna, u što je uključeno oglašavanje i tiskani materijali... - kaže organizatorica manifestacije Rajna Miloš, napominjući da su reakcije djece diljem Županije uistinu fantastične. ■■

Zijah Sokolović nastupao je u Kraljevici i Viškovo

Rapska se škraparica čudesno održala

Komisijska mjerenja, testiranja i ocjenjivanja 382 grla na 15 obiteljskih gospodarstava na otoku Rabu, na području Banjola, Barbata, Mundanija i Supetarske Drage, u konačnici su 2009. godine rezultirala priznavanjem soja izvorne rapske ovce škraparice

Udruga "Škraparica" u samo osam godina nakon njenog osnivanja s 10 narasla na broj od čak 122 člana - rapski ovčari

Napisao i snimio: Hrvoje HODAK

Prema podacima Hrvatskog stočarskog centra, šestinu od ukupne populacije ovaca u Republici Hrvatskoj, njih oko 100.000, čine pasmine uzgojene na jadranskim otocima. Na otoku Rabu gdje se, slično kao i na drugim otocima, ovca uglavnom uzgajala na ekstenzivni način, radi proizvodnje mesa, točnije mlade janjetine – godine 1999. osnovana je Udruga uzgajivača ovaca "Škraparica" s primarnim ciljem očuvanja i poboljšanja kvalitete uzgoja ovaca na otoku Rabu te zaštite izvornosti rapske ovce putem definiranja i standardizacije njenog genotipa.

Znajući da je izvornost pasmine izuzetno bitan preduvjet kvalitetnog plasmata na tržište sve traženijih proizvoda dobivenih na tradicionalan način, na inicijativu članova udruge, a kroz suradnju sa stručnim ustanovama, krenulo se s temeljitim ispitivanjem izvornosti domaćeg tipa rapske ovce. Procjenom dobi po zubima i komisijskim ocjenjivanjem vanjštine bila su obuhvaćena 382 grla različite dobi i uzrasta na 15 obiteljskih gospodarstava na otoku Rabu, na području Banjola, Barbata, Mundanija i Supetarske Drage. Ta su mjerenja i testiranja u konačnici 2009. godine rezultirala priznavanjem soja izvorne rapske ovce škraparice, čime su dodatno otvorena vrata rapskim ovčarima u širenju i brandiranju vlastite proizvodnje, te povratku na put stare slave rapskoj janjetini, siru i skuti - proizvodima koji su po mnogima nepravедno desetljećima bili u sjeni onih s predznakom "paški".

Ovčari otoka Raba mogu se pohvaliti organiziranjem izuzetno posjećenih izložbi ovaca i ovčjih proizvoda

Rapska ovca škraparica

Povijesna dimenzija stočarstva na otoku

Projektom utvrđivanja vanjštine i genetskih odlika rapske ovce kojeg su proveli Hrvatski stočarski centar i Zavod za specijalno stočarstvo Agronomskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu uz potporu Primorsko-goranske županije, te Grada Raba još jednom je potvrđena važnost zaštite hrvatske ovčje pasmine u očuvanju biološke raznolikosti ali i to da kroz suradnju s dugogodišnjim uzgajivačima autohtonih pasmina, takav projekt može imati i značajnu gospodarsku vrijednost.

No ne treba zanemariti povijesnu dimenziju organiziranog bavljenja stočarstvom na otoku, jer Rabljani su se, primjerice, i pod kapom Venecije znali kvalitetno udruživati u societas, u ribarstvu i stočarstvu, te organizirati reekspaterske poslove kojima su u to vrijeme doticali gotovo čitav Jadran.

Novovjeki razvoj turizma, uvelike šteti stočarstvu na otocima pa tako i na Rabu, jer stoka gubi prioritetni ekonomski i prehrambeni značaj kojeg je ranije imala. Što se ovaca tiče, prema pedantnoj statistici tadašnje Austro-ugarske vlasti, davne 1911. godine Rabljani su na otoku uzgajali 20.157 grla ovaca. Obzirom na tužnu sudbinu ostale vrste stoke na otoku, rapska se škraparica ipak čudesno održala, jer u vrijeme kada je desetero vlasnika ovaca, prije 12 godina osnovalo Udrugu rapskih ovčara "Škraparica" - Rabljani su, još uvijek imali oko 15 tisuća grla ovaca, potvrdio nam je to Anton Jureša-Toni, predsjednik "Škraparice" koji je ujedno, već drugi mandat za redom, i predsjednik Hrvatskog saveza uzgajivača ovaca i koza. Nije ni čudo da se ovca održala, rekao nam je Jureša, ako se zna da je ona stoljećima otočane hranila, obuvala i odjevala.

Vuna u preradi, rapska janjetina zaštićena

U razgovoru s gospodinom Jurešom doznajemo da je Udruga "Škraparica" u samo

osam godina nakon njenog osnivanja s 10 narasla na broj od čak 122 člana. Uz veliku ulogu u projektu priznavanja autohtone ovčje pasmine Rapske ovce škraparice, ovčari otoka Raba mogu se pohvaliti i uspješnim organiziranjem izuzetno posjećenih izložbi ovaca i ovčjih proizvoda, te usput najavljuju i pozivaju sve zainteresirane na ovogodišnju jubilaru 10. izložbu "Rapska ovca".

Novost na ovogodišnjoj izložbi, uz standardno izložena grla ovaca, bit će predmeti izrađeni iz filcane vune. Naime, organiziranim odvoženjem vune na preradu van otoka, velikim će se dijelom riješiti problem neprimjerenog odlaganja vune u prirodi, a njena, dosad zanemarivana vrijednost, ponovo će dobiti na težini.

S planom izgradnje mljekare za organiziranu proizvodnju ovčjeg sira, po kojem su Rabljani pedesetih godina prošlog stoljeća bili jednako poznati kao i Pažani, na žalost još će se neko vrijeme morati pričekati. Naime, danas je gotovo nezamislivo, spomenuo nam je magistar agronomije Željko Peran, da su Rabljani prije svega pedesetak godina samo na "Merkurovoj" ekonomiji proizvodili oko 6 tona kvalitetnog ovčjeg sira, čemu treba pridodati još oko 150 tona sira proizvedenog na individualnim gospodarstvima rapskih vlasnika ovaca.

S mljekarom ili bez nje, golemi entuzijazam i djelovanje članova Udruge svakako su garant daljnjeg kvalitetnog razvoja ovčarstva na otoku Rabu. Tome u prilog govori još jedna informacija dobivena od gospodina Jureše. Naime Rabljani ovih dana očekuju i rezultate još jednog projekta provedenog u suradnji s Hrvatskom poljoprivrednom agencijom i Agronomskim fakultetom, unutar kojeg je obavljena izmjera 85 grla što muške, što ženske janjadi, a sve u svrhu službenog proglašenja zaštićene rapske janjetine. ■■

Razgovarala: Slavica KLEVA
Snimio: Petar FABIJAN

Točno godinu dana proteklo je od trenutka kada je dirigentica Nadi Matošević Orešković Kazališno vijeće potvrdilo još jedan mandat u ulozi intendantice riječkog HNK Ivana pl. Zajca. Stoga je i prilika intendantici postaviti pet pitanja o aktualnom trenutku kazališta, repertoaru ali i o njenom osobnom životu, željama...

1 / O PREMIJERNO IZVEDENOJ VERDIJEVOJ OPERI "LA FORZA DEL DESTINO"/"MOĆ SUDBINE"...

- Prije svega riječ je bila o velikom izazovu jer opera "La forza del destino"/ "Moć sudbine", uistinu ulazi u red najvećih i najzahtjevnijih Verdijevih opera. Stoga bih rekla da se radilo o, s jedne strane, osjećaju odgovornosti, a s druge strane, osjećaju iznimnog zadovoljstva u tom radu. Uz to, predstavu je radila uigrana autorska ekipa iza koje je bilo već nekoliko vrlo uspješnih projekata, a koju čine redatelj Ozren Prohić, scenograf Dalibor Laginja, kostimografkinja Irena Sušac, oblikovatelj svjetla Zoran Mihanović te koreografkinja Maja Marjančić. Nismo se bojali suočiti s još jednim takvim izazovom, jer smo vjerovali kako su upravo ti, već ostvareni projekti i uspjesi, pravi pokazatelj da smo spremni za njega. Vrlo je važno, zapravo najvažnije to, što smo uspjeli okupiti sjajnu pjevačku ekipu, iznimne soliste na kojima u prvom redu inače i počiva ova zahtjevna opera.

Posve smo se predali toj prekrasnoj glazbi i opernoj priči. A posebno je zadovoljstvo i najveće priznanje kada nakon procesa stvaranja prožetog svim tim individualnim i zajedničkim osjećajima projekt u konačnici doživi veliki uspjeh kod publike s kojom smo na koncu podijelili jedan pravi glazbeno-scenski užitek.

2 / NADA MATOŠEVIĆ OREŠKOVIĆ KAO DIRIGENTICA....?

- Za dirigentski poziv odlučila sam se dosta davno, na prijedlog svoje starije sestre Lidije koja mi je pri kraju mog srednjoškolskog obrazovanja stavila "bubu u uho". Naime, dvoumila sam između nekoliko opcija od kojih su, naravno, baš sve uključivale glazbu ali je na kraju, ipak prevagnula odluka da dirigiranje bude moj životni poziv. Predstavljalo mi je to veliki izazov. Danas je dirigiranje neodvojivi dio mog života, moja velika ljubav i strast. Taj me je kompleksan poziv i posao u mnogo čemu odredio i kao osobu. Zahvaljujući radu s različitim orkestrima i ansamblima stekla sam neprocjenjivo iskustvo struke kao i rada s ljudima uopće. To mi uvelike pomaže i u današnjem poslu intendantice i općenito kretanjima u svijetu umjetnosti. Dirigiranje zahtijeva veliku snagu i fizičku, ali rekla bih možda još više onu mentalnu, psihičku. Traži onu vrstu moći kojom možete šezdesetak ljudi u simfonijskom ili više od stotinu ljudi u

opernom radu uvjeriti da interpretacija u pojedinom trenutku mora krenuti baš jednim, određenim smjerom. To se poslije, naravno, odražava i na utjecaj na publiku. Da bi se to postiglo potrebna je snaga, svojevrsna karizma i autoritet, a jednako tako i znanje, korektan odnos i međusobno poštovanje.

3 / U ULOZI INTENDANTICE HNK...?

- Intendantura je moj najveći dosadašnji profesionalni izazov. Posao je to koji me, jednako kao i dirigiranje, u potpunosti zaokuplja i kojem se posvećujem ne samo u okvirima radnog vremena. Svi segmenti mog života isprepleteni su, a većina mojih misli usmjerene su i vezane za kazalište. Jer ono što radimo zapravo i živimo.

Biti intendanticom zahtijeva konstantni rad i predanost te promišljanje i uključenost u sve segmente rada jednog tako kompleksnog organizma kao što je kazalište, od kreiranja programa, velike financijske odgovornosti, te do izuzetno važnog odnosa s kazališnim djelatnicima, gostujućim umjetnicima i naravno publikom. To je kontinuirani proces, događa se stalno. I svoje najbliže suradnike potičem na intenzivno kreativno razmišljanje... Dok radimo na jednom, istodobno već razmišljamo o deset novih projekata. Odnosno, rekla bih da gotovo uvijek paralelno živimo i sadašnjost i budućnost.

Međutim, unatoč kompleksnosti, problemima i posljedicama recesije, zadovoljna sam postignutim, a upravo to zadovoljstvo i postignuti rezultati bili su temeljem i poti-

cajem mojoj kandidaturi za drugi mandat. Jer kao što sam svoj prvi mandat započela gradeći na pozitivnim osnovama svojih prethodnika, tako i planovi za novi mandat predstavljaju svojevrsan nastavak umjetničkih i produkcijskih procesa koje smo promišljeno gradili protekle četiri godine. U prve smo dvije godine, kada je bila bolja financijska situacija, uspjeli značajno podići produkcijsku razinu, i u kvalitativnom i u kvantitativnom smislu. Dodajmo k tome i uvođenja novina u repertoar poput nove manifestacije "KamovFest" koja svoj program temelji na novim ostvarenjima mladih hrvatskih kazališnih umjetnika ili pak subotnjih matineja u foyeru Kazališta. Posebno sam ponosna na činjenicu da smo mojim dolaskom uveli i predstave za djecu. Danas, u doba krize i smanjenja sredstava, nastojat ćemo zadržati postignuti visoki

kvalitativni standard. Stoga, upravo na temeljima jednog ozbiljnog i zahtjevnog programa, te programa različitih poetika i stilova, od onog bliskog širokom kazališne publike pa do visoko umjetničkih predstava, a kao kazalište koje objedinjuje uloge čak nekoliko kazališta u većim gradovima, želim stvarati i svoj naredni program, uvijek otvoren novome, istraživačkom i umjetnički uzbuđljivom.

4 / NADA MATOŠEVIĆ OREŠKOVIĆ KAO ŽENA, SUPRUGA...?

- Svoj privatni život pomalo ljubomorno čuvam. Slobodno vrijeme provodim u krugu obitelji i prijatelja, a naravno najradije sa svojim suprugom Marijanom, također glazbenikom. Nemam neki poseban hobi, a ni

vremena za njega, tako da radim svašta pomalo... Primjerice, unatoč puno naprednijim i savršenijim tehnologijama, volim poslušati glazbu s gramofonskih ploča koje imaju puno plemenitiji i romantičniji zvuk.

Volim i birati detalje za stan, pa ponekad moja potraga za idealnim komadom potraje dosta dugo, a posebno sam slaba na zavjese koje volim često mijenjati. Nerijetko se na kraju radnog dana opuštam listajući upravo časopise za uređenje stana.

Inače obožavam "svoj" mjesec kolovoz i bezbrižno lješkarenje na plaži, te općenito dane neopterećene obavezama. Trenutno me najviše veseli dolazak proljeća, početak novog životnog ciklusa oko nas i nova energija koja se budi i dolazi s njim. Veseli me i to što kada se ujutro probudim, vani više nije mrak

već izlazi sunce. A najviše me rastužuju i sada i uvijek, ljudska glupost, primitivizam i zavist.

5 / UMJETNOST U AKTUALNOM TRENTUTKU...

- Baviti se umjetnošću danas u vrijeme sveopće komercijalizacije i estradizacije svega pa i umjetnosti iziskuje određeno opredjeljenje svakog umjetnika ponaosob: biti svoj i ne baviti se trgovinom u umjetnosti, ili pak podleći sve češćim normama i pravilima uspješnosti, ili pak nešto treće. U svakom slučaju, izuzetno je teško pronaći balans između kriterija koje si sami namećemo, ostajanja vjernima sebi i s druge strane pak doticaja s realnošću i sviješću prostora i vremena u kojem živimo, a koje nipošto ne pogoduje umjetnosti i umjetničkom. ■

U Kazalištu
paralelno živimo
sadašnjost i
budućnost

Intendantura je moj najveći dosadašnji profesionalni izazov. Posao je to koji me, jednako kao i dirigiranje, u potpunosti zaokuplja i kojem se posvećujem ne samo u okvirima radnog vremena. Svi segmenti mog života isprepleteni su, a većina mojih misli usmjerene su i vezane za kazalište. Jer ono što radimo zapravo i živimo

Primorsko-goranska županija

Adamićeva 10, 51000 Rijeka
T: ++385 51 351-600 F: ++385 51 212-948
info@pgz.hr • www.pgz.hr

Grad Rijeka

Korzo 16, 51000 Rijeka
T: ++385 51 209 333
F: ++385 51 209 520
protokol@rijeka.hr • www.rijeka.hr
Gradonačelnik: mr. sc. Vojko Obersnel
Predsjednica vijeća: Dorotea Pešić-Bukovac

Grad Bakar

51222 Bakar, Primorje 39
T: ++385 51 455 710
F: ++385 51 455 741
gradonacelnik@bakar.hr • www.bakar.hr
Gradonačelnik: Tomislav Klarić
Predsjednik vijeća: Milan Rončević

Grad Cres

51557 Cres, Creskog statuta 15
T: ++385 51 661 950 / 661 954
F: ++385 51 571 331
grad@cres.hr • www.cres.hr
Gradonačelnik: Kristijan Jurjako
Predsjednik vijeća: Marčelo Damijanović

Grad Crikvenica

51260 Crikvenica, Kralja Tomislava 85
T: ++385 51 455 400
F: ++385 51 242 009
info@crikvenica.hr
www.crikvenica.hr
Gradonačelnik: Damir Rukavina
Predsjednik vijeća: prof. dr. sc. Dragan Magaš

Grad Čabar

51306 Čabar, Narodnog oslobođenja 2
T: ++385 51 829 490
F: ++385 51 821 137
info@cabar.hr • www.cabar.hr
Gradonačelnik: Željko Erent
Predsjednik vijeća: Zdravko Tomac

Grad Delnice

51300 Delnice, Trg 138. brigade HV 4
T: ++385 51 812 055
F: ++385 51 812 037
grad-delnice@ri.t-com.hr
www.delnice.hr
Gradonačelnik: Marijan Pleše
Predsjednik vijeća: Mladen Mauhar

Grad Kastav

51215 Kastav, Zakona kastaškoga 3
T: ++385 51 691 452
F: ++385 51 691 454
grad-kastav@ri.t-com.hr • www.kastav.hr
Gradonačelnik: Ivica Lukanović
Predsjednik vijeća: Dalibor Čiković

Grad Kraljevica

51262 Kraljevica, Frankopanska 1A
T: ++385 51 282 450
F: ++385 51 281 419
gradska.uprava@kraljevica.hr
www.kraljevica.hr
Gradonačelnik: Josip Turina
Predsjednik vijeća: Alen Vidović

Grad Krk

51500 Krk, Trg Josipa bana Jelačića 2
T: ++385 51 401 100 / 401 112
F: ++385 51 221 126 / 401 151
grad-krk@ri.t-com.hr
www.grad-krk.hr
Gradonačelnik: Darjjo Vasilčić
Predsjednik vijeća: Josip Staničić

Grad Mali Lošinj

51550 Mali Lošinj, Riva lošinskih kapetana 7
T: ++385 51 231 056
F: ++385 51 232 307
gradonacelnik@mali-losinj.hr
tajnik@mali-losinj.hr • www.mali-losinj.hr
Gradonačelnik: Gari Cappelli
Predsjednik vijeća: Anto Nedić

Grad Novi Vinodolski

51250 Novi Vinodolski, Trg Vinodolskog zakona 1
T: ++385 51 245 045
F: ++385 51 244 409
gradonacelnik@novi-vinodolski.hr
www.novi-vinodolski.hr
Gradonačelnik: Oleg Butković
Predsjednik vijeća: Neven Pavelić

Grad Opatija

51410 Opatija, Maršala Tita 3
T: ++385 51 701 322
F: ++385 51 701 316
grad.opatija@opatija.hr • www.opatija.hr
Gradonačelnik: Ivo Dujmić
Predsjednik vijeća: O'Brien Sclaulnich

Grad Rab

51280 Rab, Trg Municipium Arba 2
T: ++385 51 777 460
F: ++385 51 724 777
tajnica@grad-rab.com • www.rab.hr
Gradonačelnik: Zdenko Antešić
Predsjednik vijeća: Berislav Dumić

Grad Vrbovsko

51326 Vrbovsko, Goranska ulica 1
T: ++385 51 875 115 / 875 228
F: ++385 51 875 008
gradsko.poglavarstvo.vrbovsko@ri.t-com.hr
Gradonačelnik: Željko Mirković
Predsjednik vijeća: Dražen Mufić

Općina Baška

51523 Baška, Palada 88
T: ++385 51 750 550
F: ++385 51 750 560
opcina-baska@ri.t-com.hr
www.baska.hr
Općinski načelnik: Toni Jurančić
Predsjednik vijeća: dr. Ivan Jurančić

Općina Brod Moravice

51312 Brod Moravice, Stjepana Radića 1
T: ++385 51 817 180 / 817 355
F: ++385 51 817 002
opcina.brod.moravice1@ri.t-com.hr
www.brodmoravice.hr
Općinski načelnik: Dragutin Crnković
Predsjednik vijeća: Branimir Svetličić

Općina Čavle

51219 Čavle, Čavle 206
T: ++385 51 208 310
F: ++385 51 208 311
opcina.cavle@ri.t-com.hr • www.cavle.hr
Općinski načelnik: Željko Lambaša
Predsjednik vijeća: Josip Čargonja

Općina Dobrinj

51514 Dobrinj, Dobrinj 103
T: ++385 51 848 344
F: ++385 51 221 126 / 401 151
opcina-dobrinj@ri.t-com.hr
www.dobrinj.com
Općinski načelnik: Neven Komadina
Predsjednik vijeća: Alen Šamanić

Općina Fužine

51322 Fužine, Dr. Franje Račkog 19
T: ++385 51 829 500 / 829 503
F: ++385 51 835 768
opcina-fuzine@ri.t-com.hr
www.fuzine.hr
Općinski načelnik: Marinko Kauzlaric
Predsjednik vijeća: Đuro Radošević

Općina Jelenje

51218 Dražice, Dražičkih boraca 64
T: ++385 51 208 080
F: ++385 51 208 090
opcina.jelenje@ri.t-com.hr
www.jelenje.hr
Općinski načelnik: Branko Juretić
Predsjednik vijeća: Damir Maršanić

Općina Klana

51217 Klana, Klana 33
T: ++385 51 808 205
F: ++385 51 808 708
opcina@globalnet.hr • www.klana.hr
Općinski načelnik: Matija Laginja
Predsjednik vijeća: Dorijan Valenčić

Općina Kostrena

51221 Kostrena, Sv. Lucija 38
T: ++385 51 209 000
F: ++385 51 289 400
opcina-kostrena@ri.t-com.hr
www.kostrena.hr
Općinski načelnik: Miroslav Uljan
Predsjednica vijeća: Anka Lörinc

Općina Lokve

51316 Lokve, Šetalište Golubinjak 6
T: ++385 51 831 336 / 831 255
F: ++385 51 508 077
opcina@lokve.hr • www.lokve.hr
Općinski načelnik: Anton Mihelčić
Predsjednik vijeća: Vladimir Habazin

Općina Lopar

51281 Lopar, Lopar BB
T: ++385 51 775 593
F: ++385 51 775 597
tajnik@opcina.lopar.hr
www.opcina-lopar.hr
Općinski načelnik: Alen Andrešić
Predsjednik vijeća: Damir Paparić

Općina Lovran

51415 Lovran, Šetalište maršala Tita 41
T: ++385 51 291 045
F: ++385 51 294 862
opcina.lovrans@ri.t-com.hr
www.opcinalovran.hr
Općinski načelnik: Emil Gržin
Predsjednica vijeća: Đurđica Tancabel

Općina Malinska-Dubašnica

51511 Malinska, Lina Bolmarčića 22
T: ++385 51 750 500
F: ++385 51 859 322
info@malinska.hr • www.malinska.hr
Općinski načelnik: Anton Spicijarić
Predsjednik vijeća: Josip Sormilić

Općina Matulji

51211 Matulji, Trg Maršala Tita 11
T: ++385 51 274 283
F: ++385 51 274 114
info@matulji.hr • www.matulji.hr
Općinski načelnik: Mario Čiković
Predsjednik vijeća: Željko Grbac

Općina Mošćenička Draga

51417 Mošćenička Draga, Trg slobode 7
T: ++385 51 737 536 / 737 621
F: ++385 51 737 210
mosc-draga-opcina@ri.t-com.hr
Općinski načelnik: Ratko Salamon
Predsjednik vijeća: Nedeljko Dražul

Općina Mrkopalj

51315 Mrkopalj, Stari kraj 3
T: ++385 51 833 131
F: ++385 51 833 101
opcina-mrkopalj@ri.t-com.hr
www.mrkopalj.hr
Općinski načelnik: Ivica Padavić
Predsjednik vijeća: Mario Blašković

Općina Omišalj

51513 Omišalj, Prikešte 11
T: ++385 51 661 970
F: ++385 51 661 980
opcina@omisalj.hr • www.omisalj.hr
Općinski načelnik: Tomo Sparožić
Predsjednik vijeća: Nikola Dapčić

Općina Punat

51521 Punat, Novi put 2
T: ++385 51 854 140
F: ++385 51 854 840
opcina-punat@ri.t-com.hr
www.opcina.punat.hr
Općinski načelnik: Mladen Jurančić
Predsjednik vijeća: Marijan Kereži

Općina Ravna Gora

51314 Ravna Gora, Ivana Gorana Kovačića 177
T: ++385 51 829 450
F: ++385 51 829 460
opcina-ravna-gora@ri.t-com.hr
www.ravnagora.hr
Općinski načelnik: Anđelko Florijan
Predsjednica vijeća: Jasna Škorić

Općina Skrad

51311 Skrad, J. Blaževića Blaža 8
T: ++385 51 810 680 / 810 620
F: ++385 51 810 680
opcina.skrad@ri.t-com.hr • www.skrad.hr
Općinski načelnik: Damir Grgurić
Predsjednik vijeća: Ivan Crnković

Općina Vinodolska

51253 Bribir, Bribir 34
T: ++385 51 248 006
F: ++385 51 248 007
pravna@vinodol.hr
www.vinodol.hr
Općinski načelnik: Ivica Crnić
Predsjednica vijeća: Olga Antončić Dukić

Općina Viškovo

51216 Viškovo, Vozišće 3
T: ++385 51 503 770 / 503 772
F: ++385 51 257 521
nacelnik@opcina-viskovo.hr
www.opcina-viskovo.com
Općinski načelnik: Goran Petrc
Predsjednik vijeća: Igor Rubeša

Općina Vrbnik

51516 Vrbnik, Trg Škujica 7
T: ++385 51 857 099 / 857 310
F: ++385 51 857 099
opcina-vrbnik@ri.t-com.hr
www.opcina-vrbnik.hr
Općinska načelnica: Marija Dujmović-Pavan
Predsjednik vijeća: Slavko Zahija

Župan: Zlatko Komadina
Zamjenici: prof.dr.sc. Vidoje Vujić, Nada Turina-Đurić
Predsjednik Skupštine: Marinko Dumanić

● gradovi

● općine

OPĆI PODACI

Ukupno stanovništvo.....	305.505
Najviše stanovnika	
Grad Rijeka.....	144.043
Najmanje stanovnika	
Općina Brod Moravice.....	985
Gradova.....	14
Općina.....	22
Naselja.....	510

STRUKTURA PRIHODA PO DJELATNOSTIMA

Trgovina.....	43 %
Prerađivačka industrija.....	23,4 %
Prijevoz, skladištenje i veze.....	9,1 %
Građevinarstvo.....	8,4 %
Poslovanje nekretninama, iznajmljivanje i poslovne usluge.....	7,4 %
Hoteli i restoranti.....	4,5 %

INFRASTRUKTURA

Ceste.....	3.490 km
Željeznice.....	135,5 km
Luke.....	86
Zračne luke.....	4

GOSPODARSTVO

Udio Županije u ukupnom prihodu Republike Hrvatske.....	5,6 %
Izvoz roba.....	563 milijuna USD
Uvoz roba.....	1072 milijuna USD

TERITORIJ

Površina kopna.....	3.588 km²
Dužina morske obale.....	1.065 km
Najveći otoci	
Cres i Krk.....	40.578 ha
Najmanji otok.....	
Boljkovac (Rab).....	0,11 ha
Najviši planinski vrh	
Kula - Bjelolasica.....	1.534 m.n.v.
Najviše naselje	
Begovo Razdolje.....	1.060 m.n.v.

Izvori statističkih podataka: Hrvatska gospodarska komora-Županijska komora Rijeka; Statistički ljetopis Primorsko-goranske županije Odsjek za statistiku Ureda državne uprave u Primorsko-goranskoj županiji i FINA
Gospodarski podaci se odnose na 2009. godinu.

Županijski upravni odjeli:

Ured Županije
Adamićeva 10/V, Rijeka
T ++385 51 351 612
F ++385 51 351 613
ured.zupanije@pgz.hr
skupstina@pgz.hr
v.d. predstojnika: Branko Škrobonja

Ured unutarnje revizije
Adamićeva 10/III, Rijeka
T ++385 51 351 642
F ++385 51 351 643
unutarnja.revizija@pgz.hr
v.d. predstojnica Melita Raukar

Upravni odjel za turizam, poduzetništvo i poljoprivredu
Žrtava fašizma 17, Rijeka
T ++385 51 301 200
F ++385 51 212 182
gospodarstvo@pgz.hr
v.d. pročelnika: Berislav Tulić

Upravni odjel za pomorstvo, promet i veze
Ciottina 17b/I, Rijeka
T: ++385 51 351 952
F: ++385 51 351 953
pomorstvo@pgz.hr
v.d. pročelnika: Nikola Mendriča

Upravni odjel za proračun, financije i nabavu
Adamićeva 10/VI, Rijeka
T: ++385 51 351 672
F: ++385 51 351 673
proracun@pgz.hr
financije@pgz.hr
v.d. pročelnice: Bosiljka Kalčić

Upravni odjel za obrazovanje, kulturu i sport
Ciottina 17b/I, Rijeka
T: ++385 51 351 882
F: ++385 51 351 883
skolstvo@pgz.hr
društvene.djelatnosti@pgz.hr
v.d. pročelnice: mr. sc. Jasna Blažević

Upravni odjel za imovinu i zajedničke poslove
Splitska 2/I, Rijeka
T: ++385 51 351 822
F: ++385 51 351 803
imovina@pgz.hr
v.d. pročelnice: Branka Ivandić

Upravni odjel za zdravstvenu zaštitu i socijalnu skrb
Ciottina 17b/I, Rijeka
T: ++385 51 351 922
F: ++385 51 351 923
zdravstvo@pgz.hr,
socijalna.skrb@pgz.hr
v. d. pročelnika: mr. sc. Ivo Afrić

Upravni odjel za graditeljstvo i zaštitu okoliša
Riva 10/I, Rijeka
T ++385 51 351 202
F ++385 51 351 203
graditeljstvo@pgz.hr,
komunalne.djelatnosti@pgz.hr
Pročelnica:
dr. sc. Koraljka Vahtar-Jurković

Upravni odjel za razvoj, infrastrukturu i upravljanje projektima
Adamićeva 10/III
T ++385 51 351 604
F ++385 52 351 643
razvoj@pgz.hr
v.d. pročelnika: Hrvoje Marušić

Ustanove u kulturi i javne ustanove PGŽ

Pomorski i povijesni muzej Hrvatskog primorja
Muzejski trg 1,
51000 Rijeka
Ravnateljica:
Margita Cvjetinović Starac
T: ++385 51
213-578, 335-772
F: ++385 51 213-578
pomorski-povijesni-muzej@ri.htnet.hr

Prirodoslovni muzej
Lorenzov prolaz 1,
51000 Rijeka
Ravnatelj:
Marin Kirinčić
T: ++385 51 553-669
F: ++385 51 553-669
primmuzri@ri.htnet.hr
www.prirodoslovni.com

Ustanova Ivan Matetić Ronjgov
Ronjgi 1, 51516 Viškovo
Ravnatelj: Darko Čargonja
T: ++385 51 257-340
F: ++385 51 503-790
ustanova@ri.t-com.hr
www.ustanova-ronjgov.hr

Javna ustanova Priroda
Ustanova za upravljanje zaštićenim dijelovima prirode u PGŽ
Grivica 4, 51000 Rijeka
Ravnateljica: Sonja Šišić
T: 00385-51-352-400
F: 00385-51-352-401
info@ju-priroda.hr
www.ju-priroda.hr

Javna ustanova Zavod za prostorno uređenje Primorsko-g

U idućem broju magazina Zeleno i plavo poseban prilog

Primorsko-goranska županija i Europske integracije

- što građani dobivaju ulaskom u EU
- iskustva drugih regija
- europski fondovi i PGŽ: kako aplicirati za novac EU
- pravna Hrvatska i EU: što kažu stručnjaci
- što očekivati: regionalna politika Europske unije
- Primorsko-goranska županija na karti Europe

DOBITNICI NAGRADNE KRIŽALJKE IZ 23. BROJA ZIP-a (pristiglo 665 koverti, dopisnica i razglednica – rekordno do sada)

Ručak/večere za dvije osobe u restoranu „Nono Frane“ u Viškovu

Vedran Martinović
Kvaternikova 70A
51 000 Rijeka
Goran Rubčić
Radetići 7
51 211 Matulji
Ivan Špoljarić
Zametska 40
51 000 Rijeka

Poklon bon za kupnju eko-proizvoda u zadruzi „Zeleno i plavo“

Elizabeta Čulina
Marinići 160
51 216 Viškovo
Ivan Matijević
Antuna Kosića Rika 9
51 000 Rijeka
Tatjana Stojanov
Brajšina 21
51 000 Rijeka

Monografija Petra Trinajstića „Primorsko-goranska županija“

Tino Grgurić
Goranska 7
51 311 Skrad
Tijana Mizdarić
Ive Marinkovića 8 (kod Vuletić)
51 000 Rijeka
Vera Pleše
Mavričev put 3
51 211 Matulji

Knjiga Dragana Ogurlića i Voje Radoičića „Štorije“

Mario Crepulja
Drage Šćitar 2
51 000 Rijeka
Dean Polić
Podhum 305/4
51 218 Dražice
Marija Smiljanjić
Podfara 8
51 262 Kraljevica

Knjiga „50 godina Gradskog kazališta lutaka“
Monika Oštrić
Frana Beluolovića 22

51 000 Rijeka
Danica Pugel
Brajšina 11
51 000 Rijeka
Branka Trinajstić
Ika, B. Zdrinščaka 12
51 414 Ičići
Knjiga „100 vodećih hrvatskih restorana i njihovi recepti“

Mile Gajić
Boćac 61
51 550 Mali Lošinj

Marija Jakovac
Augusta Senoa 8
51 300 Punat

Erik Petrač
Donji Sroki 14
51 216 Viškovo
Marina Vaccaro
Agatićeva 6
51 000 Rijeka
Vlatka Zeleznjak
Vrtina 20
40 000 Čakovec

Knjiga „Tajne otoka Krka“

Ksenija Grabusin
Zagrebačka 9
51 000 Rijeka
Nikola Mudrović
Kralja Tomislava 43
51 250 Novi Vinodolski
Marina Renčić
Japlentički put 3
51 512 Njivice
Vanda Škalamera
Brseč 26
51 418 Brseč

Biserka Škiljan
Hrusta 5a
51 260 Crikvenica

Knjiga „Nonina kuhinja“
Mirjana Belašić
Praputnjak 210
51 225 Praputnjak
Antoniya Juranić
Grbica 19
51 551 Veli Lošinj
Sonja Kremenčić
Grabar 50
51 557 Cres
Snežana Pajnić
Podšešje 12

51 304 Gerovo
Ivana Zvonar
Iva Sođića 12
51 221 Kostrena
Komplet poklona PGŽ
Nensi Brajdić
Zvonimirova 46
51 000 Rijeka
Radenko Kršul
Rubeši 17
51 215 Kastav
Snežana Radović
Ivana Dončevića 22
51 000 Rijeka

Fran Štefančić
Emilija Randića 14
51 000 Rijeka

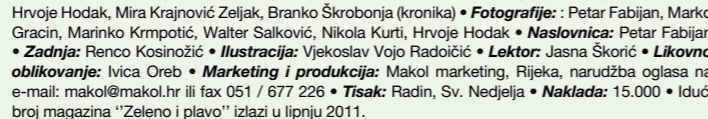
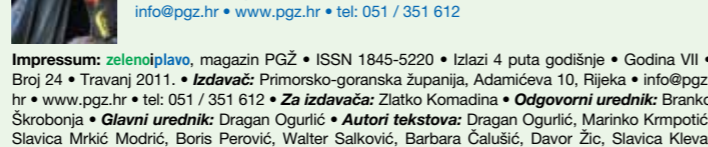
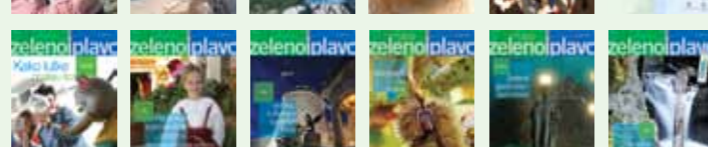
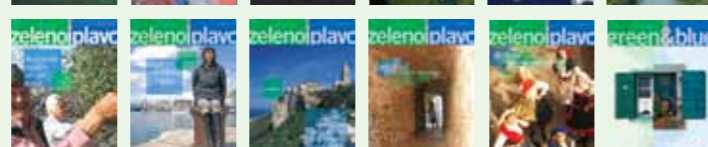
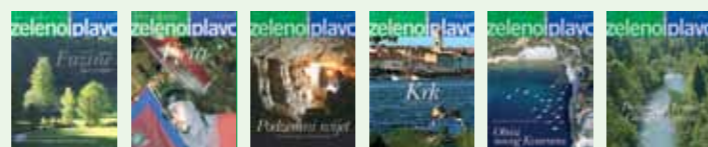
Marija Veselić
Franje Beluolovića 22
51 000 Rijeka

CD Klape Nevera „Pjesmom kroz zavijaj“

Luka Atanasovski
Gorica 18
47 300 Ogulin
Miroslav Butorac
Korzo hrvatskih branitelja 21
51 250 Novi Vinodolski
Bruno Forempoher
Klanac 175/9
51 222 Bakar

Damir Grgurić
Balokovićeva 63
10 020 Zagreb
Sandra Križić
A. G. Matoša 1
51 300 Delnice
Marko Matošević
Šumarska 1
51 305 Tršće

Juraj Paulinić
Grozdana 1
51 306 Vrbovsko
Vincenza Popović
Saršoni 35
51 206 Viškovo
Zdenka Prelogović
J. Žerjavčića 7
10 000 Zagreb
Danica Turk
Riječka 1
51 304 Gerovo

Impressum: zelenoiplavo, magazin PGŽ • ISSN 1845-5220 • Izlazi 4 puta godišnje • Godina VII • Broj 24 • Travanj 2011. • **Izdavač:** Primorsko-goranska županija, Adamićeva 10, Rijeka • info@pgz.hr • www.pgz.hr • tel: 051 / 351 612 • **Za izdavača:** Zlatko Komadina • **Odgovorni urednik:** Branko Škrobonja • **Glavni urednik:** Dragan Ogurlić • **Autori tekstova:** Dragan Ogurlić, Marinko Krmptić, Slavica Mrkić Modrić, Boris Perović, Walter Salković, Barbara Čalušić, Davor Žic, Slavica Kleva, Hrvoje Hodak, Mira Krajnović Zeljak, Branko Škrobonja (kronika) • **Fotografije:** Petar Fabijan, Marko Gracin, Marinko Krmptić, Walter Salković, Nikola Kurti, Hrvoje Hodak • **Naslovnica:** Petar Fabijan • **Zadnja:** Renco Kosinožić • **Ilustracija:** Vjekoslav Vojo Radoičić • **Lektor:** Jasna Škorić • **Likovno oblikovanje:** Ivica Oreb • **Marketing i produkcija:** Makol marketing, Rijeka, narodžba oglasa na e-mail: makol@makol.hr ili fax 051 / 677 226 • **Tisak:** Radin, Sv. Nedjelja • **Naklada:** 15.000 • Idući broj magazina "Zeleno i plavo" izlazi u lipnju 2011.

AUTOR: ANTRAKS	BAKARSKI HUMORISTI- ČKI LIST	NAJISTOČNIJI ZVONČARI	ORESTIJA OD MILJA	BIVŠA MINISTRICA VOKIĆ	POZNATA KARNEVAL- SKA UDRUGA	CJELOKUPNA IMOVINA I SVA POTRA- ZVANJA PODUZEĆA	AMERIČKI REDA TELJ, SAM ("SPIDER- MAN")	FOTOGRAFIJA KARNEVALSKIH GRUPI						
UZGAJIVAČ KAMENICA I DAGNJI														
DOSTAVLJA- ČICA														
OSRAMOTITI, OCRNITI (PREN.)														
VUKOVAR			NAPADAČ "ISTRE 1961" SEHIĆ MAKEDON- SKO KOLO											
ALJOŠA OD MILJA				"INTRA VENOUS INJECTION" TROMOST, NE- POKRETNOST				"MALI ZELENI"	MAŠKARANO GODIŠNJE DOBA	"UNREAL TOURNAM- ENT"	"TONA"	POČETAK IZVOĐENJA VJEZBI NA SPRAVI	MJESTO GDJE SE STO IZLJEVA, IZLJEV	GRČKO SLOVO
IMPERATO- RICA							NAZIV PRVOG SOVJETSKOG SATELITA							
ANTIČKO IME NINA (AENONA)						SABLAST, UTVARA "INTERNET HOME ALLIANCE"		"AUTOMATIC ZERO SET" GRAD NA UŠCU TIBERA JZ OD RIMA						
ROD STEWART			UKRASNI PRIDJEV IZRADITI IGLAMA I VUNOM					MAGARCI, TOVARI						
PJEVAČ "PARNOG VALJKA"								STATIVA						KIPAR MESTROVIĆ
ŽITELJI NAŠEG POLIOTOKA NAŠ STARIJI TENISAČ, MARKO								PUNTE KARNEVAL- SKA UDRUGA "ČOČMAN EXPRESS"						
KISIK		"PRO NATURA INTERNAT."				NAJSTARIJE DOBA ZEMLJE ŽID. PROROK, ODGAJATELJ SALAMONOV		LINIJA VISOKA STRMA STUJENA, LITICA				RIMSKI: 5 MAŠKARANI AUTO RALLY PARIZ - ...		
GOSTIONICA NA "DIVLJEM ZAPADU" (IZVOR.)								BARIJ		KOKOŠJI "PROIZVOD"				
ZVUK PADA ČEĀA OBORENOG JAKIM UDARCEM					"OSMI PUTNIK" APOLONIJ OD MILJA			LEPTIR ŽIVIH BOJA I DUGIH SISALA		GRČKO SLOVO		ČEŠKI DOMO- LJUB PALACH MJESTO I RIJEKA U SRED. SRBLJI		
ODRŽATI SVOJE POSTOJANJE PREŽVJETI								GRČKO SLOVO				TITAN		
SLOVO GLAGOLJSKE AZBUKE				PATRICIJI KAO DRUŠT. SLOJ ILI STALEZ TRICIJ										
DIO HRAMA ILI SVETIŠTA SAMO ZA SVEČEVIKE, ABATON								AZIJSKI DIVLJI MAGARAC (MN.)						

Rješenja traženih pojmova i vašu adresu (najjeftinije na dopisnici), pošaljite (ili osobno donesite) do 9. lipnja 2011. g na adresu:

Primorsko-goranska županija

Magazin "Zeleno i plavo" (za nagradnu križaljku), Adamićeva 10, 51000 Rijeka

Izvlačenje dobitnika bit će 9. lipnja 2011. g na Kanalu RI u emisiji "Od mora do gorja – Županijske teme", a rezultate objavljujemo u sljedećem broju.

Rješenja traženih pojmova iz prošlog broja:

Čabarski vlastelin, Petar: ZRINSKI • Klepčev selo: MALI LUG • meteo stanica kraj Čabra: PARG • legenda čabarskog kraja: PETAR KLEPAC • poduzeće Marijana Filipovića: FINVESTCORP • najveća čabarska rijeka: KUPA

Nagrade za točne odgovore iz ove križaljke

- 3 ručka/večere za dvije osobe u restoranu "Domino" u Dramlju
- 3 poklon bona za kupnju eko-proizvoda u zadruzi "Zeleno i plavo"
- 3 foto-monografije Petra Trinajstića "Primorsko-goranska županija"
- 3 monografije Radojce Frana Barbalica "Onput kad smo partili"
- 3 knjige Dolores Juretić "Šetnja kroz Općinu Matulji"
- 3 knjige Dragana Ogurlića i Voje Radoičića "Štorije"
- 4 knjige Branka Turčića "Gazde i gazdarice"
- 4 knjige "Tajne otoka Krka"
- 4 knjige "Nonina kuhinja"
- 5 kompleta poklona PGŽ (torba, majica, kemijska olovka)
- 10 CD Klape Nevera "Priče iz konobe"

Restoran "Domino"
Braće Car 23, Dramalj
Tel. 051 786-472
Radno vrijeme: 10 do 23 sata

Restoran Domino u Dramlju iako profiliran kao pretežito riblji restoran, nudi i široku paletu ostalih jela tako da može zadovoljiti ljubitelje ribljih, mesnih ili vegetarijanskih specijaliteta. U dvadesetogodišnjem radu Domino je postao nezaobilazan kod mnogobrojnih domaćih i stranih gastronomi koji ga posjećuju tijekom čitave godine. Vlasnik Domina je Dramaljac Dubravko Domijan, a glavni kuhar Dragan Visković, s nizom osvojenih zlatnih, srebrnih i brončanih medalja i priznanja. Kuhinja je bazirana na mediteranskim jelima, uz vrhunske morske specijalitete nudi i niz jela od mesa uz osnovni primorski štih. Ponosni su i na svoj mali primorski vrt pun začinskog bilja.

U Domini se uz standardno dobar izbor dnevno svježih ribe i specijalitet restorana "Tanjur morskih delicija", gdje na tanjuru gost dobija istovremeno osam do deset

Brudet od suhog mrkača s palentom

vrsta morskih specijaliteta, posebno ističu i jela bazirana na hrvatskoj tradiciji i baštini, pripremljena na moderan način - šurlice s umakom od škampi, tikvica i kozjeg sira, kvamerske lignje u umaku od prošeka, filet grdobine u umaku od badema i pjenušca, a vrlo zanimljiva je i juha od bodulskog zelja. Gosti rado dolaze i na čuvenu Frankopan tortu i posebne slastice koje se rijetko gdje mogu probati - kruške kuhane u crnom vinu s kremom od kestena i čili čokolade, slatka tajna - kreacija od dvije vrste biskvita i kreme od mascarponea i marelica s gran marinerom...

Recept Domaće šurlice u umaku od škampi i tikvica sa kozjim sirom

Sastojci za šurlice: brašno, jaja, voda i ulje

Od navedenih sastojaka umijesiti tijesto, razvaljati ga kao njoke te svaki komadić pojedinačno izraditi između dlanova uz pomoć pleteće igle ili drvenog štapića. Kuhati šurlice sedam minuta u slanoj vodi.

Umak: Na maslinovom ulju prepržiti kosani češnjak, tikvice na rezance, podliti ribljim temeljcem, žlahtinom, malo domaćeg prošeka i dodati šurlice i škampe. Začiniti po želji s paprom i peršinom te kratko prokuhati. Pri posluživanju na servirane šurlice naribati polutvrđi kozji sir. Uz ovo jelo obavezno ide vrbnička žlahtina.

Glavni kuhar Dragan Visković

Tekst: Dragan Ogurlić
Ilustracija: Vjekoslav Vojo Radočić

Štorije
Priče iz primorsko-goranskog kraja

Neboga ženska

Servacije Hero držal je čuda let oštariju va Crikvenici. Jimel je ženu Jelicu i hčer Valeriju. Š njimi je bila još i sluškinja, divojka rodona z njihovog pajiza.

Servacije je bil bokun šlovika; pezal je almeno 115-120 (stopetnajst do stodvajset) čili, šekondo štajonu. Žena, invecce, bila je debula, ma akorto i žvelta, kako i riba va moru.

Živeli su lipo, i ni jin hodelo malamenti. Hvala šjora Jelici, ka je držala sve četiri kantuni od oštarije, zašparinjali su i niki šoldi.

Jenog jutra Servacije se tornjival z mrkata. Pod pazuhu je nosil dvi debele glavice kapuca. Puten je očutil da ga niš probada kolo srca. Apena je arival do oštarije i sel za stol, zavrtelo mu se sprid očih. Glava mu pade i tofne va stol, a glavice kapuca zlete na pod.

Akorži to sluškinja, prestraši se i počne kričat:

- Parona moja mila! Sjora Jelica, trcite doli... Gošpodaru je nis šlabo!

Van sebe žena se spusti zdolu skal. Pogjeda muža, malo ga prodrma, al bil je gotov; zel ga kolp.

Šjora Jelica zaščili kuntra sluškinji kako i sova, pak zazvoni, kako da bi va veli i mali zvon:

- Kadi mu je portafoj?! Kadi leroj i kadena od šuhoga žlata!? Je, je! Nać će še lupez! - kanpanajuć brzo, na vištu od oka spraznila mu se žepi, i rivala sve sebi va podvignjenu tavercu.

- Da ni ki ca ukral? Cekaj, pasje šime, da vidimo koliko je mijari va portafoj! Žbrojit ću ja do solda... Ši ca ti dvigla?

Divojka je stala do nje bela kako krpa.

- Bog mi je švidok, da šu moji pršti cisti! - odgovori taruć suze z rupčićen.

Smirena na te besede šjora Jelica prehiti desnu ruku priko Servacijevog ramena, pak zakuka bolnije od črne kukavice:

- Šervacije moj! Ma, ca vero žajištinu ši naš puštil!? Propiju žavavek? Tr šmo, neka je šlava i cast tršatškog Gošpi, lipo ziveli... Ni nan mankalo ni ticjega mlaka! Mogal ši jos trejšet let zivit! Šervacije, šunce moje švitlo, kako ću ja tuzna udovica prež tebe?! Kako ću šama leć na onu nasu siroku kućetu? Ki će po žimi teplit moje šlabe košti...?

MMMM
PUTO
VIMA
FRAN
KOPANA

Crikvenica

Današnje središte Crikvenice pripadalo je početkom 13. stoljeća Općini Grižane, te je tako s cijelim Vinodolom 1225. godine pripalo Frankopanima. Godine 1412. Nikola IV. Frankopan južno od ušća Dubračine obnavlja staru crkvu i do nje, na mjestu starog Kaštela, gradi samostan za pavline. Samostan je 1893. godine darovan austrijskom nadvojvodi Josipu, koji ga je dao obnoviti i preurediti za bolnicu. Danas je prenamijenjen u hotel.

Primorsko - goranska županija
Adamićeva 10
HR - 51000 Rijeka

+385 51 351 600
info@pgz.hr
www.pgz.hr

primorsko
goranska
županija